BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
17 A
1

Subucula q. camisia

14-15-A-28

b 88 t 88

Ad usum Fris Caroli
Hieronymi Riua
Mediolanensis

b 8 1722

1722
~~283~~
~~4 J 75~~

Digitized by Google

RISV

SARDONIC

Hoc eſt

De ficta Mundi lætitia,

Ementito Mundanorum gaudio,

Cui laruam calamo detrahit

R. P. ALOYSIVS NOVARINVS

Veronenſis Clericus Regularis.

Opus mundi ſectatoribus neceſſarium, mundi inſectatoribus gratum; in quo ita contra fictam lætitiam, & falſum gaudium ſequitur, vt ad veram, ad verum iter & indicatur, & indicetur, vtiliumq; monitorum ſemina mentis ſolò committenda chartis committantur.

Riſum reputaui errorem, & gaudio dixi; quid fruſtra deciperis?
Eccleſ. 2. v. 2.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Veronæ, Apud Bartholomæum Merlum.
Superiorum permiſſu. 1637.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

{ Battiſta Nani Ref.
{ Giero. Triuiſani Ref.

Gieronimo Cauazza Secr.

Imprimatur.
Vicarius Sancti Officij Veronæ.

Digitized by Google

Supero Dei Spiritui, Veræ lętitiæ Auctori.

DOno Tibi, Spiritus, quod ſcripſi pro tuo dono, gaudio vero; dico lubens Tibi, quod pro Te dixi; Tu veræ lętitiæ fons, riſus veri auctor, veri gaudij, vt falſus ſit mundus, qui gaudium ſuis ſpondet, ſpondet verum riſum; in omnium vtilitatem detexi has fallacias, ne alteri tribueretur, quod tuum; verum nuda iſta ſcriptio non oblitterabit, quod in ſuorum mentibus mundus ſcripſit, niſi Tu eorum mentes ſubeas, qui decepti mundo deceptori crediderunt, & mentes mentibus reddas, vt tandem ad Te redeant, & quod inde ſequitur, ad ſe. Tu ſolus potes cauſam tuam tueri; Fac, vt gaudium tuum omnes ſentiant, & tunc nullus ab illis diſſentiet, quæ contra non tuum, atq; adeò falſum hic à me dicta; Cor lætitia vera perfunde, vt cor effundat, quicquid

in illud contra Te, tuaq; gaudia mundus fallax infuderit. Te, tuoq; amore omnes bea, vt amor amorem vincat, & riſus riſum; Ad Te nos tuo gaudio trahe, vt per te abſtrahamur à mundo, & ab omnibus illis illecebris, quibus ſuos mundus ad ſe trahit. Da vt omnes ita cum gaudio Tibi ſeruiant, vt nullus gaudio ſeruiat, nec etiam tuo; Puros in gaudij tui amore vt nos inuenias, puros redde. Hæc omnibus opto, illud præterea poſtulo mihi dari, vt in me, meiſq; moribus legantur, quæ hic in tui gloriam, tuorum vtilitatem legenda tuis obtuli; ne cauſam tuam contra me agam, qui ea duxerim, dixerimq; facienda, quæ non fecerim. Siſto in hoc voto, vt in tui obſequio nunquam ſiſtam: Totus tuus futurus quouſq; futurus.

Aloyſius Nouarinus
Clericus Regularis.

Illuſtriſ.^{mo} *, Excell.*^{mo} *Comiti*

BAILARDINO NOGAROLAE,

Sereniſſimæ Reip. Venetæ
Collaterali Generali

Aloyſius Nouarinus Cleric. Regular.

SOlent, qui aliquem iniuriâ aliquâ affecerunt, *in* tutelam ſe in magni alicuius viri domum recipere, ne in vincula conijciantur, & carceres, pœnamq; luant ſuæ temeritatis. Hic liber in omnes ſæuijt, pupugit omnes, omnes vellicauit, eòq; audax euaſit, vt riſûs laruam à mundanorum vultibus eximeret, &, quod iniuriæ magnæ genus eſt, perſonam ab obuijs quibusq; auferret, quin & à non obuijs quoq;, hinc factum, vt qui nulli pepercit, nullibi ſit ſecurus, vtq; timere omnes debeat, qui omnes læſit. Vnum hoc illi relictum effugium eſt, vt ad alicuius magni viri lares confugeret, ſub cuius vmbrâ ſe tantiſper tueretur, donec

iram illi ponerent, quos ad iram etiam nollens prouocauit, & deſinerent in eum velle in vindictam ſæuire, qui in illos ſæuijt, vt illis mederetur, & quos ad hoc ſolum punxit, vt ſanaret. Magnum tuum nomen innocenti libro ſtatim occurrit; Te, tuamq; domum in munimen eligit; Te adit, apud te futurus inquilinus, dum futurus; Subit domum tuam non in tutelam tantùm, ſed vt illa etiam apud te videat, quæ videnda alijs liber obtulit, dum ſe obtulit; Tuosq; mores inſpiciat, qui licet in ſeculo viuas, vix tamen ſeculum ſapiunt, eosq; tanquam ſcutum illis obijceret, qui libro obiicient, quæ illis non probantur, atq; etiam ab hoc ſolo capite probanda. Ab eâ parte, quâ in mundo degis mundanos pleroſq; poteris libro conciliare, ab eâ, quâ mundi mores inſectaris, libri partes tueri, qui omnium commoda ſpectauit, licet pleriq; iniuriam illud cenſeant, quod eſt obſequium. Excipe igitur exiguum librum, dum liber excipit Magnũ Tuum Nomen non in munimen tantùm, ſed & in honorem. Interim illam Tibi lætitiam, gaudium illud libri huius auctor exoptat, quæ lætitiæ illius contemptum ſequitur, quam liber contemnendam docet, dum falſam manifeſtat, & inanem.

LECTORI MEO.

SErió tecum ago, Lector, etiam in re non ſeriâ, nam ita de inani riſu ſcribo, vt ab omniũ vultu proſcribam inanem riſum, & ab hominum ore auferam; in eam lætitiam calamum armaui, quá ſe in omnes mundus armat, vt omnes decipiat, omnes vinciat, omnes vincat, & victos perimat. De re leui tractatio iſta ſit, non eſt tamen ipſa leuis; damna, quæ falſi gaudij amorem, guſtumq; ſequuntur, expende, & mecum ſenties; leue non debet putari, quo à nobis ea bona amputantur, quæ Deo nos iungunt, abiungunt à terrenis; ſcriptio iſta contra fictum riſum eò maioris momenti eſt, quò maiora ſunt ea commoda, quæ verum gaudiũ inuehit, &, vbi inuexerit, cuſtodit; tãti eſt à verá lætitiá non veram diſcriminare, vt ab huius diſcriminis notitiâ vera felicitas pendeat, pendeat animæ ſalus, beatitasq;. Maior eorum pars, qui mundi vexillum decepti ſequuntur, & ad æternas flãmas iter inſtituunt, aut iam in flammis illis cruciantur ſuæ perditionis principia, & incremẽta ab huius rei ignoratione deſumpsêre; æterno pleriq; fletui ſunt addicti, quia verum riſum à non vero neſciuerunt abiungere, & quod grauius, noluerunt, vt iurè veras pęnas perferant, quia falſam lætitiã veræ prætulerunt; ab hoc errore, ab iſtâ inſaniâ omnes auocat liber iſte, & rationum, argumentorumq; ariete in fictũ mundi riſum itá ſæuit, vt ad verum eádem viâ vîam ſternat.

Libri titulus, *RISVS SARDONICVS* eſt; quod de ſardonico riſu auctores tradunt, obuium omnibus eſt; vt varia ſit prouerbij

huius

huius origo iuxta Variorum Auctorum mentem, huc tamen omnes conſpirant, riſum qui exſtimâ ſuperficie riſum præſefert, intus aut mortem, aut triſtitiam tegit, ſardonicum dici. Pleriq; id herbę cuidam tribuunt, quæ in Sardorum Inſulâ naſcitur, & ſardoa dicitur, hac enim comesâ homines ita ora in riſum efformare ferunt, vt ridentes pereant: Hinc operi nomen inditum; Riſum ſardonicum riſum illum non dixi tantùm, ſed & probaui, qui in mundanorum labiis legitur, nec it vlterius; oſtendi fictitium eſſe omne illud gaudiũ, quod gaudij laruam habet, & merus mœror eſt; Perſonam riſûs detraxi à mundi vultu, vt talis appareat, qualis ex vero eſt, nec ſpectatores amplius deciperet, cultoresq; ſuos falleret.

Laruam falſi risûs abſtuli, ſed quod mireris, etiam mundanorum auxilio, prophanorum manu, nam non ex ſacrâ ſolum Scholâ dicta decerpſi, quæ tanquam tela in falſam mundi lætitiam intorquerem, ſed etiam ex prophanâ; ſuis quoque armis hoſtem deijcere quoddam illuſtrioris victoriæ genus eſt; omnes latebras adiui, omnes cuneos, vt riſum cogerem in apertum prodire, nuditatem ſuam, falſitatem ſuam, ſuam leuitatem omnibus, quibus impoſuerat, expoſiturum.

Loca vnde ſumpta auctorum dicta ex more non deſigno, ne lectorem meum ſiſterem, ac retardarem; hoc tamen affirmare auſim & bonâ fide producta auctorum verba, & ex bonis auctoribus prompta, quorum nomen aliquando etiam ſupprimo, quia licet boni ſint, nuperi tamen ſunt, nec adhuc tempus illorum dictis pondus illud adiecit, quod habent à ſe

ipſis,

ipſis, & à veritate, cui nituntur illa, quæ qui à me ſine nomine producti, produxêre; Fors ſi opuſculum recudatur, in notis integras auctorū ſententias dabimus, loca indicabimus, vnde ſūpta, & nomina, quæ hîc ſupprimimus, exprimemus.

A mundi fuco, mundiq; illecebris nudatâ mundani riſus falſitate ſine ſermonis fucis, illecebriſq; te abduxi; Vſurpare hîc illud poſſū, quod de Fabiani Papirij libris dixit Seneca: *Ad profectum omnia tendunt, ad bonam mentem, non quæritur plauſus*; atq; adeo vtilia dare ſtudui, non arte fabricata; Videantur hic aliqua curioſè quæſita, & comptius poſita, quā liberioris ſcriptionis curſus ferat, occurrerunt illa mihi, non ego anxiè poſt illa cucurri, exciderunt à calamo, ſub calami crenâ, vt ita loquar, nata. Ab hoc capite admitti cultus aliquis poteſt, vt facilius in culti lectoris mentē mittatur; ferrum quò nitet magis, experſq; rubiginis eſt, aptius ferit, altiuſq; in corpus adigitur; ferire ſi nitidior ſermo, cultiorq; melius poteſt, ferri poteſt, damnari non debet, præſertim ſi ſine labore ſit elaboratus.

Eâ, quâ potui ratione à falſo te gaudio, lector, auocaui, vocaui ad verum; Tuum eſt vocantem ſequi, & auocantem; ne iuſtè iniuſtus audias, mundū minimè audias; ſeculo ſuperior eris, ſi ſeculi lętitiâ repudiatâ, in illo illā quęres, qui fecit ſeculum; Fige iſtuc menti, quod figendum offert Sanctus Auguſtinus, dum ait: *Iniuſti exultent in ſeculo, finito iſto ſeculo, finitur exultatio iniuſtorum; exultent autem iuſti in Domino, quia permanente Domino permanebit iuſtorum exultatio*; nemo tam fatuus, vt lætitiam illam depereat, quæ & perit, & perire ſectatores ſuos eò citiùs facit, quò blandiùs afficit,

INDEX
Capitum, quæ in hoc opuſculo Riſus Sardonici continentur.

Cap. I. Ridenti mundo nemo credat, ne mundi pateat irriſioni. pag. 1

II. Perſonatus, & fictus mundi riſus mundanorum ementita lætitia. 8

III. Mundi riſus Sardonicus; mortem mundi lætitia portendit, atqz etiam infert. 15

IV. Mundanorum riſus, & lachrymis grauidus, & in lachrymas deſinit, in amaritudinem. 23

V. Caninus mundi riſus; mordet quos afficit mundanum gaudium. 30

VI. Mundi riſus, & breuis, & inanis. 36

VII. Mundanorum riſus inſania certa conſignatio. 43

VIII. Mundanorum riſus fictitius, quia à iuſtitia exulat, exulat à puritate. 52

IX. Terrena voluptas; cùm vera non ſit, verùm riſum, veramq; lætitiam nequit parturire. 60

X. Sardonica, & mortis illatrix terrena volupta. 68

XI. Corporearum deliciarum exilitas, & inanitas gignendo gaudio inidonea. 76

XII. Gulæ deliciæ gaudium verum non nutriunt. 84

XIII. Terrenæ diuitiæ curis ditiores

quàm

quàm riſu, quàm lætitiâ. 94
XIV. Ab honoribus, & dignitatibus verum emanare nequit gaudium, neque vera lætitia naſci. 108
XV. Ludicra ſpectacula verum gaudium non producunt, non producunt theatra, nec ludi theatrales. 124
XVI. Ludi verum riſum non producunt, nec veram lætitiam edunt. 135
XVII. Mundi cantus gaudio vacuus; triſtitiâ, doloreq́ referta mundanorum cantilena. 147
XVIII. Veſtium ornatus gaudio vero ſpoliatus, vero riſu. 156
XIX. Ædificia caſura vero gaudio inædificando inepta. 165
XX. Ex ineptis, ludicrisq́ ſermonibus, quos mundi ſectatores euomunt, verus riſus non prodit, non prodit vera lætitia. 180
XXI. Saltationes, atq́ Choreæ nihil faciunt ad verum riſum. 188
XXII. Camporum læta lætitiam non gignunt, nec pratorum riſus riſum gignit. 196
XXIII. In ſolo cordis ſola vera lætitia naſcitur, & adoleſcit, falſa illa, quæ extra illud. 205
XXIV. Veri gaudij verus opifex mundi opifex, non mundus. 214
XXV. Lætitia vera quærenda, verus riſus.

Operis approbatio.

NOS hic ſubſcripti iuſſu Adm. Rev. Patris noſtri Generalis D. Philippi Mariæ Guadagnij; Opuſculum hoc perlegimus, qui hunc titulum præfert; RISVS SARDONICVS, *hoc eſt, de ficta mundi lætitia, ementito mundanorum gaudio; cui laruam calamo detrahit R. P. D. Aloyſius Nouarinus Clericus Regularis, nihilq; in eo offendimus, quod lectoris boni aures poſſet offendere, quia omnia aut pietati fouendæ apta, aut eruditioni nutriendæ opportuna reperta à nobis ſunt, vt dignum illud cenſuerimus, quod in lucem prodiret.*

Datum Veronæ in Aedibus Sancti Nicolai 17. Kal. Ian. 1636.

D. Bened. Salernus Pręp. Cler. Reg. & Sacræ Theologiæ Profeſſor.

D. Thomas Natalis Cler. Reg. & Sacræ Theologiæ Profeſſor.

Hoc Opus inſcriptum *RISVS SARDONICVS* à R. P. D. Aloyſio Nouarino compoſitum, & iuxta præfixam aſſertionem PP., quibus id commiſimus approbatum, vt typis mandetur quo ad nos ſpectat facultatem concedimus; In quorum fidem præſentes litteras manu propria ſubſcripſimus, & ſolito noſtro Sigillo firmauimus. Rom. 6. Kal. Ian. 1636.

D. Philippus Maria Guadagnius Præp. Gen. Cler. Reg.

D. Andreas Sottanus Secret.

RISVS SARDONICI

Caput I.

Ridenti mundo nemo credat, ne mundi pateat irriſioni.

Fallentes mundi *illecebræ*.
Sectatores ſuos mundus illudit.
Riſus, & gaudij velamine *ſuos mundus decipit*.
Lugebit *cum ſeculo qui cum ſeculo ridet*.
Mundus ſuos amicos Dei inimicos *conſtituit*.
Blandicijs ſuis Iudæ *par mundus, oſculo tradit*.
Stridorem dentium *qui horret mundi riſu non rideat*.
Peſtifera *mundi* dulcedo,
Mundus doloribus, ne diligatur, clamat.

DEcipit ſuos mundus; paucos mundus haberet ſectatores, niſi multos deciperet; verè decipit, ſed non veris, falſas voluptates ſpondet, falſis gaudijs imponit; ſola deceptio vera eſt, & eò verior, quò minus vera ea bo- 1

na, quæ ille tanquam vera offert; mundi illecebras *fallentes* vocat Sanctus Paulinus; fallunt, eoq; nocentius, quò quis firmius fallentibus credit; falſus eſt mundus non fallacijs tantùm ſuis, ſed nimia ſuorum credulitate; nimis credulis nimis crudelis eſt.

Sectatores ſuos illudit mundus, qui in hoc quoq; ſe probant mundi ſectatores, quòd vix ſentiunt ſe illudi, nec à tàm noxio deceptore ſe ſurripiunt; iurè contra hanc mundanorum cęcitatem inclamabat Beatus Laurentius Iuſtinianus: *Iſte mundus quotidie decipit, & eleuat, ditat, & ſpoliat, blanditur & iniuriatur, milleq; modis mortalium genus ludifaciendo percutit, & occidit. Et (proh dolor) quum tot alternantibus ſucceſſibus ſine interuallo defluat, & ILLVDAT, vix reperitur, qui hæc intelligat, atq; ipſius laqueos euadere ſtudeat. Cęcata etenim mens, & peccati labe polluta, ac carnalibus irretita paſſionibus, & ſi aliquando raptim quodam naturali illuſtrata rationis lumine capere præualet, quàm fallax ſit mundi gloria, diuturna tamen malè viuendi prægrauata conſuetudine non poteſt in eo perſeuerare, quod videt, ſicq; duplici confuſione ſe ream facit, conſcientiæ ſcilicet, & rationis, dum aliter agit quàm id, quod agendum eſſe diiudicat.* Audis, quàm noxia laborent cęcitate amatores mundi, qui cùm illudere mundum deberent, illuduntur à mundo, & illius ludibrium fiunt, qui ludibrio ab illis habendus.

Vt

Vt vbiq; ſuos mundus fallat; riſus tamen, gaudijq; velamine præcipuè fallit, quin & frequentiùs; Ridet vt irrideat; tu ſi ſapis irriſionem eius anteuerte, irride mundum, ne à mundo irridearis; à probo calamo probum hoc monitum eſt; Sancti Anſelmi verba hic implantabo ita loquentis; *Si mundus, vel aliquid eorum, quæ ſunt mundi ridet tibi, noli arridere illi. Certè, frater, non ridet tibi, vt in fine riſus tu videas, ſed ſimulat riſum, vt te irrideat. Eſto igitur, dilectiſſime, ſemper cautus, vt anticipes eum, & retorqueas fraudem eius in eum: & cum ille tibi fallaciter* RIDET, *tu veraciter* IRRIDE *eum. Et certè nunquam veraciùs irridebis illum, quàm ſi, cùm ipſe riſerit contra te, tu fleueris contra illum. Ad has quidem lachrymas tantò ſtudioſiùs te debes exercere, quantò meliùs eſt contra falſum riſum ad modicum ex voluntate flere, quàm ſub vera irriſione in æternum ex neceſſitate lugere:* ità eſt; irrideri à nobis mundus debet, ne à mundo irrideamur; lachrymis veris ſimulatore mundi riſui occurendum eſt; alioquin omni ferro nocentim mundi riſum ſentiet, qui mundi riſu decipi ſe ſinet.

Lugebit cum mundo, qui fletu mundi riſum non eluit, non coërcet, non comprimit; mundo lugente gaudebit, qui gaudente mundo lachrymas fuderit; Grauiter, vt ſolet Tertullianus; *ſi cum ſeculo* GAVDEMVS, *verendum eſt, ne cum ſeculo &* LVGEAMVS; *ſeculo autem gau-* 2

dente lugeamus, & ſeculo poſteà lugente gaudebimus; quid ſeculo in riſu conformemur, qui in nulla re iubemur conformari ſeculo? quid mundi ſequatur morem, qui mundo repudium dare debet vt nubat virtuti? non eſt mundus, qui mundo pariatur; erit qui mundum calcat.

Flecte oculos in præterita ſecula, inuenies, quod ſine compendio non prætereatur; ridenti mundo quicunq; crediderunt decepti tandem ſunt; lachrymas omnium meruerunt, qui lachrymas non amarunt, amarunt riſum. A' deceptis diſces, ſi rectam mentem circunfers, imò ſi mentem, non decipi; clamant mundi amatores, ne mundum ames; mundanorum deceptio eruditio noſtra eſt, ne eius illecebris, fraudibuſq; credamus, qui plus nocet, quò plus amatur.

Ementito nos riſu mundus ad ſe vocat, at veris lachrymis ab ſe ablegat; maiorem fidem veræ lachrymæ, veræ amaritudines merentur, quàm falſa gaudia, riſus ſimulatus; emotæ mentis eſt, falſis mundi illecebris moueri, veris amaritudinibus mundi à mundo non amoueri.

Amicam oſtentat faciem mundus, vt Dei nos conſtituat inimicos; vidit hoc Beatus Bernardus, & vt idem à nobis videretur, hoc ad nos tranſmiſit. *O' Seculum nequam, quod ſolos tuos ſic ſoles beare amicos, vt Dei facias* INIMICOS, *conſequenter, & indignos conſilio beatorum. Planè enim qui amicus vult eſſe tuus, inimicus Dei conſtituitur, quod ſi ſeruus neſciat quid faciat*

tiat Dominus eius , quantò minus inimicus ? Et , amari poteſt , qui à Conditoris nos amore ſuis illecebris auocat, blanditijs ſuis , ſuis fraudibus abiungit , & denectit ? Audi , qui mundo maior es ; mundo ne ſeruias , ſeruiet ille tibi , ſi tu illi ſeruire neglexeris , æternis natus, perituris immori ſeculo lenocinante non debes . Fraudes ſub eius riſu time , time ſub venenatis eius gaudijs damna non facilè reparanda .

Blanditijs ſuis mundus, ſuis illecebris , Iudæ par eſt, oſculatur vt capiat, & pacis ſigno hoſtilem mentem tegit; *In nonnullis Italiæ partibus* , Minutij verba ſunt , *à parentibus infantes Saturno immolabantur , blanditijs & oſculo comprimente vagitum , ne flebilis hoſtia immoletur* ; diceres hac eadem arte mactare ſuos mundum, non Saturno , temporis Deo ſectatores ſuos immolat , ſed infælici æternitati , blanditijs illecebris, fictiſq; oſculis fletum comprimit , ne cęteri ab hac immolatione ſe ſubducant. 3

Lachrymas ; fletumq; tantiſper in ſuis coërcet , æternis fletibus , lachrymiſque plangendis,æternùmq; plancturis; mitte mentis oculum in tartarei ignis flammas non morituras,quot ibi hoſtias reperias , quas eò blandiens mundus mactatas trãſmiſit ! hæ clamant ne huic mundo ridenti , oſculantiq; credamus, dum ſumus in hoc mundo ; Stridorem dentium horres, lector , qui damnatos corripit à ſeculi riſu ne decipiaris , qui illum parit ; Op-

portunè nobis conſulebat ab aureo ore auctor aureo dicto : *Neq; RISV rideamus* STRIDOREM DENTIVM *nobis parienſe*; ab inani riſu iſte riſus partus nos auocabit; interim à partu diſce mores parientis; ſoboles in notitiam te parientis ita ducat, vt abducat ab amore; ridendus eſt, qui riſum tãtis malis grauidum amat, & falſi gaudij larua ad vera tormenta pelli ſe ſinit, & vrgeri, quin impellit ſe, ſe vrget.

Nullus hucuſq; mundo, mundiq; illecebris credidit, qui dempto erroris velamine deceptum ſe tandem non ſenſerit, eòq; deceptio decepto nocentior fuit, quò magis ſerò cognita; Tu à ceteris omnibus te eximes, vt deceptori, hoc eſt mundo credas, & minime decipiaris? Falleris hoc ipſo, quòd putas te non falli.

4 Peſtem falſæ ſuæ dulcedini mundus immiſcet, vt ſui amatores perdat, nouit ille, qui cecinit.

Sat me PESTIFERA *mundus* DVLCEDINE *luſit.*

Occinat hoc ſibi quiſq; qui mundi illecebris deceptus eſt; pœniteat quemq; à mundo ſe deceptum, ne non pœnituiſſe, nimis ſerò pœniteat; ſuo quiſq; cordi hanc Beati Auguſtini ſententiam non ſcribat tantùm, ſed inſculpat : *dulcedo huius ſeculi ad tempus* FAVCES INDVLCAT, *ſed in magna amaritudine poſtea conuertetur*; antequam conuertatur, tete à ſeculo ad Deum conuerte, vt exitium, quod imminet tibi in tui ſalutem anteuertas;

Audi

Audi à falſis mundi gaudijs auocantem, & monentem ſequere.

Prudens memento ſpernere perfida
Mundi irretorto lumine gaudia:
Nec mille Circes feriner
Sub domina meretrice vultus
Laſtate ducant corda, quis abditum
Fouit ceraſten innoxio ſinu?
Quis inſolenti impunè mentem
LAETITIAE *famulam dicauit?*

Spernendus eſt, qui hęc gaudia non ſpernit, & dignus lachrymis, qui mundi riſum fraudibus grauidum lachrymis præfert.

A mundò, mundiq; riſu te abduxi, te à deceptoria mundi lętitia, etiam aliorum dictis aduocatis, auocaui, manus adhuc non das, vt pedem à mundo auertas? 5
Mundum ſaltem audi, quem amas, & ſęculo, quod ſequeris, obſequere; ſatis iſtuc; nec amplius à te exigo; verè mundi ſectator nō eris, ſi mundi fueris auditor verus. Mundi voces calamitates ſunt, quibus eſt grauidus, amaritudines, quibus adſperſus; his vocibus aſſiduè clamat, vt non ametur; mundum audi, mundi diſcipulus; Pulchrè Beatus Laurentius Iuſtinianus: *Ipſe mundus dum tot amaritudinibus cruciat, dum calamitates ingeminat, quid aliud niſi, vt* NON AMETVR CLAMAT? Qui ad mundi voces adeò attentus es, cur ſurdus ad hos clamores? verè ſurdus audiet, qui non audit. Sequere ductorem tuum, ductori tuo obſequere; diù eſt, quòd calamitatibus ſuis

mundus clamat, ſe indignum eſſe, qui ab illo ametur, qui totus in Dei amorẽ ferri debet. Sequere, quem amas, ne ames, quem ſequeris; ſic fiet, vt magis amicus mundus amicis ſuis ſit, cùm hoſtilem illis faciem offert, hoſtis munus exercet, hoſtis eſt ſi pro amico habeatur, amicus ſi pro hoſte.

Caput II.

Perſonatus, & fictus mundi riſus mundanorum ementita lętitia.

Sub riſus perſona fletus *latet.*
Perſonata *mundi felicitas.*
Mundi riſus, riſus laruam *habet, verus riſus, non eſt*
Riſus falſum idolum.
Mundanorum riſus riſus ſimulachrum.
Gaudium à Spiritu Sancto, *non à mundo.*
Verum gaudium inter charitatem, *&* pacem *adoleſcit.*
Mundi lætitia, quæ Dei lætitiæ aduerſatur *vera eſſe non poteſt.*
Plorationis Vallis *hic mundus, non gaudij.*
Mundi gaudia qui quærit, perdit.
Nihil *nobis cum gaudijs ſeculi.*

6 NIl verius, quàm falſa ea gaudia eſſe, quæ ſuis mundus fallax oſtentat, atq; vt decipiat, offert; perſonatus mundi riſus eſt; aliud eſt, aliud eſſe videtur; extima ſui ſpecie ſuos deci-

decipit; verè ſui, quia verè decepti; nullum mundus ſectatorem habet, quem non blanditijs ſuis priùs fefellerit: Riſus perſonam mundus habet, non habet riſum; Heredis fletum ſub perſona riſus vidit Publius Mimus; dum ait:

Heredis fletus ſub PERSONA RISVS *eſt.*

Pro Herede mundum ſubſtituo, ſubſtituo amatorem mundi; vtriq; lachrymas, & lachrymarum cauſas ſub riſus perſona contegunt; ille vt deceptor; iſti vt decepti; intus mundus lachrymis madet, in lætitiam efformat vultum, vt videntes fallat, veriùs non videntes; ſed cęci dum falluntur; Mundi item cultores gaudium extimè præferunt, luctus, & triſtitiæ domicilia ſunt.

Perſonata mundi fęlicitas eſt; Nicolai verba ſunt, qui operam ſuam in ſcriptionis munere locauit Beato Bernardo; *Grata confęderatio, quam neſciuit* PERSONATA *felicitas*; quidni, & perſonatus ſit riſus, quem talis fęlicitas gignit; verus ille: PERSONAM *mundanus riſus circunfert, quæ triſtitiam tegit, & obuelat*. Laruam amoue, & quodcunq; aliud citiùs, quàm riſum ſub riſus perſona deprehendes.

In mundi ſcena ridentē vultum offert mundi ſectator; aliud omninò eſt, quàm riſus, id quod riſus videtur, dum videtur, nuda oculorum deceptio eſt, tota huius ſcenæ pulchritudo in hoc ſita, vt aliud pro alio offerat, & ſpectantium oculis imponat, dum ſpectandum exhibet, quod 7

extima ſuperficie omnes fallit; fœlicitas illa ſeculi, qua gaudium ſuis pollicetur, quid aliud, quàm oculorum deceptio eſt? verus etiam in hac re Beatus Chryſoſtomus, de illa loquens: *Nihil habet ſtabile, neq; firmum, ſed ſola eſt oculorum* DECEPTIO, *& priuſquam appareat auolat*; cùm ſeculi felicitas non aliud, quàm deceptio ſit, quid aliud eſſe poteſt riſus ille, quem illa velut mater parturit? Opportunè ille: *Verè mundi riſus, verus non eſt*, RISVS LARVAM *habet, & cùm tota mundi paratura ſcena ſit; fictitium omne illud eſt, quod ſpectandum ille offert*; crede, rem ita eſſe, ne mundo, mundiq; illecebris credas, & laruata ſeculi lætitia decipiaris. Fucatam, & pictam mundi lætitiam vidit etiam ille, qui ſcripſit: *Huiuſmodi lætitia ficta, & fucata eſt, nec cor imbuit, ſed tenui colore frontem tingit*; vt ementita facie ſuos ſpectatores decipiat, & deceptos necet.

Riſui tanquam numini à decepta gentilitate annuatim ſacrificia oblata legimus; Apuleij verba ſunt: *Deo* RISVS *per annua reuerticula ſolemniter celebramus*, vt falſum numen riſus, falſus, & riſus, & mentitus; etiam in ſacris aras riſus habemus, Apud Amos: *Demolientur excelſa idoli, ſeu vanitatis*; LXX. vertunt, & legunt: *Delebuntur aræ riſus*; ac ſi in idem falſum idolum, riſuſq; recciderent. Eant, & blandiantur ſibi de riſus veri cultu mundi cultores; inane ſimulachrum venerantur, dum riſum putant.

Ob-

Obſepiantur ab omni parte delicijs, 8
mundiq; lenocinijs ad riſum mundani prouocentur, verè dum ridere videntur, riſum ſimulant; alieni prorſus à vera lætitia ſunt, à vero gaudio, in pulchro venuſtoq; horto nobis aliquando viſa marmorea quædam imago, quæ ridentis ſpeciem à quacunq; parte videbatur, referebat; ſimulatus ille riſus erat, & nonniſi marmoreus; lapideus eſſet qui lapidi riſum tribueret; non aliter ego de mundanis cenſeo, ſtatuæ marmoreæ ſunt, & riſum labijs exprimunt, intus triſtitia madent; Ambiantur mundi illecebris, intus ridere nequeunt, ſi mundi, non Dei ſui cultores; verus ille: *Mundanorum riſus RISVS SIMVLACHRVM eſt, & falſæ, fictitiæq; lætitiæ ſpecie ſpectatores decipit, eos prius, quos corripuit.* Audi, & ſaniorem ebibe mentem, quàm, vt credas mundi, & mundanorum riſum verum eſſe; verè non eſt.

Fructus hic ab hoc arbore non decerpitur; Salices ſapidiſſima poma non producunt, nec mundus gaudium, ac lætitiam; & qui fructus iſte à mundo ſit, cùm ex Apoſtoli mente, qui falli neſcit, à Dei ſpiritu ſit, illius hæc ſunt verba: *Fructus autem Spiritus, charitas, gaudium, pax*; ab alio prodire non poterat fructus tàm nobilis, tàm ſuauis, tàm ſapidus; falſus igitur eſt, qui verum gaudium illud eſſe putat, quod vernare in mundanorum labijs videtur; tàm verè falſum eſt, quàm verum Dei ſpiritum mundum

8 non eſſe, & à ſpiritualibus mundana, terrenaq; diſtare.

Pende & gaudij veri ſitum; inter charitatem, & pacem illud locat Apoſtolus, locus iſte miſterio non eſt viduus; docere tectè voluit, ſolum illud verum gaudium eſſe, quod inter charitatem, & pacem adoleſcit; cùm igitur ab vtraq; longiſſimè mundanorum riſus, & gaudium diſtet, gaudij nomen licèt circumferat, verè tamen verum gaudium non eſt, nec lætitia vera: cum charitate adeò non cohæret mundana lætitia, vt charitatem arietet; & pacem cum pace adeo non habet, vt pacem euertat pacis hoſtis.

9 Placet alio argumento, nec illo infirmo firmare fictam, & perſonatam mundi, & mundanorum lætitiam eſſe, non veram; Vera, ſolida, minimèq; fictitia lætitia ea eſt, quæ eſt à Deo; abſit, vt ementitum aliquid, & non verũ, à vero numine dicamus eſſe, non eſſet ille, qui eſt, ſi hoc eſſet ab illo; cùm igitur mundi lætitia Dei Lætitiam non inficiat tãtùm, ſed deſtruat, vix enim alicuius mentem ſæculi gaudium ſubit, cùm Dei gaudium abit; nam hæc duo ſimul coaleſcere nequeunt; nec vnum habere domicilium; reliquum eſt vt non vera, ſed fictitia mundi lętitia ſit; nam verum vero non aduerſatur, nec ſimile ſimile deſtruit, & impugnat.

In mundi ſolo verum gaudium non pullulat, cùm ſpinis ſolùm, vrticiſq; tribulationum ſcateat, diſcriminibus ſit pe-

refertum, & vbiq; lachrymarum ſemina offerat, quæ in ſuorum cordibus inſepelit fœcundo fœnore naſcitura; deniq; non facilè audies riſus, aut lætitiæ campum hunc mundum dictum, audies lachrymarum vallem nuncupatum, plorationiſq; locum, vt vel hinc diſceres, verum gaudium non eſſe, nec verum riſum, quo dum ridet irridet ſuos; Laruam mundo deceptori auferebat Beatus Laurentius Iuſtinianus; præſtat hic eius verba innectere, vt à falſo mundi riſu quiſq; denectatur: Plorationis, & Lachrymarvm *vallis nuncupatur hic mundus, vt in illo degentes nullum verum norint inueniri poſſe ſolatium. Inſtabilis eſt, & per momenta decurrens, caſibus plenus; periculis ſæptus, turbinibus agitatus, fluctuationibus anxius, cladibus refertus, diſſenſionibus inquietus, mutationibus deditus, Deo contrarius, Cœlo diſſimilis, virtutibus oppoſitus, ſanctitati inimicus, & pijs mentibus onerоſus. Illas quantum valet premit, tribulationibus inſequitur, aduerſitatibus atterit, nunc diripiendo propria, nunc concupita negando: verum ſi probatos nequit malis ſuis ſuperare vires blanditijs, & ſponſionibus deceptorijs, eoſdem deprauare contendit, vbiq; parat laqueos, in omnibus decipulas tendit pedibus innocentum, nunquam impugnandi iuſtos materia caret.* Aſſigna quid hic riſum verum creare poſſit, quid vero gaudio mentem perfundere, ac irrigare.

Proh quàm fatui, quàm deliri, qui

ementito, & perſonato mundi riſui ſe credunt, gaudiumq; perdunt, quò auidiùs quærunt; & poteſt eſſe verum gaudium, quod vel hac ſola ratione perditur, quòd quæritur? & poteſt non eſſe ficta mundanorum lætitia, quæ eò citiùs diſparet, abitq; in inanem fumum, quò maiori affectu amatur, maiori amore inquiritur? Scitè amatores iſtos, inueſtigatores iſtos mundani, fictitij, perſonatiq; gaudij vellicat Beatus Gregorius magnus: *Reprobi mala mundi tolerant pro mundo, eiuſq; vt ita dixerim,* GAVDIA QVAERENTES, PERDVNT, *nec tamen hæc perdendo fatigantur*; adeò inſaniunt, vt eò ardentiùs mundi ſectatores inane gaudium quærant, quò inutiliùs: acuit illos inanis illorum labor, vrgentur ad inueſtigandum, quia nunquam inueniunt, quod inueſtigant; laborant fruſtra, quia fruſtra laborauerunt, cupidiores ad gaudia ſæculi currunt, quò longè à veri gaudij nota ſæculi gaudium eſt.

Salubre illis, ſi ſanari vellent, monitum illud Tertulliani, qui à ficto hoc mūdi gaudio vnumquemque auocans, aiebat; *Nihil tibi cum gaudijs ſæculi*; nihil nobis cum illo ſit, quod nihil eſt, nudum gaudij nomen circumfert, nihil prætera eſt. Adumbrata mundanorum lætitia eſt, diſſimilem animo vultum induunt, merorem, doloremq; ficta quadam hilaritate contegunt, vt aliud ſibi intus ſint, & aliud alijs.

Caput

Caput III.

Mundi riſus Sardonicus; mortem mundi lętitia portendit, atq; etiam infert.

Sardonicus *mundanorum* riſus, *rident, & moriuntur.*

Sardonicus riſus *in luctum deſinit.*

Cum riſu perire *vt dicantur mundani.*

Mundi gaudia de ægritudine, *non de* ſanitate.

Mundi lætitia *ad* lethum *nos trahit.*

Gaudia Diaboli venena *ſunt.*

Grande malum inde gaudere, *vnde* flendum *eſſet.*

Læta huius vitæ hami *ſunt, qui animam capiunt.*

MVndi riſum ſardonicum dixi, eſt; mortem comitatur, mortem infert; ridere homines ſæculo dediti videantur, non eſt verus eorum riſus; vera veræ mortis conſignatio eſt; quod de populo Romano Saluianus dixit, transferre ad alios poſſumus: SARDONICIS, inquit, *herbis omnem Romanorum populum putes exſaturatum, moritur, & ridet*; riſus mortis anteambulo eſt. Sardonico riſui comitem mortem eſſe teſtatur & Sanctus Gregorius Nazianzenus, dum canit: 11

Id facio, quod mens mea damnat, & odit,

Ob-

Oblectorq; malis, morteṁq; in pectore fixam

RIDEO SARDONICO RISV:

Res meliùs in eos quadrat, qui pereuntes rident, ſed non vident ſe perire.

Luctus, in quem deſinit mundana omnis lætitia, cruces, & tribulationes, quas parturit mundanus riſus, euincunt plenè ſardonicum eſſe ijs, qui à tali riſu vincuntur; Preclarè ille ex noſtrorum ſchola.

Huius erit tandem RISVS SARDONICVS, *huius*
Lętitia in luctum deſinet, inq; crucem.

Sardonicum mundanorum riſum eſſe etiam ille fatebatur, qui cecinit:

Non benè ſollicito veniunt de pectore riſus,
Non benè mærenti fingitur ore iocus.
SARDOA *veluti mala gramina paſtus arator*
Ridet, & in riſu triſtia fata trahit:
Sic riſus perimunt humanaq; gaudia fallunt.
Et reſtat Nemeſis ſceua pianda manu.

12 Specta mundanos mundanis rebus immorientes, mortuos intus reperies, licèt ridere extimè videantur; afferri Latini Drepani verba poſſunt: *Serenos vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui deguſtato* SARDORVM GRAMINVM SVCCO, *feruntur in morte ridere, imitabamur lęta mœrentes*; hoc riſu ſardonico rident, qui rerum mundanarum ebrij, ità falsò rident, vt verè Deo mortui circumambulent.

Non

Non eſſe germanas mundi iucunditates, ſed ſardonicum riſum parturire, etiam ab externa ſchola Plutarchus aſſerebat in hæc verba: *Hæc nemo ſanus oblectationes, vel lætitias germanas appellat, imò ſi vllus eſt animi* SARDONICVS RISVS, *in his eſt*. Eat nunc mundanus, & verum riſum putet, qui à mundanis rebus eſt.

Quid? quod adeo fatui mundani, vt ſardonicum riſum eſſe quem ſectantur ſciunt, & ſectantur tamen; vnus in mundi ſchola eruditus, hoc eſt inſano amore inſaniens, hæc efferebat.

Vt qui SARDOIS *fauces ſatiauerit herbis*
Ridenti gelidam prodigit ore animam
Sic ego, quo crucior morbum ſequor.

Iam ſe fugit, qui riſum ſequitur, quem ſequitur mors, & mortis comites moleſtiæ; de mundano riſu ita alius cenſebat, SARDONIVS *eſt riſus ægritudinis comes, & lacerantis moleſtiæ*; & placet hic riſus, & moleſtijs etiam emitur, & laſſitudine? nimirum parum erat ſine labore perire, & ſine dolore dolere, mercamur nobis doloribus dolores, & mortem inferrentibus mortem; ne gratis eſſemus miſeri, ſed eò miſeriores, quia non ſumus tantùm, ſed etiam eſſe quærimus.

Et quis non videat, eos ridere Sardonico riſu, qui tunc lętitiam pręſeferunt cum ea committunt, quibus animæ mors affertur, tuncq; plus in riſum effunduntur,

cùm

cùm pereunt. Benè Euſebius: *De ſui perditione lætantur, ſimiles illis, qui fortè ſumentes* EXITIALES HERBARVM SVCCOS, *cum riſu perire dicuntur*, & non ſatis erat perire, niſi interitum riſus comitaretur, cæteris decipiendis ipſis iam deceptis?

Goæ mulieres, vt perhibent, herba datroa vtuntur, vt viros fallant, cuius ſeminis ſuccus in cibo, aut potu propinatus inſano ſimiles reddit; nec intelligit quicquam, ſed ſemper ridet, qui eum ſumit; pleriq; non expectant vt decipiantur: ipſi ſe decipiunt, rerum terrenarum ſuccum ebibunt, rident, ſed pereunt, & hoc nocentius, quod ſe perire non intelligunt, aut ſi intelligunt, perire tamen volunt ab omni parte miſeri, à nulla læti.

13 Vniuersè, quod in mundanis rebus mundi ſectator gaudeat, & rideat ab ægritudine, eſt, non eſt à ſanitate; *Gaudia hæc tua*, inquiebat Sanctus Auguſtinus, *de* AEGRITVDINE *ſunt, non de* SANITATE; ſunt enim quædam ægrotantium deſideria, venit ſanitas, perit cupiditas; quomodo corporalis ſanitas iſta tollit, ſic omnia tollit immortalitas, quæ eſt noſtra ſanitas; à vitiato animi palato hæc gaudia ſunt, à mortifero rerum mũdanarum ſucco hic riſus, non poterat non morbo laborare, qui laborat, vt pereat, & ridens ad mortem currit, riſu dignus, ſi eius inſaniam ſpectemus, ſed planctu ſi miſeriam.

Gau-

Gaudia mundana lætos non reddunt mundi cultores, ſed ad lethum trahunt; venenum bibit, qui præſentis vitæ gaudia quærit; venena quippe, non gaudia ſunt, quæ mundanis afferre riſum videntur; Iurè Seuerum ſuum laudat Sanctus Paulinus: *Tu, inquit, verus factor legis, qui delitias iuuentutis, & vitæ præſentis* MALA GAVDIA *pro* VENENIS, *& lectibus auerſatus es*; mala gaudia ſunt, quæ ab illis rebus ſunt, quæ bona dicuntur, & venena bibentibus porrigunt ad mortem.

Dęmonis hæc fraus eſt ſuos decipientis, dulcia mortem inferentibus commiſcet, vt veneno perimat melis dulcedine deceptos. Benè Eucherius; *Diabolus obſeſſa ſemel pectora molliſſimis ſeductionibus decipit, ſic Diabolus calliditate veteris artificij condit blandimenta peccandi; quomodo ſolent, qui* MORTIFEROS HERBARVM *temperant ſuccos, in conditos quæ in aliquo mellito poculo neſcientibus propinare* GVSTVS *mentita ſuauitate componunt, virus amaritudinis obſcurant fraude dulcedinis, prouocat prius odor poculi, ſed præfocat infuſus ſapor in venis; mel eſt, quod aſcendit in labia, fel eſt quod deſcendit in viſcera. Ita Diabolus per rerum carnalium concupiſcentias, & illicitas voluptates extrinſecus blanditur, intrinſecus inſidiatur.* Quid aliud à tali deceptore expectes, quid aliud in tali hoſte timeas? ſæuior ſui hoſtis eſt, qui tàm ſæuo hoſti credit; neç eius artes vitat,

tat, & inſidias, & quod magis eſt, in ſe non ſemel expertus eſt; qui ſapit, in melle venenum ſuſpicabitur, vitabitq; illecebras, vt inſidias, gaudijque blandimenta, vt mortis ſuccum; Specta mundi huius delicias, ſpectacula, ſpecta omnia ea, quæ à mundanis afferre gaudium putantur, & mortem ab illis prodire velut à diaboli venenis deprehendes; gaudia iſta diaboli venena ſunt, ad mortem illos ducunt, quos corripiunt; à probo calamo res eſt; inſero verba, cuiuſq; cordi ad fructum inſerenda:

GAVDERE *bonum eſt, ſed qui gaudet, ſi non inde gaudet, vnde debet non poteſt bonum eſſe, quod gaudet; gaudet raptor cùm deſiderata rapuerit; gaudet ebrioſus, cum occaſionem potationis inuenerit, gaudet adulter, gaudet qui huius ſeculi facultates iurando acquiſierit, gaudet iracundus cum iram ſuam perfecerit, & cum ſit gaudere bonum, de his, atq; huiuſmodi tamen gaudere grande malum eſt, & perducens vſque ad mortem peccati. Hæc ſunt, inde nos vult gaudere mundus, vt pereamus cum amatoribus huius mundi, hæc enim* GAVDIA VELVT VENENA DIABOLI *repudiare debemus, quia non ſolum corpora, ſed, & animam noſtram perpetualiter necare feſtinant;* & placent hæc venena, & tanta inſania laboramus, vt bibere ea quæramus, & queramur, niſi ea bibenda offerantur? adeò non vitamus hæc gaudia venenata, vt in veram perniciem noſtram, falsò ridere velimus.

Ebibe

Ebibe, ſi ſapis, meliorem mentem, vt 14
non melius tantùm ſapias, ſed & melior fias, vita hęc gaudia, quibus vita aufertur aut animæ, aut corporis, aut vtriuſque; *riſu* pleroſq; animam expiraſſe, compertum eſt, & fors plures *riſu*, quàm fletu; Philemon Syracuſanus, vt auctor Heſychius, nimio *riſu extinctus* eſt, Philiſtion quoq; *Pruſaenſis* immodico *riſu* perijt; alij quoq; periere, qui exemplo probarunt, probandum nimium riſum non eſſe, qui corpori ipſi necem inferat; ſcitè ille: *Quot inter riſus nec dum expleto cachinno mors rapuit, & riſum ſecuit medium*, dum ſcilicet ridentem ſecuit.

Caligula, vt Suetonius ſcribit, *lautiore conuiuio effuſus ſubit in cachinnos, Coſſ. qui iuxta cubabant quidnam* RIDERET *blandè quærentibus, quid, inquit, niſi vno meo nutu iugulari vnumque veſtrum ſtatim poſſe*; ac ſi grauidus aliorum morte riſus eius eſſet, iam ridentis animam mors à riſu inuaſerat, qui quæſitus cur rideret, mortem inferre alijs minabatur, inſaniores illi, qui rident, non quia alios perimere poſſint, ſed quia ipſi perire velint; volunt enim qui terrena volunt, & mortem ſibi quodammodo inferunt, qui quærunt inferentia, & rident dum inueniunt, quod quæſierint.

Lethi, ac lęti magna nominis cognatio eſt, vt vix diſcrimines, aut ne vix quidem, ſi duo hæc nomina audias tantum, non videas; magna eſt & rei coheren-

tia,

BIBLIOTECA ... ROMA

tia; quod letum putas lethum eſt, mortem inuehit, quod putabas lętitiæ vehiculum futurum, ſpetioſum lęti nomen plures ad lethum rapuit, quos lætitiæ mundanæ amor prius corripuerat; Vitæ huius lęta, ſi quis ex vero penſet, mortem ſecum ferre deprehendet, vt videantur hamis paria, quibus piſces capiuntur, vt pereant; qui plus aliquid ſapit, quàm piſces, vitabit hoſce hamos, nec lætis rebus capi ſe ſinet; cautio à probo calamo eſt; LAETA, inquit Sanctus Nilus, *vitæ huius fluxa, ne te oblectent,* HAMI *enim ſunt animam, vt piſces irretientes;* cui hami iſti non diſplicent, placet mors, quæ illos ſequitur; Placet vita? hoc monitum tene; fac ne hiſce hamis tenearis; qui dum amantur hamant.

✱

Caput IV.

Mundanorum riſus, & lachrimis grauidus, & in lachrimas deſinit, deſinit in amaritudinem.

Iris *plorantis riſus olympi*
Mundanorum riſus Iridi *par;*
Eiulans riſus *mundi lætitia*,
Gaudia ſectatores ſuos ſeducunt.
Concipiunt *lachrymas gaudia, dant lachrymarum* fœtum.
Sub riſu lachrymæ *abſconduntur.*
Deſinunt in lachrymas *deliciæ.*
Dolor riſui *admixtus.*
Ad æternum luctum *præſens gaudium ſuos ducit.*
Pro temporali lætitia æternam *dæmones nobis eripiunt.*
Gaudiale æquor *haud nauigandum.*
Lugenda gaudia *fugienda ſunt.*

ITa eſt, ſub mundani riſus larua latent lachrymæ, lachrymis grauida mundana lætitia eſt; Ridentem mundi faciem, ac mundanorũ Iridi comparo; Iridem ſpecta, mentior, ſi non ridentis os videre tibi videberis; forma, quæ in arcum flectitur, oris curuitatem refert, colores labra referunt, & dentes, cœlum ſi iridem videas, ridet ſi rem ipſam, plorat riden- 15

ridentis vultu; vt ſcitè à quodam poeta Iris

Risvs *plorantis Olympi*

Sit dictus; mundi figuram in figura Iridis habemus, habemus, & mundanorum ſub riſus ſpetie; non lachrymarum imbrem portendunt tantùm, ſed & tegunt; nudam riſus imaginem delicijs ſuis, illecebriſq; ſæculum offert, offerunt ſæculi amatores, ridere videntur, ſed videntur dumtaxat, intus lachrymis madent, vt & Plutarchus mundi lætitias, *eiulantes riſus*, ſcitè appellauerit; riſus ſunt, ſi vultum videas, *eiulantes* ſi illud, quod ſub vultu; ſi rem cenſeas ex ſpecie riſum credes, ſi ex veritate luctum, cogimur illi ſubſignare qui cecinit.

Heu riſus noſter LVCTV MISCETVR *amaro;*
Viraq; ſub dulci melle venena latent.

Seducitur, qui ſe duci extima gaudij ſpecie ſinit, & nec ſub gaudij vultum luctum videt; neceſſarium hic Sancti Auguſtini monitum, qui omnibus inclamabat: *Nolite ſeduci gaudio rerum humanarum. flenda in rebus humanis aduertite*; adeò pleriq; ſeduci non timent; nec moneri quærant ne ſeducantur.

Mundi riſum lachrymis eſſe refertum, hoc etiam indicat, quod poſt ingens gaudium, effuſamq; lætitiam ſuboriri lachrymæ ſoleant, riſus lachrymas parturit, vt vel hinc conſtet lachrymis grauidum, nihil niſi quo grauidum ſolet parturire.

Quod concipiunt mundana gaudia, hoc

hoc edunt, conceptas lachrymas producunt in plures. Prudenter Prudentius

GAVDIA CONCIPIVNT *lachrymas, dant gaudia* FLETVM.

Fœtum alium ab hoc vtero non expectes; copioſiores lachrymas, amarioresq; profundit, quò grandior, latiorq; gaudij mundani ſinus eſt.

Non lachrymas tantùm tegit mundi riſus, ſed lachrymas etiam ducit; in lachrymas deſinit; Verus ſapiens: *Extrema gaudij luctus occupat;* non afficit tantùm, ſed occupat, vt extremæ dementię ſit, illud gaudium ſequi, cuius extrema tenet luctus, & ab ementitâ lætitiâ ad verum fletum duci.

Mundana quoq; voluptas, quæ mundani riſûs mater, ac nutrix, tegit ſub riſûs laruâ amaras lachrymas te decipimur, niſi laruam ſubmoueamus; verus ille: 16

O fallax ſiren? ò perfida lena voluptas?
Hei mihi quot flenda nubila fronte tegit?

SVB RISV ABSCONDIS LACHRYMAS, *ſub melle venenum.*

Vt celent paphiæ ſpinea tela roſæ.

Viride lignum, quum igni admouetur, mundanorum riſum refert; ab vno extremo poſt ingentem fûmum, ignem tandem concipit, ex alterò lachrymatur, flamma riſum æmulatur, lachrymis lachrymas ſignificat, mundi riſus extremo vno riſûs figuram quandam habet; ſed in lachrymas deſinit. Mundi

deliciæ, voluptateſq; viridi ligno ſunt pares, ægrè in ſimulatum lætitiæ flammam erumpunt, ſed poſtea in lachrymas deſinunt; Præclarè Sanctus Cyrillus Alexandrinus: DESINVNT, inquit, IN LACHRYMAS DELICIAE; quæ eò amariores, quò dulciores deliciæ videbantur.

Quid? quod vna, eademq; hebraica vox, vt hoc quoq; rei firmandæ producam, lachrymas, deliciaſque ſignificat, vtraque enim notio ſub hoc nomine *ach* deliteſcit, de lachrymis quippe dicitur deq; delicijs, ne facilè nos ea abiungeremus, quæ vel in eâdem voce indiſſolubili quodam vinculo nectuntur.

17 Natura ipſa in riſûs fonte docuit dolorem riſui admixtum eſſe, dolori riſum, ex ſplene, quem amarum fel inficit, riſus prodit, vt originis ſuæ naturam ſapiens riſus dolorem ſapiat, ſapiat amaritiem, hanc pro matre habens, ab huius veluti vtero fluens; ſcitè ſcitus ille auctor canebat:

Luctifero ſplenem cum felle venenat amaror
Vnde mihi RISVS *vena benigna fluent?*
Cuncta dolor violat, puro ſi GAVDIA *riuo*
Credis itura nigro fonte doloris erunt.

Felle infectum riſum illum eſſe oportet, quem iuxta fel factum natura foras prodire voluit.

Fon-

Fontes vides, & flumina, dulces aquas vehant, dum vehuntur, ad amaras currunt; fluunt ad mare; vt ab hoc curſu ſtatim diſcamus, omne mundi gaudium, & riſum in lachrymas deſinere, & in amaritudinem; Benè Richardus: *Riſus*, inquit, *dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat, eò quod omnis dulcis* AQVA *in* MARE *deſcendat, & dulcedinem amittat, tranſit enim mundus, & concupiſcentia eius.* Proh quàm felix nauigaret, qui hac mente latentes mundani gaudij aquas inſpiceret, nec ferret ſe ferri per ementitam dulcedinem ad veram amaritudinem, per fictum riſum ad veras lachrymas!

Maius aliquid habeo, quod offero, & 18
maioris ponderis; ferendum eſſet, ſi riſus ad fletum tantùm ferret, fert ad æternum: magnam hîc abyſſum video, ſpectanda ſeriò eſt, ne tunc ſpectetur, cùm remedijs nulla erit reliqua ſpes, nulla euadendi; præſens riſus breuis eſt, & citò finit, ſed ad luctum ducit, qui finem habet nullum, nullum terminum. *Videte ergo, ne blandiens*, verba ſunt Sancti Bernardi, *præſens proſperitas ſui vobis finem abſcondat, ne* LAETITIA TEMPORALIS LVCTVM VOBIS AETERNVM, *& operiat, quem parit, & pariat, quem operit*; vix elegantiùs res exprimi poterat, vix opportuniùs; à fœtu matrem diſce, cauſam ab effectu dignoſce; temporalis riſus æternum fletum parit, æternum dolorem fletum parturientem par-

turit, & verus eſſe riſus poteſt? non poteſt,& calculum ſuum adijciunt,qui æternis flammis addicti eò grauiùs dolent, quò liberiùs in riſum ſe ſe effudêre.

Nemo adeo ſui hoſtis ſit, vt ficto ſe riſuî mancipet; æterni fletûs, æterni cruciatûs futurus mancipiū, ſi ſe fictæ lætitiæ ſubijciat; nemo adeò deſipiat,vt ſatanici hoſtis artibus decipi ſe ſinat, qui temporalem lætitiam nobis offert, vt æternam nobis ſurripiat;& placet hæc mutatio, & eligitur? & eò mortalium euadit inſania, vt lætitiæ amore lachrymis grauidæ, æternam, & ab omni triſtitiâ, triſtitięq; metu alienam amittant? Spectat huc Diabolus, hoc expectat, hoc ſi permittimus, cum hoſte noſtro ſentimus; *Dæmones enim,* Beati Laurentij Iuſtiniani verba ſunt; *hac potiſſimum ratione nos tentant, hac de cauſâ nobis ſæculi oblectamenta ſuadent, & promittunt, quatenus pro* TEMPORALI LAETITIA DIRIPIANT CONSENTIENTIBVS AETERNAM; & vbi mens, & vbi ratio? vix ſentias hominem eſſe,qui tam impari mutationi conſentit.

19 Et non conſultius eſſet hîc abſtinere ab inani,& noxio riſu, tunc exultaturi cùm dolebunt,qui riſerint? nam, vt ait Sanctus Anſelmus: *Cùm multi dolebunt, qui modo miſerè* RIDENT, *vos* LAETITIA *inenarrabili exultabiis, & gaudebitis;* Surripiat ſe quiſq; ab illo riſu, qui æternam lætitiam ſurripit, & fletus ille ametur, qui æternum riſum gignit, gignit verum.

Mare

Mare ſæculi gaudium referre videtur, malatiâ quadam blanditur, vt vndis ſuis ſuos inſepeliat, arridet, vt irrideat, in cautes vrget incautos, æſtûs ludibrium iam factos, dum inanis voluptatis amore æſtuant; fruſtra illi, nimiſq; creduli, à quibus hæ voces effluxêre: *Nauigemus* GAVDIALE HOC AEQVOR, *ſubducturi ratem, ſi quæ à fluctibus, ventiſq; minæ ſurrexerint*; malè rationem ſubducunt; qui ſubducere ſe poſſe ratem rati, infidis hiſce vndis ſe committunt, quæ abſorbere credulos ſtudent, dum ludunt, ac ſubſidunt. Plures hoc falſi gaudij æquor ſecuros ſui abſumpſit, quàm omnia vbiq; maria vndis obruerint; nimirum hoc ipſo plus timendum, quò minus timetur, eòq; nocentiùs eſt, quò ridente quodam vultu non creditur nociturum.

Fefellit perſonatâ facie multos iſte riſus; caue ne deceptorum augeas numerum; perſonam ridenti lætitiæ amore, ne ad illam mouearis; *Quid tibi cum bonis perituris*, GAVDIISQ; LVGENDIS? Lugenda gaudia ſunt, ex Richardi Victorini mente, quæ à riſu eſſe, & ad riſum ferre, ferriq; falsò putantur; plangenda gaudia ſunt, & eò magis, quò minus planguntur, plus amantur.

Caput V.

Caninus mundi riſus; mordet, quos afficit mundanum gaudium.

Amarulentus, & caninus *mundi riſus.*
Rabioſa *luxuria eſt.*
Carnale gaudium in fine mordet.
Sub blanda lætitiæ vultu cuſpis *latet, latent* vulnera.
Qui mundum amat, non gaudia, *ſed* vulnera *amat.*
Satan ridet vt mordeat.
Mundi ſectator catulos *parit, quibus* mordeatur.
Læſa conſcientia vt canis latrat, & mordet.
Mundana mordacia *dicuntur, quia amatores ſuos mordent.*
Peiores canibus *res terrenæ, nec dominis ſuis parcunt.*
Mordet, *quæ offert fortuna, & nos fortunæ* mordent.

20 CAninum dixi ſæculi gaudium, eſt; dum blandientis faciem, ridentiſq; præſefert, mordentis rabiem habet. Specta rabidum canem, dum dentes oſtentat ridere videtur, ſed ſub falſo riſu veram occultat rabiem; quis adeò fatuus, vt rabidi canis morſui ſe nudum, & exarmatum exponat, riſus ſpecie deceptus?

Nulli ſolet imponere riſus canis in rabiem acti; imponit multis ridentis mundi facies, & mordentis; Sanctus Auguſtinus mundi riſum *amarulentum* vocat, *atq; caninum*; canis morſui ſe exponit, qui mundi gaudia ſequitur, ſequitur ſictas mundi voluptates; mordet per illa amatores ſuos mundus, mordet per iſtas. RABIDVM, & LANIANTEM CANEM ab hac causâ voluptatem vocauit etiam Theologus Nazianzenus; vix illa mentem ſubit, cùm dentes eò acriùs admouet, quò amatur vehemētiùs; canis huius dentes acuit voluptatis amor, ſæuit illa crudeliùs, quò blandiùs excipitur, rabiem à mollitie noſtrâ ſumit, vireſq; à noſtrâ imbecillitate; mitior in nos eſſet, ſi nos in illam ſæuiores, ſæuis eſt illa, quia nos non ſumus.

Luxuria, quæ omnium voluptatum maxima creditur, videtur carnem mulcere, non mulcet, ſed mordet, & rabie acta in rabiem agit, quem corripit; vt iure eam *rabioſam* dixerit Sanctus Gregorius Nyſſenus; *Crudelis*, inquit, *domina, à* RABIOSA *luxuriâ eſt, libidine quaſi ſtimulis ſeruilem mentem exagitans*; pungens, ac dentibus velut canis mordens, & diſcerpens. Quid ſpectemus ab alijs affectibus, ſi ille rabidus mordet, qui delinire creditur, & blandè allambere?

Blandè videatur ad nos accedere mundana lætitia, ridentis faciem præſeferat mundanum gaudium, timere morſum eius debemus, quia rabidus canis eſt, mordet quos corripit; Verus ille: *Omne*

carnale gaudium blandè intrat, ſed in fine MORDET, *& perimit*; non in fine tantùm mordet, mordet ſtatim; nequit continere ſęuitiem ſuam; demus in initio non ſentiri morſum, antea dentes in ſuos demiſerat, cùm admitteretur à ſuis. Antiquorum hic mos erat, referente Plutarcho in Pompeio, vt lętum nuntium lancearum cuſpidibus lauro tectis ſignificarent: à lęto nuntio ad mundanam lætitiam rem transfero, quia ipſa transfert me: lætitiæ mundanæ imaginem hîc habemus, blanda videatur, & florida; cuſpis latet, vt cruentet, & vulneret non corpus, ſed, quod grauius, mentem animumque. Huc nos ducit Sanctus Ambroſius: *Intuere*, inquit, *peccatoris* LAETITIAM, *introſpice* VVLNERA, *& vibices animæ eius, cordiſq; mœſtitudinem*; viuida laurus lanceę cuſpidem tegit, quò ſub fictæ lætitiæ ſpecie, à lætitiâ alieni animus vulneretur.

Quò te mundi amor ducit, quò te miſer falſi gaudij ſpecies falſa trahit? verè non gaudia amat, ſed vulnera, qui mordentem mundum ſequitur, quem ridentem putat; Audio mentem mundo ipſo ſuperiorem efferentem Gregorium magnum: *Si talem*, inquit, *adhuc mundum diligimus, non iam* GAVDIA, *ſed* VVLNERA *amamus*; grauiora hæc vulnera ſunt, quò latentiùs inflicta, quò noxiori fraude ſub illecebris occultata.

Mundus à mundi principe didicit ridere, vt mordeat, & blandia offerre, vt

vul-

vulnus infligat; Diaboli verſutias, fallaciaſq; detegens Sanctus Hieronymus: *Vniuerſa*, inquit, *mendacia ſubdolo melle circumlinens, vt qui audit verborum dulcedinem venena pectoris non formidet, pacem pollicetur, vt grauiora bella exerceat*, RIDET, VT MORDEAT. Audis? morem ducis ſui mundus ſequitur, dum ridentem offert faciem ſuos mordet.

I, & verum riſum cenſe, quem laniaturus ſuos ſuis mundus exhibere videtur, cùm verè non exhibeat; falſus eſt riſus, verus morſus, vera laniatio eſt & ſumus; tàm fatui ſumus, tàm deliri, vt latranti credamus, mordentem amemus, & ridentem putemus, qui vulnus infligit? mordet, nec verè ridet, ſed verè nos irridet. 22

Malorum fęcundus malus hic riſus eſt, rabidus canis eſt mundus, ridet vt mordeat; malum hîc non ſiſtit, catulos alios gignit, quibus mordeatur, qui mordetur; Ferunt à rabido cane morſum per vrinã aliquando catulos parturire, exiguos illos quidem, ſed tamen catulos; fallor ſi idem in mundanorum mente non accidit, quos mundus ridens velut canis in rabiem actus mordet; ab hoc cane laniati catulos, imò canes grandes in ſe parturiunt, quibus mordeantur. Mente adi mundanorum mentem, & poſt blandientis, ridentiſq; mundi morſum morderi à concupiſcentiâ, velut natis ab illo illius canis morſu canibus videbis; mordent eos mille ſolicitudines, curæ mille dilaniant.

Et vt alij canes deſint, adeſt læſa conſcientia, quæ eos velut canis mordet; Aſſuam hîc Matthæi Boſſij conterranei mei verba: *Latrat*, inquit, *inſtar domeſtici* CANIS *conſcientiæ* MORSVS, *atque vulnera ſentiens ſua;* non latrat tantùm, ſed & mordet, & vulnera morſuſq; ſui ſunt ſuorum. Vitemus hos morſus, fugiamus hos laniatus, hæc vulnera; inſaniâ vulneratam iam mentem circumfert, qui mentem hiſce latratibus, morſibuſq; exponit.

Qui morderi non vult, mundana omnia deſerat, quæ plus mordent, quò plus amantur; terrenæ res temporalia omnia mordent, dum mulcent, vt iure, *mordacia*, ea Poſſidonius dixerit, in vitâ Sancti Auguſtini ſic ille ſcribit: *Vix aliquando ſe ipſum ad iſta temporalia ab externorum cogitatione relaxabat, & reponebat, quibuſq; ille diſpoſitis, & ordinatis tanquam à* REBVS MORDACIBVS, *& iam moleſtis animi recurſum ad interiora mentis, & ſuperiora faciebat?* audis mordacia dici, quæ riſu blandiri videbantur? mordent res terrenæ, & eò ſæuiùs, quò ſæuitiâ omni poſitâ ſuos mulcent; verè ſęuitiem non poſuerunt, dum ſedem ſui in noſtris cogitationibus ponunt, ſemper mordent, dum earum cupiditate non tantùm agimur, ſed angimur.

Peiores canibus res terrenæ ſunt; illi in alios ſæuiunt, dominis ſuis parcunt, quibus blandiuntur; hæ primum dominos ſuos mordent, eoq; acriùs mordent, quò

quò tenaciùs poſſidentur; niſi dicamus verè non eſſe dominos, qui terrenarum rerum amore mordentur, ſed ſeruos; atqui nec familiares ſeruos canes mordent; vt ab omni parte canibus ſint ſæuiores res terrenæ, quæ putantur falſi riſûs ſimulatione vero gaudio perfundere; ſuos non perfundunt gaudio, dum amantur terrena, ſed gaudium à ſuis effundunt, ſi aliunde contingat illos vero gaudio tangi.

Mordacia omnia ſunt, quæ fortunæ dicuntur bona, momordit ea fortuna, & rabiem quandam morſu illis affricauit, vt in rabiem illos trahant, qui amore trahuntur ad illa; certè mentem dum non explent, acuunt illius famem, cupiditatem accendunt, vt iurè rabidâ quadam fame in non habita feratur, & efferatur, dum non habet; Peritè auctor ille, cuius verba hîc in lectoris vtilitatem ſunt implantanda: *Ouem, aiunt,* MORSAM *à lupo ſiquis edat non ſatiari, ſed laborare fame; illud certius, quicquid fortuna* MORDERE *poteſt, non ſaturabit cor; eſuriem potius acuet*; mordet quæ offert fortuna, & nos fortunæ mordent, vt plus famis habeamus, quò plura fami extinguendæ illa nobis conatur exhibere; ſed hoc infortunio ſumus diuites fortunis ditati, vt tanquam à ſerpente morſi ad diuitiarum aquas maiori ſiti feramur; Alienus ergo à ſe eſt, qui in alienis non in ſe gaudium quærit, & riſum ab illis rebus quærit exsculpere, quæ dentes in illos acuunt, qui 23

in illas acuunt cupiditatem; vis gaudere? calca terrena, quæ mordent cùm amantur, blandiuntur cùm non blandiuntur, riſûſq; impedimenta amouent, cùm voluntas in illa non mouetur, & quod maius eſt, nec illorum causâ, nec occaſione.

Caput VI.

Mundi riſus, & breuis, & inanis.

Fugitiua *mundi gaudia*.
Somnijs *ſimilia terrena gaudia, & vaniſſima*.
Lætitia ſeculi diù expectatur *vt veniat, &* ſtatim abit.
Edaci fine *deuaſtantur terrena gaudia*.
Auolandum *ab illis gaudiis, quæ citò* auolant.
Riſus lunæ adſpectui *comparatur*.
Citò exſiccatur *gaudium, quod ex terrenis exprimitur*.
Lætitia, quæ ex nihilo, *nihil eſt*.
Momentaneo riſu *æternus fletus* emitur.
Gaudium pyrauſtæ *gaudium mundanorum*.
Riſûs *nexus, & ſpinarum*.
Lætitia cito in triſtitiam *deſinit, vt flamma* in fumum.

24 Non erit inanis labor, ſi calamum in inanem riſum acuam, nec breui fructus deſinet, qui ex manifeſtatâ inanis riſûs breuitate prodibit. Non falla-

fallaciâ tantùm peccant mundi gaudia, peccant & inconſtantiâ, non ſiſtunt, ſed fluunt, in hoc ſolo conſtantia ſunt, quòd nunquam ſiſtunt.

Breuis mundi lętitia eſt; diù nequit apud poſſeſſorem ſuum manere, fugitiua omnia vitæ huius gaudia ſunt, aut non ſunt, aut in volatu, in fugâ conſiſtunt. Pulchrè ille rem & dixit, & ſigno ſignificauit:

Mitto roſam, vt noris FVGITIVA GAVDIA *vitæ.*
Mane orta in tenebras languet eunte die.

Mundani gaudij roſa inſigne eſt, non ob breuitatem tantùm, ſed quia vt illa ſpinis circumſepitur, ſic & mundi lætitia curis, ſolicitudinibus.

Etiam campi ridere perhibentur, ſed nec verus campi riſus, nec diuturnus; deſinit cùm flacceſcunt flores, areſcunt germina; cùm non alias radices habeat, quàm flores.; quàm herbæ diù florere non poteſt, qui floribus innititur; nec mundanus riſus, mundanum gaudium perennare poteſt, qui à florentibus huius mundi, fallentibuſq; delicijs, ac voluptatibus eſt.

Non ſtant terrena gaudia, ſemper volant, ſemper auolant; verus fuit, qui volatica ea dixit; ſunt, vt eſſe non videantur, ſi non volent: Scitè ille: 25

Gaudia non remanent, ſed FVGITIVA *volant.*

Verè auolant gaudia, quæ non vera, fu-

fugiuntq; antequam comprehendantur; ſomnijs ea Philo.comparabat: *Prophana*, inquit, *gaudia* SOMNIIS *ſunt ſimillima, veniunt, abeunt, occurunt, refugiunt, priuſquam comprehenduntur, auolant*; cum amatoribus ſuis ita ludunt, vt amatores ſuos illudant; Iure hæc gaudia, VANISSIMA dixit Sanctus Gregorius Nazianzenus, verè ſunt, & vaniſſimus etiam ille, qui illa conſectatur tanquam non vana.

De falſis gaudijs non falſus ille fuit, dum cecinit:

Quæ durare putas mortalis gaudia vitæ.
Sunt BREVIA, *& finis triſtis amoris erit.*

Non eſſent mundana, ſi diuturna ſæculi gaudia eſſent; nequeunt durare per ſæculum, quæ ſæculi ſunt; Vix aduenit lætitia iſta cùm abit, diù quæritur, exſpectatur diù, ſed diù apud illum non ſtat, qui diù illam exſpectauerat; *Lętitia ſeculi*, ait Sanctus Auguſtinus, *cum magna expectatione ſperatur, vt veniat, &* NON POTEST TENERI *cum venerit*; teneri lętitia non poteſt, cuius tãto amore tenentur ſeculi cultores; amatores ſuos ſtatim detinet; vt eos puniat parum erat in aduentu lætitię homines torqueri, torquentur & in abitione. Beatus Alcuinus ab edaci fine deuaſtari gaudia hæc dixit:

Omnia finis edax deuaſtat GAVDIA *mundi*.

26 Sed finis iſte gaudium non in fine tantùm

tùm deuaſtat, ſed in principio; addo, gaudium mundiale ante incipit deuaſtari, quàm, vt ita dicam, incipiat eſſe, cùm deuaſtari incipiunt, quæ gaudium putãtur afferre; & ſolicita gaudij futuri cogitatio, quæ ante gaudium, gaudij quędam deuaſtatio ſit. Vis gaudijs mundi, mundi illecebris ridentibus non decipi? finem cogita.

Rolandus quidam diem integrum in lætitiâ, delicijs, ludis, & ſęculi vanitatibus, cùm tranſegiſſet, ſerò ad ſe reuerſus, quin & ſeriò, & quò, inquit, abijt tota totius diei lætitia? & videns lætitiam totam in dolorem tranſiſſe, tranſijt ſtatim ad meliorem ſtatum, in religioſam familiam dedit nomẽ, in quâ magnâ ſanctitate familiam duxit; & falſam lętitiam veris iucunditatibus expiauit.

O' eadem mens mundi amatores corriperet, & ſeriò cogitarent abire mundi inanem lætitiam, nec diù apud eundem ſtare; qui volaticum mundi gaudium cenſet non facilè ad illud aduolat; auolabit ab illo; alas Mercurij pedibus ob pernicitatem antiquitas dedit, debentur alæ ſeculi gaudijs, quæ citius auolant, & celeriùs ab eo fugiunt, qui velociùs ad illa currit.

Riſum lunæ adſpectui comparatum obſeruat Petronius: *Delectata illa* RISIT *tàm blandum, vt videretur mihi plenum os extra Orbem* LVNA *proferre*; cohæret cum lunâ riſus mundanorum; inſtabilis, & varius eſt; durare diù non poteſt, nec ra-

dices

dices altas agere; facilè mutatur, crebriuſque, quàm luna.

Ratione tecum ago, quia præditus ratione es; cùm riſum, gaudiumq; ſeculi voluptates, illecebræq;, & ea quæ mundus offert, ferant, quî fieri poteſt, vt riſus diuturnus, firmus, ſtabiliſque ſit, ſi mundi figura præterit, inſtabilia omnia ſunt, omnia fugacia, quæcunq; in mundo ſunt? Peritè ille: *Citò noſtrum* EXSICCATVR GAVDIVM, *quod è noſtro nutrire nolumus, malumus de ſcopulis exprimere, malumus allambere extrinſecus*; exprimit veriùs nos, dum exprimere à rebus citò perituris citò periturum conamur gaudium, exſiccatq; mentem lętitia, quæ tàm citò exſiccatur.

Mundanorum riſum damnabat Amos Propheta; *Vę*, inquit, *illis qui lætantur in nihili*; hoc eſt in fluxis, & pereuntibus rebus, quæ citatiſſimè abeunt, citiſſimè finiunt; in mundi huius voluptatibus, quæ ſtatim ac aduolauerint, aliò auolant, & amatores ſuos deceptos deferunt, nihili lætitia eſt, & verè nihil eſt, quę à nihilo, hîc quoq; ex nihilo nihil fit.

27 Mundi riſus citò deſinit, diù durare nō poteſt; tutiùs erit, erit vtiliùs, ſi per te finiat q̃ ſi à te; finē eius anteuerte, opprime eum ne te premat; gaudio vero vt perfundaris, ne effundaris in falſum, in fictitium, in volaticum. Nemo adeo deſipiat, vt momentaneo riſu æternum ſibi fletum mercetur, hac quippe labo-

rant

rant inſaniâ, qui riſu inani tenentur; de quo ita ſenſit Sanctus Petrus Damianus: MOMENTANEO RISV PERPETVVS FLETVS EMITVR; ineptus emptor, qui pretio ſibi pęnas emit; inſaniæ certa conſignatio eſt, æterna gaudia perdere, æternis ſe ſupplicijs mancipare falſa delectatione, falſum, & cito finiendum riſum promittentem; Sanctum Auguſtinum inclamantem Audi: *Nulla maior inſania, quàm pro delectatione momentaneâ perdere* AETERNA GAVDIA, *& obligare ſe ad æterna ſupplicia*; ligandus tanquam amens eſt, qui ita ſe obligat, vt à riſu momentaneo ex momentaneâ voluptate expreſſo ire ad æternos cruciatus velit.

Pyrauſtæ gaudium in prouerbium iuit de fluxu & momentaneo; notum illud: GAVDIVM PYRAVSTAE GAVDES; occini hoc mundanis debet, qui flaminis ſe ęternis addicunt, dum exiguo ſpatio circa flammam ludunt ridenti quadam ſpecie.

Verè magnus nexus riſûs, & flammarum; flammę crepitum *Veſtæ riſum* ab aliquibus dici teſtatur Cęlius. Verius, & extra fabulas ſapiens: *Sicut ſonitus*, inquit, *ſpinarum ardentium ſub ollâ, ſic riſus ſtulti*; Spinis, quæ cremantur mundanorum riſus eſt ſimilis, quia vt ſpinæ citò exuruntur, ita & riſus, vix exilit, cùm reſilit, vix eſſe incipit cùm deſinit eſſe; Sancti Ambroſij hæc ſunt verba, ad hæc verba: *Sicut vox*, inquit, *ſpinarum ſub ollâ, ita riſus ſtultorum; Nempè ſpinæ cùm ardent, ſonant, & cito exuruntur, vt nul-*

lus caloris ſit effectus; Vnde, & de Iudæis dictum eſt; exarſerunt ſicut ignis in ſpinis; IXVSTI SVNT ENIM SVO RISV, *& conflagrarunt in Domini paſſione;* citò riſus finit, ſed damni quod infert non eſt finis, nec exitus exitij.

Flamma moritura in fumum deſinit, lucernæ lux caligo fit; idẽ in mundi lætitiâ accidit, vix quidpiam ementiti, & fallentis luminis emittit, cùm in triſtitiam vertitur, in mærorem; Scitè Sanctus Bernardus: *Lætitia læta rei in triſtitiam commutatur, ſicut* FLAMMAE ILLIVS *nouiſſima fumus occupat, & caligo;* Lætum quidpiam ſe tibi offert tanquam exiguum lumen, fumum cogita, tetrumque cum fumo odorem, ne pyrauſtæ gaudium ſequentem pyrauſtæ finis conſequatur.

Specta æterna gaudia, quibus natus, æterniſq; compara gaudium hoc momentaneum, & videbis adeò breue eſſe, vt nec eſſe videatur: & poteſt amentiâ tantâ quis corripi, vt æterna gaudia vendat pro momentaneis? mentem antea vendidit, qui hanc venditionem cogitat, imò verè non vendidit, qui nihil pro eâ acquiſiuit; perdidit, amiſit; & cùm illâ etiam ſe; aut vendere non potuit, qui cùm talem venditionem cogitat mentem ſe non habere habentibus prodit.

Caput VII.

Mundanorum riſus inſaniæ certa conſignatio.

Lætitiâ mortales inſaniunt.
Stultum *ſe demonſtrat, qui excuſſum riſum amat.*
Res temporales deliram, & inſanam *lætitiam afferunt.*
Inſaniæ, & riſûs *nexus.*
Extra ſe *abit, qui exultat in rebus quæ extra ſe.*
Lætitia arcana mentis *aperit, & perdit.*
Mundus diligi ſine inſipientiæ notâ *non poteſt.*
Perfunctoria *huius vitæ* gaudia *ſpernit, qui ſapit.*
Scommate *dignus, qui in* Scammate *poſitus ridet.*
Ineptus *illius* riſus, *qui ridet, nec ſcit an Deo hæreat.*
Stultitiæ *tribuendum, quod quis rideat, qui* à Dei gratiâ *exciderit.*
Mundus in hoc ſuis fidelis, *quòd nulli fidem ſeruat.*
Mundanorum gaudium gaudium phrænęticorum.

VEre emotæ mentis eſt, qui inani mundi riſu mouetur, leuis indicium eſt mentis, leuiter riſu corripi, eâq; lætitiâ, quæ non vera eſt. Ridere 29

dere in hoc ſeculo, & inſanire in idem recidit, lætitiæ mundanæ, & inſaniæ tantus eſt nexus, vt vix diſcriminentur, inſaniunt mortales, dum lætantur: Sancti Auguſtini hæc ſunt verba: *Extolluntur homines, & lætitiâ quadam* INSANIVNT; qui ſapit, lætitiam comprimit, & riſum, non in illam effunditur, non in iſtum.

Et non videmus pleroſq; amentiâ laborantes ridere ſemper? vt illorũ amentiam nulla alia prodant, prodit perpetuus riſus, atque adeò intempeſtiuus; Benè Trithemius: STVLTVM *ſe demoſtrat, qui riſum excuſſum amat, quia viri ſapientis eſt moderari riſum*; qui riſum non cöercet, ipſe indiget cöerceri, & qui effuſam lætitiam non ligat ligari debet; etiam vulgus in intempeſtiui riſûs amicum proferre hoc ſolet:

Per multum riſum poteris cognoſcere STVLTVM;

Et cur non ſtultus, amens, inſanuſque qui eâ lætitiâ corripitur, quæ inſana deliraq;, & non talis, quæ à rerum temporalium copiâ manat? Eſt, vt verus fuerit Sanctus Auguſtinus: *Phantaſmata rerum tẽporalium afferunt ſæpe* DELIRAM INSANAMQ; LAETITIAM; nec ſępe tãtùm, ſed sẽper afferunt dũ afferant; vide mundanorum ſtudia, vide labores, vide anguſtias, vide curam in rebus temporalibus acquirendis, & augendis, & quàm noxiã inſaniâ teneantur deprehendes, & iudicabis, niſi & tu pari tenearis. Exſute à te rerum periturarum amorem, &

me-

meram inſaniam putabis, quod antea ſummam peritiam, ac prudentiam arbitrabaris, terrenorum poſſidendorum affectu poſſeſſus.

Excuſſerat hunc riſum Salomon, cùm diceret: *Riſum reputaui errorem*; aut vt alia verſio habet, *inſaniam*; inſanus putari non debet, qui inſaniam mundi riſum putat, amens audit, qui ſapere ſe credit, dum mũdanæ ſe credit lętitiæ, credit riſui; Audiri poteſt hîc Caſſiodorus: *In hoc ſeculo ſtultus* A SE FORAS EGREDIENS *exultat*, à ſe abit, qui in illis rebus exultat, quæ extra ſe.

Mentem lætitia inuadit, mentem euer- 30
tit, indeque eripit quicquid arcani in eâ
latebat, vt vacua proinde remaneat,
mente vt ita dicam, vidua dum bonis
ſuis viduata: Sancti Gregorij verba hîc
rei fulciendæ aduocabo: *Solet*, inquit,
LAETITIA ARCANA MENTIS APERIRE,
*atq; aperiendo amittere; aduerſa verò cùm
nos exteriùs deprimunt, interiùs cautiores
reddunt*, vt minus nobis aduerſentur,
quæ nobis aduerſa, aduerſa verè ſint quę
non aduerſa.

Vel hac ſolâ ratione deſipere ſe probat qui mundi amator, quia mundum amat; mundum diligere, & deſipere ſimul coaleſcunt; talis eſt mundus vt diligi ſine inſipientiæ notâ non poſſit, qui ſapit illum deſpicit, & cum illo illius illecebras, & voluptates; Benè Beatus Laurentius Iuſtinianus: *Talis*, inquiens, *eſt mundus iſte, vt non* NISI AB INSIPIENTIBVS

DILIGATVR; alioquin, *quicunque gratiæ cæleſtis ſplendore ſunt præditi illius blandas deſpiciunt voluptates*; veris digni, quia non veras calcant, grauiori inſipientiæ laborant morbo, qui ardentiùs mundum diligunt, & mundana, riſuq; ob ea diffluunt, quæ tam citò fluunt.

31 Tot diſcriminibus ſubiecta iſta vita eſt, tot amaritudinibus obnoxia, tot infecta calamitatibus, tot mixta miſerijs, & lubet in illa inani riſu diffluere? & iſtuc ſtultitiæ ſignum, quin & certa amentiæ conſignatio eſt; calculum adijciet, qui extra hanc inſaniam eſt; Multa ſint eiuſdem Sancti Laurentij in hac re verba, quę ſilentio inuolui nequeunt, cùm multum boni ſucci contineant, à perfunctorijs huius mundi gaudijs, hoc titulo ille illa donat, ſic nos auocat præſentis vitæ miſerijs ob oculos poſitis: *Vita hæc*, inquit, *vita miſera, vita incerta, vita laborioſa, vita immunda, vita Domina malorum, regina ſuperborum, plena miſeriâ, & erroribus, quæ non eſt vita dicenda, ſed mors, in qua momentis ſingulis morimur per varios mutabilitatis defectus diuerſis generibus mortium. Nunquid ergo, quod viuere in hoc mundo dicere poſſumus vitam, quam humores tumidant, dolores extenuant, ardores exſiccant, aera morbidant, eſcæ inflant, ieiunia macerant, ioca diſſoluunt, triſtitiæ conſumant, ſolicitudo coarctat, ſecuritas hebetat, diuitiæ iactant, paupertas deijcit, iuuentus extollit, ſenectus incuruat, infirmitas frangit, mæ-*

ror

ror deprimit, & his omnibus malis mors furibunda ſuccedit, ſimulq; gaudijs iſtius miſeræ vitæ, ita finem imponit, vt cùm eſſe deſierint, nec fuiſſe putentur? Mors iſta vitalis. licet his, & alijs ſit reſperſa amaritudinibus (proh dolor) quamplurimos ſuis capit illecebris, & quantos ſuis promiſſionibus falſis decipit? Et cùm ita ſit per ſe amara, & falſa, vt etiam ſuos cęcos amatores latere non valeat, tamen infinitam ſtultorum multitudinem aureo calice, quem in manu habet potat, & prorſus inebriat. Felices illi, & ipſi rari, qui familiaritatem eius effugiunt, PERFVNCTORIA GAVDIA *ſpernunt, ſocietatem abijciunt, ne cum pereunte deceptrice, quandoq; perire cogantur;* hæc omnia ille, quæ eò libentiùs dedi, quia non antea audita, cùm nec antea edita fuerint; altè hæc mentibus omnium inſideant, nec inſidebit inanis gaudij amor, earumq; rerum, quæ verum gaudium nequeunt parturire, falſo grauidæ, imo nec ex vero grauidæ falſo, ſed malo, triſtitiæ materiâ refertiſſimæ.

Sed ex alio capite inſaniam prodit, qui ridet in hac vitâ, quia nimirum adhuc pugnat, adhuc ſub aleâ res eſt, nondum hoſtem vicit, nondum certus de victoria, & ridere poteſt? ſcommate dignus eſt, qui in ſcammate poſitus pugnaturus ridet, cùm à victoriâ cadere poſſit, & ęternas nulliſque lachrymis eluendas pęnas luere, qui cadit, debeat; audiamus quid in hac re dicat Sanctus 32

Au-

Auguſtinus: *Vnde ineſt tibi tanta* LAETITIA, *nunquid iam diabolum viciſti, nunquid iam de exilio ad patriam, nunquid iam de tuâ electione ſecuritatem accepiſti?* nullus, accepit nullibi ſecuritas, ſola incertitudo certa eſt, & ſola hîc illa ſecuritas intercurrit, q̃ hîc nullus ſecurùs ſit, & inani quis riſu poteſt diffluere? iā conſtat nobis, quod ſibi non conſtat.

Rem grauiùs vrgeo, quia & nos grauiùs vrget, non futura tantùm nobis incerta ſunt, ſunt & quæ ſunt præſentia, nobis ignota ſolicitos nos reddere debent, non inanis lætitię inanes ſectatores; nullus ſcit an Dei amore, vel odio dignus ſit, nulli notum an lætitiæ fonti Deo adhæreat, necne adhæreat, & adhærere vero gaudio poteſt tanquam ſi verè adhęreret, nec verè tantùm, ſed & etiam certè, quis non inanem lætitiam comprimat hac incertitudine preſſus? Peritè fortiterq; idem Sanctus Pater: *Quia ergo, inquit, neſcit homo an odio vel amore dignus ſit, ſed omnia in futurum reſeruantur incerta, comprime* INANEM LAETITIAM, *qui nec dum euaſiſti pęnalem ęrumnam:* nonne apud omnes inſanus iudicatur hic, qui tenebris recluſus carceris gaudere conatur? Inſanus iure iudicatur, qui à Deo iudicandus ridet, verè amens, qui riſum amat, ignarus, an à veri riſûs vero auctore ametur, nec ne ametur.

Habeo adhuc aliud, quo arctiùs ligem,
33 qui inani, atq; adeo inſanò riſu diffluit, imo habet ille, & ex illo ſumo, quod in

illum

illum iactem, vt percuſſus reſipiſcat, ſuper lapidem dormire aliquid poſſit, excitabitur à ſomno, ſi lapis eximatur, iacteturq; in illum, qui ſuper lapidem ſe iactauit; idem hic fiet, dum quod in mundani riſûs ſectatore eſt, ab illo illud calamo ſurripio, & calamo in ipſum iacio, ne ipſe iaceat; mundi cultor, & inanis riſûs ſectator, non ſolum neſcit an odio, vel amore ſit dignus, vt proinde ridere non debeat, ſed ſcit ſe non amari, ſe odio à Deo haberi, quia odio ille non habuit, quod habet Deus, imo amauit, quod Deus odio habet, & odio habuit, quod Deus amat; ab eius gratiâ excidiſſe ſe ſcit, & ridere hic poteſt? de amore non certus ridere non debet, & ridebit de odio certus? Sanctus Thomas Aquinas, cuius ingenio nihil ferè nõ peruium fuit, hoc tamen ſe capere non poſſe teſtabatur, quî ſcilicet fieri poſſet, vt diuinâ gratiâ viduus, lethali culpâ adſtrictus, in riſum effunderetur, riſum effunderet.

In ſolam amentiam res proijcienda, in quam ſe proiecit, qui ridet, certus de ſuo lapſu; emotæ mentis eſt, Dei gratiam à ſe amotam per culpam ſcire, & ridere. Hac ſolâ ratione excuſare hic riſus poteſt, quòd amentiâ corripiuntur, qui gehennali carceri ſunt adiudicãdi, niſi reſipiſcant, & rident; ſed excuſatio iſta omni accuſatione grauior eſt; non eleuat vitiũ, ſed adauget inſania iſta, in hoc quoq; omni aliâ magis noxia, quòd alia à culpâ excuſat; hæc culpam grauiorem reddit.

34 Sanior mens induenda, vt hæc inſaniæ nota abradatur à mente; indues ſi mundi amorem exuas, mundi illecebris nullus credas, mundi fallacijs non flectaris, qui ea ſuis ſpondet, quæ non exhibet, nec poteſt, vt eos ad interitum trahat; ſuis in hoc ſolo fidelis, quòd nulli fidem ſeruat; nequeo hîc ſupprimere Beati Laurẽtij Iuſtiniani verba, quæ licet pluſcula, omnia tamen vtilia ſunt, omnia opportuna, & mundi fraudibus exprimendis idonea, mundi amatores ſic ille alloquitur: *Videant mentis oculis, quàm mutabilis ſit mundus iſte, qui ſemper tendit ad non eſſe, & per momenta ſingula fluit in nihilum; Intelligant non intelligentes, quàm plenus ſit laboribus, doloribus, anxietatibus, periculis, & innumeris flagitijs, qui ſuis ſpondet amatoribus quod non habet, atque his blanditijs ad interitum trahit eos æternum. Cui namque promiſſa ſeruauerit? cui ad vota ſucceſſit? cui ſine retractatione ſua bona donauit? Cunctos in ſe confidentes decipit, vniuerſoſq; ſibi inhærentes lethaliter præcipitauit; Nemini etenim fidelis eſt, nemini parcit, nullumq; veretur. Non ætati, non ſexui, non dignitati, non prudentiæ, non conditioni miſeretur. Vno promiſſionis calice cunctos ſuos inebriat dilectores, eodemq; omnes infidelitatis mucrone interimit. Hoc vniuerſis ipſe fidelior, quòd nulli fidem ſeruaſſe probatur*; & ſeruabis fidem, fidem non ſeruanti? frange, ne ſi ſerues non ſerueris, & frangaris, quia non fregeris.

Mun-

Mundana omnia,quæ exporrigere,vt ita dicam, videntur mentem, & recreare, vere non exporrigunt, non recreant; pulchrè ille, & verè: *Varia excogitare poſſumus, quibus triſtitijs obſtetur, quibus fallamus infortunia, ſed nos fallimus, non infortunia, quod ad momentum lenitur, mox recrudeſcet, & reſurget roboratius*; exemplo confirmat experientiæ fulcro firmato: FRIGIDAE AQVAE *poculum febricitantes ad præſens recreabit, mox ardentiùs exuruntur, ipſe humor in præcordia diffuſus, fax eſt incendio adiecta*; peritè & calculum adijciet, qui intus eſt, nec in externa fertur, riſum irridendo conatu, atq; adeò irrito ab externis emuncturus, & expreſſurus; non exporrigit frontem, & minus mentem quicquid mundus porrigit, quicquid externam radit ſuperficiem, atq; adeo omninò ficta lætitia omnis eſt, quam ſuis mundus pollicetur, ſuis ridenti, ſed veriùs irridenti facie offert, vt mentem à ſuis auferat.

Mundanorum gaudium *phreneticorum gaudium*, dixit Sanctus Auguſtinus; verus fuit, & plura ſignificauit, quàm dixerit; cogita quæ à ratione aliena phrænetici præſtent, & inſaniora in ſeculi hominibus deprehendes, quæ reprehendas.

Caput VIII.

Mundanorum riſus fictitius, quia à iuſtitia exulat, exulat à puritate.

Purum *illius gaudium non eſt, qui non eſt* purus.
Conſcientia pura *verum gaudium efficit.*
Iuſtitiæ *nexus, &* lætitiæ.
Gaudium à iuſtitiâ *prodit.*
Gaudij veri radix *iuſtitia.*
Cum vitijs *gaudium non cohæret.*
Bonæ conſcientiæ *vera lætitia eſt.*
Induat *ſe* virtutibus, *qui ridere vult.*
Gaudium non ædificat, *qui ſcelera ſceleribus addit.*
Gaudium in illius animâ *non eſt, quam vitijs diabolus occupat, non virtutibus Chriſtus.*
Gaudij cohærentia cum rectitudine.
Melior eſt triſtitia *iniqua patientis, quàm* lætitia *iniqua facientis.*
Qui in Deo gaudet, *mundanum riſum luctum computat.*

35 AB alio capite dilucet fictitium mũdi riſum eſſe, fictamq; mundanorum lætitiam, quia ſcilicet iuſtitiæ non nectitur, non puritati, non innocentiæ. Purum illius gaudium eſſe nequit, qui non eſt purus; verus ille:

IMPVRVS *nunquam* GAVDIA PVRA *tulit.*

Atq;

Atq; adeò non vera; vbi enim gaudiũ purum non eſt, verum eſſe nequit;à gaudio gaudium abit, ſi abeat à puritate; extraneum aliquid ſi gaudio miſceatur, extra gaudij limites, vt ita dicam, illud trahit: à probo calamo res eſt: *Vera lætitia non eſt, ſi non eſt* PVRA, *impura lætitiæ nomen habet, ſed nudum nomen*; igitur in illius corde coaleſcere lætitia vera nequit, quod impuritas inficit; Quidam olim interrogatus, quid tutam, ac durabilem lætitiam efficeret? breuiter, ſed verè reſpondit: CONSCIENTIA PVRA; quæ non tutam tantùm lætitiam facit, facit veram, vt ſine conſcientiæ puritate lætitia omnis ſimulachrum lætitiæ ſit, non vera lætitia.

Mundum, & mundi amatorum corda, iniuſtitia irrigat, & poſſet verum gaudium in eorum cordibus germinare? non poteſt; iuſtitiæ & lætitiæ tantus eſt nexus, vt vel nomine vix diſcriminentur; hinc quod in Euangelico Prophetâ noſter habet: INDVMENTO IVSTITIAE *circumdedit me*, Septuaginta viri poſuerunt; TVNICA LAETITIAE, ac ſi tantâ cohærentiâ inuicem copularentur iuſtitia, & lætitia, vt facili tranſitu iuſtitia in lætitiam migraret, iuſtitia in lætitiam verteretur, & tantum à verâ lætitiâ mundanorum lætitia diſtet, quantum à iuſtitiâ, cultuq; iuſtitiæ aliena eſt.

Fruſtra eſt, qui gaudium quærit, nec amator iuſtitiæ eſt, atq; etiam cultor; 36
idem domicilium cum iuſtitiâ riſus ha-

bet, inenodabili nexu cū illâ hæret; Apoſtoli, mentiri neſcientis, hæc ſunt verba: *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed* IVSTITIA, *& pax, &* GAVDIVM *in Spiritu Sancto;* ordinem nota, qui myſterio viduus non eſt; quia in diuinis litteris, poſtremum locum gaudio dedit Paulus, vt rectè innueret per iuſtitiam, ac pacem, velut per quoſdam gradus, iri ad illud, & abire à gaudij veri fruitione, qui iuſtitiæ, paciſq; conſortio deſtituitur; Benè, & ſuo more peritè, Sanctus Bernardus ſpectans ad hæc verba: *Attendis, & intendis, quia* GAVDIVM *in fine eſt?* PRIVS EST IVSTITIAM *facere, inquirere pacem, & perſequi eam;* ET SIC DEMVM APPREHENDERE GAVDIVM, *imò à gaudio comprehendi;* qui inuertit hunc ordinem, gaudium ipſum euertit, atq; etiam ſe; qui per hos gradus ad gaudium non aſcendit, ſe perdit, perdit & gaudium; vt firmum iam ſit, verum illius gaudium non eſſe, qui iuſtitiam, pacemq; non habet tantùm, ſed nec pacem cum pace ipſâ, nec cum iuſtitiâ, vtriuſque hoſtis, oſor vtriuſq; & euerſor, eâdemq; mente mundi amatores iuſtitiam inſectantur, cùm pacem non ſectantur.

Cur verum riſum dicamus, verum gaudium, à quo longiſſimè abeſt vera riſûs cauſa, vera gaudij radix, nimirum iuſtitia, & pax? viduus mundus, mundiq; amator verâ iuſtitiâ, ac pace eſt; gaudio proinde verò frui non poteſt, nec in verum riſum effundi: Ceſarij verba ſunt:

Ve-

VERVM GAVDIVM *non poſſidetur, niſi pax,* & IVSTITIA TENEATVR; *prima enim eſt, & quaſi radix, iuſtitia, ſecunda pax, tertia gaudium; de iuſtitiâ naſcitur pax, de pace gaudium generatur;* ab vtrâq; dum mundus exulat, dum exulant & mundi amatores, qui vtrumq; in exilium mittunt amore mundi, viduos eſſe vero gaudio neceſſe eſt.

Nemo ſibi blandiatur, ridere verè non poteſt, qui à mentis ſinu iuſtitiam reijcit, vitiorum domicilium animam ſuam facit; vitium cum gaudio non cohærent; ignem, & aquam citiùs aſſociares, quàm verum gaudium, & vitia: QVALE GAVDIVM, inclamat Sanctus Auguſtinus, *poteſt habere anima, quæ iracundiæ furore ſuccenditur; ſuperbiæ amariſſimo felle repletur, inuidiæ veneno percutitur, luxuriæ ſordibus inquinatur?* in illo ſolo lætitia non coäleſcit, in quo vitia coäleſcunt. Vt in mundanorum mente pullulant, & adoleſcunt vitiorum germina, ridentis lætitiæ fructus non poteſt germinare; fictus mundi riſus eſt, & prę-ter riſûs nomen nihil habet præterea. 37

In ſolo bonæ conſcientiæ ſolo verum gaudium germinat, vera lætitia adoleſcit, extra illud nullibi radices mittit; Audio Beatum Ambroſium, & hoc aſſerenti ſubſigno; illius hæc ſunt verba: *Debet* BONAE CONSCIENTIAE *mentis eſſe lætitia, non inconditis commeſſationibus, non nuptialibus excitata ſymphonijs,* non illis illecebris, quæ nudam ſuperficiem

radunt, & puræ conſcientiæ adeo non nubunt, vt impuram impuriorem reddant.

Induat ſe virtutibus, virtutum decore ſplendeat, qui riſum amat; de muliere forti dictum à Salomone: *Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſſimo;* riſui operimentum præmittit, quæ nuda, ad gaudium non parat iter, parat ad luctus: Benè Gillebertus abbas: *Implebitur os eius riſu,* os inquam mulieris, eadem & ratio viri, *cuius fortitudo, & decor indumentum eius; vide quomodo non oportet* NVDAM *inueniri, quæ promiſſa ſibi expectat* GAVDIA *reddi;* ridebit, quia fortis extitit; mundanorum mollities vt à fortitudine diſſita, ſic & à vero riſu eſt; virtutum ergo indumento operiatur, qui operatur, vt veris tandem fruatur gaudijs; & bonæ vitæ ſemitam ſequatur, vt conſequentem lætitiam habeat, quin & obſequentem; verè dictum: *Vis nunquam* TRISTIS ESSE? BENE VIVE. malè viuens, mortem vero gaudio affert, vitam verò triſtitiæ, non nudè, ſed in ſe victuræ dùm ille victurus, niſi deſinat malè viuere, atq; etiam viuere; nam non videtur viuere, qui malè viuit, & multò minus gaudio ille viuit, aut gaudium in illo viuit, qui non viuit ſibi, ſed gaudiorum hoſtibus, vitijs.

38 Aedificare ſibi gaudium nequit, qui peccata peccatis inædificat, ſcelera cumulat ſceleribus, quod præſtat, qui mundo; rebusq; terrenis addictus, celi, cui

natus

natus, obliuiſcitur, obliuiſcitur Dei; præferre externâ facie riſum videatur peccator, intus mordentis cōſcientiæ ſtimulos ſentit, quæ cū cordis lætitiâ ſtare nequit. Audi Beatū Ambroſium huc verbis hiſce ſpectantem, quæ aliò ſpectans, alibi etiam dedi: *Intueris lætitiam peccatoris, opes, abundantiam? introſpice vulnera, & vibices animæ eius, cordisq; mœſtitudinem;* fallimur, quia videmus quod foris, quod intus, latet; iudicium autem ſumendum eſt non ab eo, quod oculis ſubijcitur, ſed ab eo, quod ſitum in corde eſt, & idcirco peccator fictè ridet, & verè mœret, extraneusq; à verà lætitiâ eſt, quia extrâ tantùm lætitiam oſtentat, intus lætitiâ viduus, amaritudine diues, & triſtitiâ.

Non poteſt in mentis illius domo gaudium habitare, quæ gaudij hoſtem recepit, gaudij reiecit Auctorem; hoc autem præſtare qui iniuſtitiæ ſe ſubijcit, nefas eſt in dubium reuocare: *Quale* GAVDIVM, verba ſunt Sancti Auguſtini, *conſcientia illa poteſt habere, in cuius animâ multis vitijs occupatâ magis* DIABOLVS *probatur habitare, quàm* CHRISTVS; exulat ab illo corde gaudium, à quo exulat Chriſtus, nec lætitia illi menti inſidet, in quâ ſedet lætitiæ omnis exterminator, tanquam ſceptrum in eâ tenens, & gehennam quandam amaritudinis, triſtitiæq; in eâ conſtituens, conſtitutus in eâ.

Rectitudo, vt hoc quoq; adijciam, in diuinis litteris de voluptate deque dulcedine dicitur, vt cùm Dauid ait, iuſtitias 39

Domini rectas eſſe, iucundas ſcilicet, atq; ſuaues; vt vel hinc colligeremus, veram voluptatem, dulcedinemq; non eſſe, quæ à rectitudine abit, vt proinde nec verum riſum poſſit parturire dulcedo mundi non vera; rectè rectitudo voluptas eſt dicta, ne dulcedine ſe fruiturum ſperaret, niſi rectus incederet, obliquas, & flexuoſas iniquitatis vias deſereret. Falſa igitur eſt omnis lætitia, quam præfert malè operantis vultus, vt iurè tali lętitię illius triſtitiam prętulerit Sanctus Proſper, qui iniqua patitur; aureum hoc illius eſt dictũ: *melior eſt* TRISTITIA *iniqua patientis, quàm* LAETITIA *iniquæ facientis*; lætitiæ nomen ſibi vſurpat lætitia hæc, & in hoc quoq; iniuſtus, iniquus mundi cultor eſt, quòd contra iuſtitiæ regulam, lætitiæ titulum à verâ aufert, non verę tribuit; ſed iuſtè iniuſtitia iſta punitur, vt gaudij titulo iniuſtorum gaudium licèt gaudeat, iniuſti tamen, nec iuſtè gaudent, nec verè, ſed eò ſunt miſeriores, infelicioreſq;, quò laruali quadam gaudij ſpecie triſtitiæ innatant, & ſub iniuſto lætitiæ titulo, intus nudis mœroris characteribus ſunt referti.

Vis verum in te gaudium ferri? in illum feraris, qui ſuper te, qui ſuper omnes. Deum ama, Deum quære, in quo ſolo vera lætitia ſita, verum gaudium; in Deo ſi gaudebis, riſum mundi luctum computabis, gaudium mœrorem cenſebis, mundus tibi carcererit, erit habitatio cęlum; veri gaudij fruitio te tibi

red-

reddet, vt de falſo verum poſſis iudicium ferre; Audiendus hic Sāctus Auguſtinus: *Anima*, inquit, *ſancta, riſum luctum computat, & gaudium in mœrorem commutat; cui mundus carcer, cœlumq; habitatio eſt, cui exultatio de præſentibus nulla eſt, quia in illo tantum* GAVDERE *appetit, qui ſuper omnes eſt*; infra ſe incipit eſſe, qui gaudium extra illum quærit, qui ſuper omnes eſt, & ſuper omnia;
Veri gaudij verum fontem habes, habes veri riſus verum
Auctorem, hunc tene,
ſi veri gaudij
amore verè
tene-
ris,
totusq; in Conditorem tuum
affectu migra, vt migret
in te gaudium, quod
ab illo.

Caput IX.

Terrena voluptas, cùm vera non ſit, verum riſum, veramq; lętitiam nequit parturire.

Larua *mundana voluptati auferenda.*
Voluptas, quæ non eſt à Deo, nec in Deo, voluptatis excrementum *eſt.*
Pomo ſodomitico par mundana voluptas.
Mundanæ voluptatis veræ notæ, *veri* characteres.
Circęum voluptatis *poculum.*
Voluptas corporis bonum pecoris.
Aduętitia, volatica, *& fundamento carens terrena voluptas.*
Terrenæ oblectamenta exprimendo gaudio *inepta.*
Terrenæ deliciæ, cùm veris bonis *aduerſentur, non poſſunt ipſæ eſſe* bonæ, *eſſe* veræ.
Voluptatum corporearum exilitas, dum ſolis accidentibus *ſenſus mulcent.*
Voluptatem viciſſe *vera voluptas eſt.*

40 PRobatum nobis vniuersè eſt, improbandum vniuerſis eſſe tanquam fictitium, ac perſonatum gaudium illud, illamq; lætitiam, quę legi in mundi campo ſolet, in mundi ſcenâ videri, in mundanorum labijs, velut in quodam ſolio locari; nunc res propiùs contrectanda, &

d res quaſdam ſingulares flectendus eſt alamus, quæ non vero riſu flectere ad e ſolent animos mundanorum, riſûſq; aruâ multos capiunt, decipiunt multos: ccurrit ſtatim, tanquam inter ceteras gmen ducens, terrena voluptas ridenem vultum præſeferens, & vel illis inſiias ſtruens, qui contra illius inſidias ſu rmant, ridentem perſonam à voluptais vultu eximemus, vt ab erroris occaione ſpectatores omnes eximamus.

Hic error multos corripit, multos inadit, & inter mundanos, omnes; munani non eſſent, niſi illo corriperentur, vt cilicet putent à terrenis voluptatibus riumprodire, prodire lætitiam; ex quo it, vt tanto voluptatum deſiderio teeantur, nihilq; non tentent, quò poſſieant, quibus poſſideantur; nulla fere ecies pulchrior mundanorum oculis, uàm voluptatis, ad cuius nudum nomen xiliunt, vt vix ſe intra ſe continere vaeant; cùm voluptas aliqua ſe offert, diſrimina non videntur, aut viſa non tientur voluptatis amore; nihil eſt quod on ferant, qui in terrenas voluptates erreni feruntur; nimirum blanditur llis extimâ quadam riſûs ſpecie, & lætiiæ vultu, quos poteſt, ad ſe trahit.

Abſtergendus hic error ab omnium nentibus, qui plura mala inuehit, quàm unt qui decipiatur, cùm pluribus vnumuemq; malis onuſtet, & grauioribus in omnimodis grauet, quò leuior putatur ſſe, aut etiam penitus non eſſe. Ter-

renæ voluptates ſenſum extimè afficiunt, non intimè penetrant; vt vel hinc diſceremus non veras voluptates, ſed ſuperficiales, quæ in ſenſûs ſuperficie ſuperficiem radunt; quî igitur elici ab illis verum gaudium, verus riſus poſſit, cùm nec veræ voluptates ſint, nec intimè delectent, ſolumq; tam honorifico nomine, nobiliq; titulo riſum præferente amatoribus ſuis imponant? verus ille fuit, qui haſce voluptates, voluptatis excrementum dixit; Nicetas huc euaſit, voluptatem omnem, quæ infra, & extra Deum, vili hoc, ideſt vero, & ſuo voluptates titulo inſigniens, ait enim: *Omnis voluptas, quæ nec ex Deo, nec in Deo ſuſcipitur,* VOLVPTATIS EXCREMENTVM EST; talis omnis illa, quam mundus offert, ſectantur mundi ſectatores; & placet hoc excrementum, vt Dei delicijs, voluptatibuſq; præferant, qui feruntur in illam? Proh quàm fatui mortales, quàm deliri, qui veræ voluptatis loco, voluptatis excrementum habent, & cùm in cæteris ferè rebus rerum excrementa abhorreant, in ſolâ voluptate amant.

41 Pomum ſodomiticum terrena voluptas refert, extimâ ſui ſpecie blanditur, intus inanis eſt; ſubſignat in hac re nobis bonus Auctor, & nos illi: *Alium cibum menſæ voluptatis magis accommodatum nullum inuenio, niſi fortè* POMA SODOMITICA, *de quibus ſic habet Solinus, pre ſe ferre quidem illa ſpecie maturitatis, cæterum ſpecioſæ cutis ambitione, fauilla-*

uillaceam intrinſecus fuliginem abſcondi, quæ vel leui preſſu tacta fumum exalet, & fatiſcat in vagum puluerem; nihil certè à voluptate ſperandum eſt maius; ſi quis maius quid ſperat, minus quàm oporteat ſapit, grauiùs, quàm putat, aberrat.

Spuria gaudia ſunt, non ſunt legitima, non ſunt vera, non diuturna, quæ à voluptate ſunt, cùm non vera voluptas ſit, nec vera lætitia eſſe poteſt, quæ eſt à voluptate; non melior filia, quàm mater, nec riuulus, quàm fons; laruata voluptas eſt, laruatus & riſus, qui ab illâ fluit; laruam à voluptate auferebat Beatus Laurentius Iuſtinianus, vt eius viſu ab eâ quiſque fugeret, nec à perſonatâ deciperetur; præſtat auctoris huius calamo voluptatem, laruâ viduatam ſpectare, in contemptum, in riſum, in ludibrium, ne deinceps nos riſui exponat, & ludibrio: VOLVPTAS DEFORMIS *eſt, & ſqualida, puritatis inimica, pudicitiæ exterminium, eſca diaboli, peccatorum incentiuum, rubigo mentis conſcientiæ abolitio, aduerſatrix Dei, animarum interemptrix, & totius conſumptrix honeſtatis. Hanc quiſquis rectè ſapit, quiſquis vult vitam, cupitq; dies videre bonos, fugiat, eiuſq; amicitiam, velut aſpidum, & viperarum aſpectum abhorreat;* Vide, quàm horridâ ſit facie, quæ tam blanda ſolet ſuis apparere, tàm pulchra; & poteſt amari, quæ tam deformis? quæri, quæ tam noxia; totq; malorum

ſecun-

fęcunda mater? & quæ verè talis, putes; verum poſſe gaudium parturire, verâ lætitiâ amatores ſuos perfundere? falſus eſt, qui hoc exiſtimat, & irriſione dignus, qui riſum ab iſtâ voluptate ſperat.

Circęum poculum voluptates referunt, dum in brutum ferè conuertunt, qui illud haurit, & ſiccat; à probo calamo res eſt: *Nec quicquam habent terrenæ voluptates, quo famem deſiderij noſtri expleant, cùm ſint vaniſſimæ, ſed potius velut* CIRCAEVM QVODDAM POCVLVM, *aut porcorum ſiliquæ animos noſtros obbruteſcere faciunt*; & non etiam Seneca huc euaſit, cùm dixit: *Voluptas bonum pecoris eſt*; non eſt igitur hominis terrenâ voluptate capi; à ſe homo abit, qui extra ſe voluptatem quærit, quærit à rebus perituris perituram, nec perituram tantùm, ſed fictitiam, aut etiam fictitiam, quia perituram, & perituram quia fictitiam.

42 Adeò non eſt vera terrena voluptas, vt nec eſſe videatur; voluptatem eſſe, & extingui idem ferè eſt; Præiuit Sanctus Iſidorus Peluſiota, dum ait: *Cogitare vobiſcum ipſis debetis, voluptatem propemodû* PRIVSQVAM APPAREAT EXTINGVI; Præire ſibi poſſent, & voluptatis amatores, qui experientiâ illud tangunt, quod ſolo calamo ſapientiores tetigêre; Tetigit, & ille alius: *Hæc*, inquit, *quibus vulgo delectamur, tenuem habent, ac perfuſoriam voluptatem, qualis omnis corporis eſt, aduentitia*, FVNDVMENTO CA-

RENS,

RENS, VOLATICA, *& cuius non corpus, ſed plumam tenemus, quam vbi remiſerit fugit*; Rem tenes! Tene, ne voluptatis adfectu tenearis; facilè à voluptate auolat, qui voluptatem, vt volaticam, aliòq; citò abituram, ſpectat.

Tàm citò à ſuo poſſeſſore abit voluptas, verè non poſſeſſor, quia tàm breui poſſidet, vt voluptatum numero voluptatis fugacitas fuerit compenſanda; tot proinde reperta voluptatum genera, vt vna alteri ſuccederet, cùm vna diù nequeat durare; oblectamenta plura gaudio exprimendo offeruntur, quia ſingula non ſufficiunt, ſed cùm ſingulæ voluptates riſui, gaudioq; idoneam materiã non præbeant, nec præbent vniuerſæ; multitudo enim mentem potius delaſſat, oneratq;, quàm recreet, & reficiat; voluptatum ſatellitium voluptas quærit, vt probet quàm ipſa ſibi inſufficiens, & ſuo muneri ferendo impar; quæ ſibi non ſufficit, vt falſæ iucunditatis munus exerceat; ſufficiet alijs, veri gaudij, veræq; lætitiæ exhibitione? non poteſt, & à veritate longiſſimè diſtat, qui aliam mentem circumfert, aliò circa voluptatem voluptatis amore rapitur.

Breuis voluptas omnis eſt, ſed ſuâ breuitate damna inuehit non breuí finitura; audi narrantem aliqua, non omnia, vnus calamus non poſſet, non poſſent omnes; Beatus Laurentius Iuſtinianus hoſtis vbique earum voluptatum, quæ ſuis amatoribus hoſtes ſunt, & eò ſæuio-

res,

res, quò plus amantur; VOLVPTATES, inquit, *animæ impediunt ſalutem, obliuionem Dei inducunt, à ſapientiâ mentem retrahunt, ſterilitatem bonorum operum inferunt, auferunt animi virilitatem, ſpiritualibus delicijs cor priuant, delicata eſt enim diuina conſolatio, nec datur admittentibus alienam*; cùm veris bonis aduerſentur, non poſſunt ipſæ eſſe bonæ; cùmq; delicias veras arietent, gaudere verarum voluptatum titulo non poſſunt, nec verum gaudium creare.

43 Aliunde voluptatis exilitas, & inanitas probatur, vt improbetur; quia ſcilicet res, quæ ſenſus mulcent, nonniſi per accidentia id præſtant, non per ſe ipſas; vnguentum per odorem recreat, per ſaporem cibus, per colorem, quæ pulchra; per corticem, quæ delicata; Proh quàm accurata natura fuit, quã prouidus Deus, vt per accidentia ſenſus vellet affici, nè nimiùm eá voluptate afficeremur, quæ per ſenſus.

Erigere, lector, & ſi ſapis, meliores voluptates quære, venioresq;; non eſt ſanæ mentis delicias amare, quæ animi delicias, hoc eſt veras, tollunt, dum amantur; Placet voluptas? quæratur illa, quæ vera, & poſſeſſorem ſuum beat, non infatuat; quæratur voluptas quæ è cælo, non terrena, ſolida, non fugax. Audi ad hanc mentem Sanctum Auguſtinum: VOLVPTATEM *illam* INCORRVPTAM, & QVIETAM *ſine labe concupiſce, & promittentem dona temporalia, & totum mundum*

dum deridebis ; tantum aberit ; vt non ſolidæ voluptatis inquiſitione à mundo deridearis.

Vis verâ voluptate frui ? eam vince, quæ non uera ; nam ex Beati Cypriani mente ; VOLVPTATEM VICISSE VOLVPTAS EST MAXIMA , *nec vlla maior eſt victoria , quàm ea , quæ de cupiditatibus refertur* ; qui cupidus voluptatis verę eſt, cupiditates vincat , nec ſinat , non verâ verè vinci ; voluptas igitur omnis quæcunq; non in Deo , aut à Deo , vera minimè eſt , cùm vera voluptas ſit , talem voluptatem viciſſe.

Caput X.

Sardonica, & mortis illatrix terrena voluptas.

Sardonia *terrena voluptas*.
Sardonica *voluptatis* herba *cauenda*.
Qui per voluptatis campum fertur, vitulo mactando *par*.
Mortiferæ *terrena voluptates*.
Voluptates illius hoſtes, *quem corripiunt*.
Grauida lachrymis *voluptates*.
Interni vulneris *index riſus in externis voluptatibus*.
Æternas voluptates qui cogitat, temporarias *negligit*.
Voluptas ſemper famem *patitur*.
Mentis oculos *turbat voluptas*.
Gaudium, quod à terrenis lenociniis à vero ſuperna felicitatis gaudio ſuos excludit.
Ille ſolus anima ſufficit, *qui animam creauit*.

44 SArdonicum mundi riſum eſſe, euicimus ſuperiùs; & multis argumentis, vt reprobaretur probauimus; res euadet firmior, ſi firmetur etiam voluptatem, à quâ mundanus riſus naſcitur, ſardonicam eſſe; eſt, ſolâ ſpecie ſpectatores decipit, intus morte grauida eſt, extra ridentem vultum oſtentat, nimirum ementitum riſum effert, veram mortem

affert; Scitè Dio: Chryſoſtomus; *Voluptas ſæua quidem, & hoſtilis, & inſidioſa adſpectu, iucundè tamen, atq;* SARDONIVM QVIDDAM SVBRIDENS *occurritque, fertque vincula iuxta ſuam naturam, florida molliaq;* ſed tamen vincula, quæ fortiùs tenent, quos ligat, quò molliora, quò teneriora.

Sardonicum vultum voluptas præſefert, ſardonicamq; herbam ſuis amatoribus ad mortem offert, qui eò infeliciùs moriuntur, quò ſe feliciores falſæ voluptatis adſpectu futuros ſperabant; cicutam, herbamq; ſardonicam à voluptate eſſe à probo calamo eſt, rem, vt quiſq; ſibi caueret detegente: *Poſtquam diù hominem beatitatis cupidum vmbris; ac ventis, & inani ſpecie lactauit, tandem ieiunum, ac famelicum, ne dicam,* CICVTA, *aut herbâ* SARDONICA, *cæteriſque noxijs repletum, & à beatitatis metâ, quam ſibi præfixerat longiſſimè aberrantem deſtituit;* Satiùs erit ſi priùs tu, te deſerturas voluptates deſeras, & ſardonicam herbam mortem allaturam reijcias.

Voluptatem fuge, ne te decipiat, eòq; nocentiùs quò non fugis, non caues eius dolos, blanditias eius;

Fuge, fuge PESTEM, *ſperne mendaces iocos,*
Vaniſque tandem detrahè illecebris fidem;
Riſum propinat? perpetes fletus time;
Præfert roſarum purpuram? ſpinas caue;

Habet

Habet hoc voluptas, corda pellaci dolo
Mulcet fruentũ; parq; mellifici gregis
Vbi grata mella fudit, in tenues notas
Fuge, ac tenaci ſauciat morſu fibras.

Cui diſplicet morſus, mel non placeat; à melle mordeberis, & cum melle.

Per voluptatum campos, qui ſine vllâ coërcionis lege vagatur, mortem timeat, cogitetque ſe vitulo mactando parem; Scitè Beatus Laurẽtius Iuſtinianus: *Iniuſtus ad æternam mortem currens*, EFFRAENATIS VOLVPTATIBVS *vtitur, quia, & vituli, qui mactandi ſunt in liberis paſcuis relinquuntur*; miſera hæc libertas eſt, & omni ſeruitute ærumnoſior.

45 Verè ſardoniæ voluptates ſunt, quæ non veræ, mortem illis inferunt, qui feruntur in illas; iurè mortiferas indigitauit Sãctus Hieronymus, additq; earum ardorem amore Chriſti reſtinguendum; hæc eius verba: *Sicut iraſci hominis eſt, & iram non perficere Chriſtiani: Sic omnis caro concupiſcit quidem ea, quæ carnis ſunt, & quibuſdam illecebris ad* MORTIFERAS ANIMAM VOLVPTATES TRAHIT, *ſed noſtrum eſt voluptatis ardorem maiore Chriſti amore reſtinguere, & laſciuiens iumentum frænis inediæ ſubiugare*; ad mortem currit, qui mortiferas voluptates amat, & iumentum non ſolum ſe prodit, ſed etiam facit, qui per voluptatis campos ſine vllâ coërcitione vagatur.

Etiam Paulus corpus mortis corpus vocat, cùm diceret: *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* nimirum, quia

non vitalibus, ſed mortem inferentibus voluptatibus eſt obnoxium; *Corpus hoc corpus eſt mortis*, inquiebat auctor ille, *quia non* VITALIBVS, *ſed* MORTIFERIS VOLVPTATIBVS *eſt ſubiectum*. Placet vita? vita eas voluptates, quæ mortem ſecum ferunt, dum blandiuntur, & lachrymis ſunt grauidæ, licet ad fictum riſum prouocent ficto riſu.

Non aberrauit, qui ſub ridentis voluptatis ſpecie hoſtem vidit; nullus hoſtis adeò deſæuit in hoſtem, vt in amatores ſuos amatæ voluptates; Beati Laurentij Iuſtiniani hæc ſunt verba: *Quis* HOSTIS *in quemquam tam pernicioſus fuit, quàm in quemque voluptates ſuæ ſunt?* amica omnis alia hoſtilitas eſt, ſi huic voluptatis hoſtilitati comparetur, mitis omnis crudelitas præ iſtâ voluptatum, quæ dum blandiuntur occidunt, eòq; altiùs mentem feriunt, quò molliùs tangunt; nam idem auctor habet: *Voluptatum ſectatores ſeruiunt voluptatibus, non fruuntur*, FLAGELLANTVR AB IIS, *non oblectantur*; I, & voluptatibus te crede, quæ eò veriùs ſæuiunt, quò minus illæ veræ.

Vis non ſequi voluptates? cogita, quę voluptates ſequuntur; ſequuntur curæ, dolores, lachrymæ, amaritudines; ſcitè Symmachus: *Hanc omnibus humanis gaudijs legem natura dixit, vt curæ voluptatem ſequantur*; niſi dicas, non eas tantùm ſequi, ſed illis immiſceri; Apud antiquos, Dea Agerona, quæ triſtitiæ præſidebat, in Volupiæ templo colebatur, quia

gra-

grauida lachrymis voluptas omnis eſt: Verus ille:

Mille parit LVCTVS *homini breuis vna voluptas,*
Gaudia plus aloës, quàm tua mellis habent.

Vna voluptas multarum miſeriarum fęcunda eſt parens parienti triſtitias multas parit, & plus mæroris habet, quò plus habere lætitiæ putabatur.

46 Ridere videatur voluptate affectus; à vulnere ille riſus eſt, non eſt à voluptate; ictu traiecta in prælio præcordia riſum attuliſſe proditum eſt, prodidit Ariſtoteles; talis voluptatis eſt riſus; anima vulneratur, riſus vulneris eſt ſignum, ictûs argumentum; Verus ille; *Quòd inani voluptate affectus os in riſum efformet, animæ intus lethali ictu percuſſæ indicium eſt*; & quò liberiùs quis ridet, eò latius in animâ vulnus habet; terrenæ voluptatis mancipiũ, qui labia ad riſum diducit, diductam corde cicatricem circunfert, imo & cicatrices, multa in vno vulnere vulnera habet, & multas in vnâ cicatrice cicatrices.

Sed ad æternitatem quoque mentem flectamus; fruamur voluptatibus centum annos, quid hoc erit ſi æternitatem quam ſpectamus ſpectemus? voluptas velut vmbra tranſit; in hoc ſolùm firma ſtat, quòd nunquã ſtat, in hoc manet, quòd sẽper fluit, citatiſſimè currit, & citò finit; pœnæ, quæ ſequuntur æternæ ſunt, cruciatus, qui voluptuoſis imminent, ęternis

quis

quis adeò delirus, vt velit vnum voluptatis diem vno die pœnarum mercari? cùm ſoleat vnius momenti dolor multorum dierum voluptatem abolere, & inuenitur, qui citò abeunte inanium voluptatum vmbrâ immenſas ſibi pœnas, æternumque duraturas velit ſibi veluti dato pretio emere? & vbi mens, vbi ratio, vbi prudentia, vbi religio, vbi propriæ ſalutis cura?

Mentem aliam ebibe, qui cęlo natus cęleſtibus voluptatibus inhia repudiatis terrenis; qui ſapit eâ mente, quâ Beatus Anſelmus, hæc Anſelmi efferet verba, veræ iucunditatis Auctorem alloquentis: *Pota me torrente voluptatis tuæ, vt nil iam mundanorum deguſtare libeat* VENENATAE DVLCEDINIS; alia omnis voluptas voluptatis fęx eſt, non voluptas.

Morietur fame, qui terrenâ voluptate voluptatis cupiditatem, quâ corripitur, ſatiare ſtuduerit; voluptas non vera voluptatis appetitum non ſatiat, ſicut nec corporis famem cibi vmbratiles, pictiq; non ſedant; à probo calamo res eſt, à probâ mente, rectè de non rectis voluptatibus ſentiente; verba exhibeo, quia opportuna: *Cui rei aptiùs profanas voluptates comparauero, quàm* MENSAE HAELIOGABALI, *quam ad ludibrium amicis inſtrauerat, in quâ cibi omnes è vitro ad imitationem veritatis effecti irritandæ potius, quàm ſedandæ orexi inſeruiebant*; & placet hæc menſa, & quæritur, & amatur? Neſcio quî ſuorum famem

explere queat voluptas, quæ ſemper famem patitur, alienæ indigentiæ cur ſuccurrat, quæ indiget ipſa, vt ipſi ſuccurratur? vt enim inquit Beatus Laurentius Iuſtinianus: *Voluptas ſemper* FAMEM PATITVR; vt alienæ fami auferendæ inepta ſit, quæ auferre ſuam nequit, niſi quòd idcircò ſemper famem habet, quia fame ſemper laborat, qui voluptatis fame laborat.

47 Et tàm cęci mortales, vt ludibria iſta non videant, non videant has fallacias! fors etiam hoc inter voluptatis malum eſt, vt mentis oculos inuadat, ne videatur mala; iure mentis fumus eſt appellata, non ſolum quia lachrymas prouocat, quod præſtat & fumus, ſed quia mentis oculos turbat, ne conſpici verè poſſit qualis verè ſit: Hinc illud Sancti Antonij Vlyſſiponenſis: *Voluptas tanquam* FVMVS *mentis oculos turbat*; turbat oculos mentis, mentem à ſuo ſuggeſtu deturbat.

Et placet, inanis gaudij cupiditate, quod à vanâ voluptate oritur, à felicitatis ęternę gaudio ſeiungi! nam *Quicunq;* (ita loquitur Sanctus Petrus Damianus) *ſe carnalibus lenocinijs petulanter immergunt*, GAVDIVM A SE AETERNAE FAELICITATIS EXCLVDVNT; æternùm futuri ſunt infelices, quia momentanei gaudij ſpecie decipi voluerunt, quin & amarunt; quodnam gaudium non inficeret terror finis? Excludi à veri gaudij notâ debet, quod ſuos à vero gaudio excludit; & à veræ lætitiæ cenſu amouenda lætitia

eſt,

eſt, quæ mentes, quas corripit, à vero ſenſu amouet, mentem à mente rapit, vt amentem reddat.

Vis verâ voluptate frui, vero riſu corripi? veræ voluptatis Auctorem quære; Deum ama, qui ſolus ſatiare mentem poteſt, ſolus implere; Audi monentem Sanctum Auguſtinum: *Tibi, ò anima, non ſufficit niſi qui te creauit; quicquid aliud apprehendis miſerum eſt,* QVIA TIBI SOLVS POTEST SVFFICERE, *qui ad ſimilitudinem ſuam te fecit. Ex ipſa voce dictum eſt: Domine oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.* Deficit ſibi, deficit à ſe, qui extra Deum aliud quærit, tanquam Deus non ſufficeret ſibi;

Quòcunq; libuerit ſe animus
vertat, fateri tandem cogetur, in animâ verum gaudium
non creare,
niſi qui animam
creauit.

Caput XI.

Corporearum deliciarum exilitas, & inanitas gignendo gaudio inidonea.

Senſibilium amore ſcalpitur anima.
Scalpentium vngues *in amore terrenorum ſentit anima.*
Scabies in corporis delicijs.
A verò gaudio abeunt *corporis deliciæ.*
Spuriæ *corporis illecebræ.*
Moleſtiſſimam rabiem *afferunt deliciæ corporis.*
Nudam voluptatis vmbram *afferunt carnis deliciæ.*
Lætitia, quæ à rebus præſentibus *tantùm, non eſt vera.*
Quaſi clauis ſuffigitur *anima corporis voluptatibus.*
Corporis illecebræ ſibi aduerſantur, *ſe* deſtruunt.
Extra ſe eſt, *qui extra ſe* gaudij materiam *quærit.*

48 NOn erit inane, ſi illarum deliciarum inanitatem expendamus quæ ſenſus mulcent; nimia mortalium ſolicitudo in illis procurandis nos ad hanc curam vrget; ſæuiendum in illas eſt, ne illæ in nos ſæuiant; dum blandiuntur; premendæ falſæ corporis deliciæ, ne verè nos premant dum falſam quamdam iucunditatem oſtentant.

Verè non eſt vera iucunditas, atque adeo nec vera lætitia, quæ à corporis delicijs pullulat; errant qui aliter ſentiunt, & extra veritatis limites feruntur, qui intra harum deliciarum limites ſunt; vlceribus ſe ſcatere prodit, qui corporis delicijs ſcalpi cupit; vlcerosa anima eſt, nec benè valet, quæ hac prurigine laborat, vt ſcalpi carnis illecebris velit; expertus loquitur, & dignus, cui maximè in hac re fides habeatur, Sanctus Auguſtinus, qui rem, vt res fuerat, faſſus, ait: *Non benè valebat anima mea, & VLCEROSA proijciebat ſe foras miſerabiliter SCALPI AVIDA CONTACTV SENSIBILIVM*; ab ægritudine igitur eſt, non eſt à ſanitate, quòd tàm auidè quærat anima à corporis illecebris radi, ac vt ita dicam, confricari; inſanus eſſet, qui ſanitatis hoc eſſe indicium crederet; corruptæ mentis pus, & ſanies hanc confricationem quærit; ſi eſſet ſana, deliciarum corporearum amore non inſaniret.

Dolor, qui ſtatim carnis, & ſenſûs delicias ſequitur, euidenter probat animę ægritudinem, & ſcabie quadam laboraſſe, quæ ſcalpi voluit; ſanies & tumor, qui conſequitur argumento eſt, ſcalpentium vngues animam inſenſibilium adfectu ſenſiſſe. Flecti huc poteſt, quod idem auctor alibi de ſe dicebat: *Inde erant dolorum amores, non quibus altiùs penetrarer; ſed quibus auditis, & fictis tanquam in ſuperficie RADERER, quos tamen quaſi VNGVES SCALPENTIVM fervidus*

dus tumor, & tabes, & ſanies horrida conſequebatur; errorem ſuum apertè prodit, ne nos erraremus.

49 Falſus omninò eſt, qui veram lætitiam eam putat, quæ à falſis delicijs eſt, quamque velut vlceris confricationem ſequitur & tumor, & dolor, atq; etiam luctus, quod vniuersè de carnis gaudijs Billius aſſerebat canens:

Quem SCABIES *vrget, tenet hunc nonnulla voluptas.*
In FRICTV *ſequitur maior at inde dolor.*
Quærendis opibus gaudens insudat auarus:
Quæſita ſequitur cura, grauiſque metus,
Sic quoque qui molles riſus, & gaudia carnis
Perſequitur, Liber, quem iuuat, atq; Venus,
Huius erit tandem riſus Sardonius, huius
Lætitia in luctum deſinet, inque crucem.

Non tibi videtur inſaniâ laborare, qui ob ſaniem pruritum ſentiens, ſcalpi delicijs dolorem inferentibus quærit? laborat, & eò veriùs, quò ſe laborare non putat; rem ad impuras, fœdaſq; libidines ſi quis transferat à vero non abibit: Has Boſſius conterraneus meus pungit, & ab omni vero gaudio ſeiungit, vt ab ijs abiungeret earum amatores: *Defluunt, inquit, exiguo ſpatio, atq; breuiſſimo, & ſin-*

ſingulis momentis; quaſi fluenta decurrunt hæ corporis fœdæ, damnoſæq; libidines; neq; finem alium habent, quàm DOLOREM, IGNOMINIAM, LVCTVM, INTERITVM. *Quis ergo ſatis ſanæ mentis eiuſmodi vitijs delinitos, & luxurijs inquinatos diu tutò, ac perfectè gauiſuros affirmabit; cùm mordentem intus conſcientiam ſentiant? Deum in ſcripturis animaduerſionem minitantem extimeſcant; cùm deniq; poſt ſe relinquat niſi pœnitentiam, amaritudinem, pauorem voluptas empta dolore? Quo enim commento; quibus iocis; quibuſue ludis hoſce mihi dabis plenè exultantes, vt non ſit acrior ſollicitudo, quàm ſuauis libido? Erit ne cithara? an ſimphonia? an ſaltatio? an cantus? an noui concubitus? an lautiora conuiuia? an inſignia, honoreſq; delati? an deniq; ouationes, triumphiq; ipſi, qui in riſu illos ſoluant intrepidamq; lætitiam? aut ſomnus talibus, cibuſue poterit eſſe iucundus? Suſpirabunt itaq; ſæpè; & ingemiſcent etiam inuiti occulto quatiente animum tortore flagello;* eant harum deliciarum ſectatores, & verum gaudium ſperent à re, quæ verè non vero tantùm gaudio vidua eſt, ſed vero etiam gaudio madentem animam gaudio viduat.

Verè cenſuit, qui hanc, ſimilemq. voluptatem *ſpuriam* dixit, & minimè genuinam, verè talis eſt; vniuerſę deliciæ, quæ extra Deum ſpuriæ ſunt: hinc illud Sancti Baſilij: *Poſtquam à veris in paradiſo delicijs excidimus,* SPVRIAS DE-

LICIAS, *nobis ipſis excogitauimus*, ſed præcipuè hoc titulo donanda libidinis voluptas eſt, vt eam *moleſtiſſimam rabiem* afferre dixerit etiam Philo, & vepres in eâ latêre, poſtquam ab eâ ſe ſubduxerat affirmarit Sanctus Auguſtinus: *Exceſſerunt*, inquit, *caput meum* VEPRES LIBIDINUM, *& nulla erat eradicans manus*; & blandas putabit, quæ profundiùs animam pungunt, quò molliores ſenſui videntur? Prudentiæ ſenſu videtur carere, qui ſensûs delicias, voluptate verâ carentes ſequitur; in altiſſimâ ille voluptate eſt, qui has falſas, atq; fictitias improbauit, riſitq; vt indignas, quæ à mente Dei delicijs dignanda quærerentur.

50 Mentem ſaniorem ebibe, voluptate verâ vt fruaris, voluptates ſensûs contemne, quæ non veræ; nudam voluptatis vmbram eſſe, non voluptatem, quæ carnem afficit, voluit Apoſtolus cùm dixit: *State ſuccincti lumbos veſtros in veritate*; ſignatè addidit *in veritate*, quia ſi non caſtitatis vinculo ſuccincti renes ſint, libidinis vmbrâ, & falſæ voluptatis mendacio decipiuntur; opportunè rem ad hanc rem premebat Beatus Chryſoſtomus in hęc verba, verba hæc explicans: *State*, inquit, *ſuccincti lumbos veſtros, & ſubiunxit, in veritate. Quare in veritate? eſt enim cupiditas* ILLVSIO *&* MENDACIVM. *Propterea dicit Propheta: Lumbi mei impleti ſunt illuſionibus. Non eſt ea res voluptas, ſed vmbra voluptatis. Succincti, inquit, lumbos veſtros in veritate*, hoc eſt

IN VERA VOLVPTATE, *modeſtiâ, honeſtate*. Audis? & tam fatuus audies, vt mendacijs, & vmbrâ à verâ voluptate velis excidere, ac æternæ felicitatis dulcedine priuari?

Latos lętitia vera limites habet, ſinum ſuum adeò expandit, vt tempus omne reſpiciat, omnem locum, ſolis præſentibus non conſtringitur, abſentia ad ſe vocat, reuocat præterita, porrigitur in futura; *Mille modis*, vt ille ait, *oſculatur oblectamenta ſua, & dulci ligat amplexu*; ab hoc charactere abit lætitia illa, quæ cùm à rebus præſentibus pendeat, pręſens tantùm reſpicit tempus, à præterito pœnitentiam habet, timorem, ac pœnam à futuro; quis credat inter hæc extrema præſentem lætitiam poſſe veram eſſe, quæ & aliunde habet, quòd non ſit? verè non ſibi præſens eſt, qui veram lætitiam credit, quæ à rebus tantùm præſentibus eſt.

Sed profundiùs calamum mitto, & ante calamum mentem ipſam; altiùs hanc terram erudero, vt voluptatum inanium amorem inſepeliam; non eſſe veras corporis delicias, nec veri gaudij matres exinde probatur, quia uerâ lætitiâ plenus Deus eſt, imò ipſamet lætitia eſt, uera iucunditas, uoluptas uera, & tamen ſine corpore eſt, atq; adeò ſine corporis uoluptatibus; Angeli quoque puris uoluptatibus, & ueris beantur, corporis expertes, & deliciarum, quæ corpus mulcent, & carnis ſuperficiem radunt, 51

Deſinant ergo inſanire mundani, putantes corporis uoluptates ueras eſſe, & ut à ueris uerum gaudium emanare; falſum utrumq; eſt; quia uerum ueri gaudij fontem Deum eſſe, qui has uoluptates non habet; uerum uero gaudio Angelos beari, qui corpore uidui, atq; adeo etiam corporearum deliciarum.

Ex alio capite à riſu, & uero gaudio alienæ corporis uoluptates ſunt; quia animi uoluptates inficiunt, impediunt, auferunt, deſtruuntque; non deſtruerent, non auferrent, ſi uerum ſecum gaudium ferrent, augerent potius, ac cumularent; adeò animæ gaudia non nutriunt corporis deliciæ, ut animam ipſam uelut quibuſdam clauis perforent, & mille curis figant; nam, ut ait Sanctus Ambroſius: *Quaſi* CLAVIS QVIBVSDAM *ſuffigitur anima corporis voluptatibus*; & placent hi claui? placent hę uoluptates, cruciamenta corporis, non animæ ſolius?

12 Quid? non modò animæ uoluptatibus, animiq; delicijs contrariæ corporis uoluptates ſunt, ſunt & ſibi ipſis, aduerſantur ſibi; ſe deſtruit una uoluptas; in ſe ipſam ſæuit, ſui hoſtis, aries ſui eſt; adeo ut quò plus augetur, plus minuatur; decreſcatque citiùs, quò citiùs creſcit; ſenſûs uoluptas quò maior, eò minor uoluptas eſt, ſenſum ipſum premit, & grauat, ut ferendo non ſit, minuſq; ſentitur, quò maiori impetu ſenſum afficit; & amabimus uoluptatem, quæ non nobis tantùm aduerſa eſt, ſed etiam ſibi? & amica

mica ſectatoribus uoluptas corporis erit, quæ inimica ſibi eſt, & afferre ſolidam lætitiam alijs poterit, quæ ferre ſe non poteſt? non poterit.

Extra ſe homo eſt, qui ea quærit, & amat, quæ extra ſe; quàm diuitem in ſe geſtet theſaurum ignorat, qui tamquam mendicus ad uiſibilia fertur, falſam iucunditatem uero labore ab illis emuncturus, & empturus; hanc inſaniam peritè arguit Beatus Laurentius Iuſtinianus; nequeo hic eius uerba ſupprimere; & ſunt iſta: *Totum humanum genus in protoparentis infectum delicto, tanto amore viſibilia appetit, temporalibus delectatur, corporalia cogitat, & extra ſe tam inſenſibiliter commoratur. Videtur namque nil ſcire, niſi quæ corporeis patent ſenſibus, & carnis mulcent illecebram. Spiritualia faſtidire cernit opera, & illa nimio cum labore ſectatur: corporalia verò delectabiliter peragit, quamquam oneroſa ſunt, & infructuoſa. Non verecundatur iumentorum intendere actibus, & illis ſæpiſſimè miniſtrare.* IGNORAT NAMQVE QVALIS SIT, ET QVAM PRAECIOSVM IN SE GESTET THESAVRVM. Minor ſe incipit eſſe, qui amat ea, quæ & minora ſe ſunt, & minima ſibi. Te adi, ut terrenis illecebris neglectis, uerâ uoluptate fruaris, ueris delicijs, gaudio vero. Animæ tuæ magnitudinem cogita, ut periturarum rerum uilitatem reſpuas, expuasq; maior es quàm ut tàm uilibus tenearis; mentis delicias quærat, qui mentem habet. 53

Caput XII.

Gulæ deliciæ gaudium verum non nutriunt.

27 *Cibi, qui* integri *non placent,* integram *à* lætitiam *non afferunt.*
Gula voluptas nobis cum brutis *cōmunis.*
Corpori aduerſantur, *quæ corpus nutriunt,* mortalius *illud reddunt.*
In tranſitu *ſita gulæ iucunditas.*
Quæ ciborum delicias ſequuntur, *clamant ab his delicijs non eſſe veram lætitiam.*
Ferculorum finis *à ferculorum luxu nos auocat.*
Feræ dum mulcentur cicurantur; *venter delicijs* truculentior *fit.*
Deliciæ corporeæ, quæ corpus grauant, *mentem* non eriguns, *non* recreant.
Voluptatis vectigal *morbi.*
Corpus contra mentē armāt *terrenæ deliciæ.*
Spiritus deliciæ à corporis delicijs vt diſtent.
Per gulam homo vile ſtabulum *fit, & ab homine* excidit.
Qui eſcas *amat, videat ne æternarum flammarum* eſca *fiat.*
A gulæ rabie *nihil mite expectes.*
In gulæ delicijs verus riſus, verum gaudium *non inuenitur.*

53 NVtrire ſe riſum putant, gaudiumq́; fouere mundi ſectatores, dum gulæ varijs illecebris famulantur; hic quoque inſaniam ſuam produnt; in pri-

primis cibus ipſe placere non poteſt, niſi conteratur; integer adeo non placet, ut abhorreatur; & integrum gaudium ab eo ſit, quod placere nequit ſi ſit integrum? quæ ex ſe bona, & gaudium afferentia, uſu ipſo meliora fiunt, fiunt pretioſiora; aliena ergo à uerâ bonitate, atq; adeò etiam à uero gaudio fercula ſunt, quæ mulcêre gulam nequeunt, niſi terantur, niſi pereant.

Adijce, cibi uoluptatem cum brutis nobis eſſe communem; & ueri gaudij erit mater, quæ hominem in brutorum cenſum refert, ſi nimia ſit? quò maior à cibis uoluptas, eò uehementiùs in nobis brutales motus inſurgunt; nec in nobis tantùm, ſed in nos; incipit non eſſe ſuus, qui ferculorum copiâ abutitur, & calices qui auidiùs ſiccat, ſiccat & rationem; nam ut ait Beatus Laurētius Iuſtinianus: *Vbi eſt* CRAPVLA, *ratio ceſpitat, intellectus obtunditur, conſilia deuiant, iudicia ſubuertuntur*; euertunt omnia fercula, niſi ab illis mens auertatur; & parere uerum riſum poteſt ea delectatio, quę non eſt uera? non placent epulæ, niſi fames præceſſerit, ſaturis ingratæ epulæ ſunt, & quamlibet ſuaues inſuaues; ergo iucunditatem nobis falſam, moleſtiâ uerâ mereamur.

Quid? corpori ipſi aduerſantur, quæ corpus nutriunt, nimijs quippè delicijs, illecebriſq; mortalius, ut ita dicā, corpus redditur; ſatis erat ciborum indigentiam mortis nobis memoriam refricare, niſi

&

& ſuperfluorum ciborum ingeſtio nos morti uiciniores redderet, redderet morti magis idoneos; nimirum exquiſitos cibos qui quærit, fit ipſe mortis cibus exquiſitus.

54 Ex alio capite, ueram lætitiam à gulæ illecebris eſſe non poſſe, probatur; à breuitate ſcilicet; in tranſitu ſita hæc iucunditas eſt, non eſſet, niſi tranſiret; ut nihil firmi habeat, nihil ſtabilis, niſi inſtabilitatem ipſam, ipſum motum; libat uoluptatem, non eâ fruitur, qui eâ ſe frui credit. Citò hîc, quod delectat, tranſit, & breuiſſimum iter conficit; *Totius noſtræ voluptatis iter*, verba ſunt Sancti Petri Damiani, *cui tantâ ambitione ſeruimus*, BREVISSIMA VNIVS PALMI SVMMA CONCLVDITVR; Breue deliciarum harum iter eſt, duorum digitorum uix latitudinem excedit, cui nec totius orbis latitudo ſufficit, nec longitudo; anguſtus mundus exiguo gulæ ſpatio, ac palatûs.

Præterea in curſu voluptas iſta eſt; non eſſet niſi curreret; non ſtaret, ſi ſtaret, & moraretur; & cùm currat ſtatim fatigatur, & expiraret, niſi reſpiraret, quin ſi continua eſſet, nulla eſſet.

Expendamus & ea, quæ has delicias conſequuntur; ferculorum copiam capitis grauedo conſequitur, mentis preſſio, dolores, infirmitates, mors ipſa, quæ vicinior eſſe ventris mancipijs ſolet, hæc omnia clamant non eſſe à ferculis veram voluptatem expectandam, nec poſſe riſum parturire, quæ tam vberem fletûs materiam exhibent. Non

Non eſſe ſtudioſè ciborum lautitias quærendas natura ipſa docuit, docuit Deus, qui tam foedo fine eſcas, quamlibet pretioſas concludi voluit: Præclarè Sanctus Chryſoſtomus: ESCA IPSA FINE TAM ABIECTO CLAMAT, *ne ſimus deliciarum amatores; nam niſi illa hoc fine deſineret, neque in perniciem corporis immodicam verteretur, etiam inuicem vorauemus*; deliciæ, quæ ſui copiâ corpus premunt, ſatis euincunt verum gaudium non parturire, dum habentur.

Et cur blandiantur corpori, quod blanditijs ipſis magis efferatur? ceteræ feræ blanditijs cicurantur; corpus omni aliâ ferâ nocentius, illecebris magis ſæuit: *Leonem*, Sancti Nili ſunt verba, SI DEMVLCEAS, *eum haud raro cicurabis, at ſi ventrem delinias* TRVCVLENTIOREM EVM REDDES; iratum magis, magis ſæuientem; teræ delicijs delinitæ ſere feras exuunt, corpus è contra illecebris in feram vertitur, blandientem ſibi euerſuram.

Nemo adeo inſaniat, vt gaudium à delicijs illis quærat, & expectet, quæ cor 55 veri gaudij locum, grauant, & premunt, vt iurè monuerit Saluator; non grauanda corda crapulâ, & ebrietates, vellem eandem mentem chriſtianis inſidere, quæ inſedit gentili; *Quum voluptuarius quidam*, verba ſunt Plutarchi, *contraheret cum Catone cuperet conſuetudinem abnuens negabat viuere ſe poſſe cum homine, cui* PALATVM *quàm* COR *haberet meliore ſenſu præditum*; audite lurcones, & chriſtianam

nam mentem à mente non chriſtianâ bibite.

Fercula, corporiſq; deliciæ non vanæ tantùm ſunt, ſunt & pernicioſæ; morbos parturiunt, eòq; maiores, quò maiores ipſæ, vt verus ille fuerit, qui dixit: morbos vectigal voluptatis eſſe; ſoluit hoc vectigal voluptas, eò certius, quò in voluptatem liberiùs ſoluitur fruentis mens; CERTISSIMVM, inquit, VOLVPTATIS VECTIGAL MORBI SVNT, *nec aliud ventris ſagina, quàm miſeriarum officina;* Quouſq; ſaniora? Voluptas illa quęratur, quæ non in ferculis ſita, ſed à ferculorum neglęctu incipit; non eſt, quod famem lectis epulis, rariſq; epularum condimentis irrites, ſatis, quod obuijs extingues; à ſtomacho diſce villa non defugere; non ille illa reijcit, contentus impleri; non refert, quid accipiat ſtomachus, perditurus quicquid acceperit, & omnia in vnam, eandemque fęditatem redigens; vis ciborum apparatum contemnere? exitum ſpecta, in quem in ſtomachi ſinu rediguntur.

56 Ex alio capite alienæ à verâ lætitiâ corporeæ epulæ ſunt, quòd corpus contra mentem acuunt, dum impinguant; mirum, quò obęſius, obtuſiuſq; epulis corpus redditur, eò agiliùs in animam debacchatur, & cùm vix ſe mouere poſſit, magno impetu in animam mouetur: *Si delicatis epulis*, inquit Sanctus Iſidorus Peluſiota, *& luxu diſtendere corpus tuum velis, inſcius ipſum contra animam*

ARMA-

ARMABIS, & REFRACTARIVM REDDES; arma ipſa corpus deglutit, vt intus ſe muniat; fercula ipſa vertuntur in arma, dum in ſanguinem conuertuntur; Loricas, ſcuta, galeas, lanceas, gladios, arietes, tela, iacula, omniaq; armorum genera, ex ciborum, potûsq; nimiâ copiâ parat ſibi corpus, vt contra animam pugnet; quicquid ſuperfluit neceſſitati, armis hiſce fabricandis materiam præbet; vere non eſt quiete grauidum, quod bellum parit, parat arma; hanc pugnam verum gaudium non amat; quòd pacem cum pace habet, bellum bellis hiſce indixit, nec poteſt cum illis epulis fœdus inire; quæ fœdus illud denectunt, quod inter corpus, animamque eſt.

Sequor, & premo adhuc epulas, quæ corpus premunt; mollis hic omnis ſpinetes eſt, quæ contra illas eſt, quæ quò molliores, ſceliores ſunt; Stricè epulæ, quæ oneri corpori ſunt, erigere mentem poterunt, & recreare non poterunt; in hoc à ſpiritûs delicijs abeunt, quòd grauant dum habentur, ſpirituales verò epulæ, & verá iucunditate mêtem beant, & vero gaudio replent; audiri hîc debet Beatus Laurentius Iuſtinianus, qui de vtriſq; epulis, ità differit: *Longè à carnalibus* SPIRITVALIA DISTANT ALIMENTA, *& auidiori ſumuntur deſiderio. Ex repletione enim carnalium hebetatur mês, ſenſus obtunditur, animus diſſipatur, venter diſtenditur, calor naturalis accenditur, & corporis organum humoribus præ-*

pedi-

peditur. Ex ſpirituali vero refectione irradiatur intellectus, exhilaratur cor, iucundatur animus, & cęleſti charitate inebriatur affectus. Carnales quoque epulæ faſtidium, ſpirituales autem acuunt deſiderium; ILLE ONVS CORPORI, ISTAE DELECTABILE INGERVNT GAVDIVM MENTIS; non ingerunt illæ, nec poſſunt; nam ſi corporeę cùm ſint, corpus ipſum premũt, non grauiùs animum premerent, cui magis aduerſæ, magis contrariæ? qui ſapit, ingentem voluptatem à corporeæ voluptatis exilio capiet:

57 Reijce hic menſarum lautitias, quæ fictæ; æternis donaberis, quæ veræ; & non te pudet, perituris voluptatibus te mactare, & ſpiritualibus natum, immori corporeis? non eſt voluptas electis epulis frui, eſt illis poſſe carere, eſt velle; hominem videtur exuiſſe, qui cuti nutriendæ tantùm ſtudet, vile ſtabulum eſt; Alberti Magni hæc ſunt verba; *Fit homo per* GVLAM *quaſi* VILE STABVLVM, *& faciens cloacā;* atq; adeo vix hominem refert, qui inferre in ventrem fercula ſtudet, eorum, quæ hominis oblitus ventris curâ poſſeſſus; verus ille: *Dei ſui non meminit, qui totus vino, & ferculis eſt repletus, qui in Deum mentem erigat, cùm* IPSVM SIBI HOMINEM EXCIDERE *ſolemne ſit?* homo eſſe non videtur, qui iumentorum more totus in epulis eſt, animumq; ad ventris delicias trahit, epulis ſuis deſtitutum. Verè mente deſtitutus eſt, qui mentem delicijs ſuis deſtitu-

tam

tam ſtabulo corporeatum voluptatum alligat, tanquam ſi frui corporeis epulis poſſet, quæ corpore caret, eſſe fercula corporea poſſet, quæ non poteſt eſſe corporea; qui ergo mentem habet, ijs mentē nutriat, quæ menti conuenientia ſint, nec totum hominem ad corporis delicias inepte vocet, vocari vt homo poſſit.

Denique & æterni ignîs cogitatio à nimio noxioq; menſarum apparatu auocare nos debet, à ferculorū delicijs amouere; ſcitis ille cibis non inhiabit facilè, qui cogitabit ſe per eſcas facilè poſſe flammarum, quæ nunquam extinguentur, eſcam fieri, & à menſis epulonijs, ad flammas Epulonis exemplo ire. Probum doctoris probi monitum excipe, & monentem ſequere, ſi ſapis: *Si te*, Sancti Iſidori Peluſiotæ hæc ſunt verba, *ad Deū abiturum eſſe expectas, conſilijs meis obtempera, GVLÆ RABIEM extingue, voluptatum igniculos conſopiens, quorum immodicus vſus homines ad futuras flammas tranſmittit*. Audis quàm proximæ hiſce voluptatibus flammæ ſint; flammæ ipſæ, quibus ſolent cibi exquiſiti parari, ad flammarum illarum cogitationē prouocare nos debent, quibus ferculorum mancipia cruciabuntur ignîs eſcam præbituris; quia eſcis abuſi.

Audiſti, vt hoc quoque adijciam, gulę rabiem; nihil mite expectes, nihil non à verâ voluptate alienum; audi ne ventrem audias Theophili Alexandrini verba, ita loquentis; *Non decet inueſtigare* 58

ma-

magni pretij coquos, qui VENTRIS RABIEM *iure multiplici, & carnibus conciſione mutatis, diuerſoq́; ciborum ſapore demulcent*; delicijs venter non demulcetur, efferatur magis, promptior in rabiem it. Vis non rabie corripi, non efferari? noli auidiùs in delicias ferri; alioquin, vel ex Senecæ mente: *ſubibis illud* RABIDARVM DELICIARVM, *quouſq; eadem*; cùm rabidæ deliciæ ſint, non mirum ſi rabiem ventri affricent, & gulæ.

2 Placet lætitia vera? placet verum gaudium? in gulæ delicijs ne quære, gulæ delicias ne quæras; quæ pereunt, dum comeduntur, & palatum deliniunt, non mentem; & ſperes à pereuntibus verum gaudium, quod vt verum ſit debet non perire? hiſce delicijs ſepeliri vera lætitia poteſt, non viuiſcere, ſi iam mortua; quæ vitales non ſunt vitale nequeunt gaudium parturire; ab epulis lætitia ſit, erit ab epularum contemptu, & abſtinentiâ; magis angelicæ, magis diuinæ naturæ accedit, atque adeò vero gaudio fit propinquior, qui longior ab ijs delicijs eſt, quæ palatum mulcent, ſed palatum tantùm, hominiſque mentem non ſubeunt; imo nec ventrem ipſum; gutturis radunt ſuperficiem, nec profundiùs eunt, quin, nec vlteriùs; quæ adeo exiguam corporis partem tangunt, & tangunt tantùm, nec in alias ſe poſſunt extendere; poſſent ad mentem ſe porrigere? quæ non ſufficiunt corpori, nec tam exiguæ corporis particulæ ad mentem ſe transferent, &

attol-

attollent? tollerent ſe, ſi ſic ſe attollerent, nec corporeæ amplius eſſent; meliùs ſapi, meliores delicias quære, quibus cor non grauetur, ſed erigatur, lætitiâ perfundatur, quæ ſi non alijs epulis alitur, quàm corpus, & fame necabitur, & lætitiæ mortem illius mors ſequetur, qui lætitiæ immoriebatur, & gaudiorum.

Caput

Caput XIII.

Terrenæ diuitiæ curis ditiores quàm riſu, quàm lætitia.

Diuitiæ ſub lætitiæ perſonâ *curis plenæ ſunt.*

Iridi *pares diuitiæ, ſpectantium oculos fallunt* lachrymas *datura.*

Scenicus *diuitiarum apparatus.*

Inopiâ grauidæ *diuitiæ, non gaudio.*

Gaudere poteſt qui diuitias amittit, *non qui* habet.

Quæ ſe ipſis cor non replent, *replere non poſſunt lætitiâ terrena opes.*

*Diues auarus,*qui ſe nō habet *nihil habet.*

Nulla ferarum aurum abſcondit *præter hominem.*

Veræ lætitiæ nouercæ diuitiæ ſunt.

Pecuniarum amore cor ſcinditur, *non lætatur.*

Nihil adeo mentem torquet, *vt diuitiæ.*

Gaudij materia *diuitiæ non ſunt,*

Diuitijs nutritur ſuperbia, *& aliæ* vitia, *quæ veram lætitiam necant.*

Falſum diuitum gaudium æternæ tempeſtatis *ſignum.*

In Deo, non in auro quærenda lætitia vera.

Diuites hinc diſceſſuri pauperes fuiſſe *vellent.*

59 IMponunt ijs diuitiæ, qui ſpem ſuam in diuitias ponunt; hamant à quibus amantur; ridenti & illæ facie ſe ſuis ingerunt,

gerunt, ſub facie magnam magnarum curarum materiam gerunt; multorum mentes hic quoque error inuaſit, vt putent riſum, gaudiumq; à diuitijs fluere, riſu, & lętitiâ abundare, qui abundant opibus; fruſtrà ſunt; lætitiam veram inficere diuitiæ poſſunt, non parturire; perſonatam faciem circumferunt, lętæ videntur, ſed videntur tantùm, non verè ſunt, intus fletum occultant, occultant curas; aliud nempe ſunt, aliud ſe fingunt eſſe. Berite ille, qui ab aureo ore nomen indeptus, auri contemptor eximius exſtitit: *Diuitiæ*, inquit, LAETAM HABENT PERSONAM, *interna autem plena ſunt fuligine*, plena dolore, plena curis; non pauciores diuitum mentem curæ pungunt, & quatiunt, quàm oceani vndæ littus premant: Scitè ille:

> *Non ſaui arbiter Hadriæ*
> *Tot pulſat rabidis littora fluctibus,*
> *Quot luctus miſeros premunt,*
> *Et* CVRAE *laniant pectora diuitum.*

Iridem, diuitiæ referunt extimâ ſui ſpecie decipiunt, lachrymas exhibituræ; Feſtiuè ille rem tetigit, qui dixit: *Nihil eſt mortali conducibilius, quàm, vt diuitias* INSTAR IRIDIS *eſſe reputet, quæ vano ſplendore perniciem ſuam occultant, & in ſpectantium oculos mox lachrymas daturæ, fallant*; ridentem dum faciem in diuitijs vides, lachrymarum imbrem expecta.

Perſonam diuitiæ geſtant, geſtant & diuites; aliud ſpecie ſint, aliud verò ex

vero;

vero; nemo adeo deſipiat, vt lætum, atq; felicem putet diuitijs affluentem, ac oneratum; non eſt; perſonam geſtat in hac mundi ſcenâ, lætus apparet, non verè lætus eſt; perſonatæ diuitiæ ſunt, perſonati diuites; decipitur qui ex aſpectu, aut illas, aut iſtos cenſet, & iudicat: Perſonas haſce vidit Sanctus Chryſoſtomus, cuius verba, licet pluſcula, omnia produco, ne dum aliquid aufero, aliquid elegantiæ elidatur: *Quemadmodum*, inquit, *actores in* SCENA, *Regum, ac Ducum* PERSONAS, *item medicorum, ac rhetorum, ſophiſtarum, ac militum aſſumentes ingrediuntur, cum ipſi nihil horum ſint: ita ſanè, & in præſenti vitâ, paupertas ac diuitiæ nihil aliud ſunt, quàm* PERSONAE. *Sicut igitur in theatro ſedens, ſi quem videris, ex his, qui inferius ludunt,* PERSONAM *geſtantem Regis, non iudicas eum beatum, neque Regem eſſe credis, imò nec ipſe optaris eſſe talis: ſed cùm ſcias, quod ſit quiſpiam ex his, qui verſantur in foro, funium opifex, aut faber ferrarius, aut aliud quicquam tale, non iudicas illum beatum ob perſonam, aut ob veſtem ad talos demiſſam, neque ex iſtis rebus æſtimas illorum vitam, ſed deſpicis potius illam ob aliam vilitatem. Sic ſanè, & hic velut in theatro, videlicet in mundo ſedens, & in ſcenâ ludentes ſpectans, vbi videris complures diuites, ne putes verè diuites eſſe, ſed diuitum obiectos perſonis; Nam quemadmodum ille, qui in ſcenâ Regem, aut belli ducem agit, fre-*

quen-

quenter eſt famulus eorum, qui ficus, aut botros vendunt in foro; itidem, & hic diues crebro pauperior eſt omnibus. Quod ſi detraxeris illi perſonam, ſi conſcientiam explices, & ingrediaris animum, multam illic offendes virtutis inopiam, comperiesq́; omnium hominum abiectiſſimum. Quid hîc non mœroris materiam exhibet, ac triſtitiæ? diuites lachrymis diuitiæ ſunt, non ſunt lætitiæ, ac gaudij; perſonam à diuitibus exime, exime à diuitijs, & ſubſignabis, licet alioquin diuitiarum aduocatus extiteris.

Et verò, quî verum parturire gau-
dium poſſint terrenæ diuitiæ, quæ poſſeſ- 60
ſorem ſuum capiunt, atq; adeo quibuſdam vinculis ligant? ſe perdit, qui illas amat, à diuitijsq; poſſidetur, qui poſſidere diuitias quærit, ante ſeruus eſt, quàm ſit dominus, licet dum amat nunquam dominus ſit, ſed ſemper ſeruiat; ſe diues non habet, licet diuitias habeat, imo quia diuitias, ſe non habet, perdit ſe dum amat ea, quę minùs habétur, dum plus amantur.

Congeſtæ opes famem ſuam tollere nequeunt, quî auferre ab alijs malum queant, quæ non poſſunt à ſe? inopiam ſuam à ſe nequeunt abradere, alioqui ſe ipſas tollerent, & abraderent à mentè poſſidentis. Pauperes diuitiæ ſunt, dices in idem recidere pauperem eſſe aliquem; ac inopiâ premi, cùm diuitiæ grauidæ paupertate ſint, eoq́; ditiores paupertate ſunt, quò ſunt maiores; ve-

rus de non veris diuitijs Sanctus Auguſtinus fuit, dum ait: *Non ſunt illæ diuitiæ, ſed mendicitas, quia quanto magis* ABVNDANT, *tanto magis creſcit* INOPIA; à diuite ſiquis inopiam abiungat, ſe abiungit à vero; rem firmat hebræorum, acuminis plena obſeruatio, apud ipſos עני *nghani* pauperem ſignificat, quæ vox eundem numerum parit, ac ממון *mamon*, quæ de diuitijs dicitur, vt numerorum cohærentiâ diuitem cum pauperibus numeraremus; cùm diuitiæ pauperes ſint, cur aliquis adeo deſipiat, vt diuites eas dicat tam diuiti lætitiæ veræ theſauro? non ſunt id, quod eſſe dicuntur, & dicentur eſſe, quod nec ſunt, nec dicūtur? Diuitiæ ipſæ egent, & quò maiores, pluribus indigent, vt conſeruentur, vt ſint; quæ famem ſecum deuehunt, nō tollunt; minusq; valebunt alienæ ſuccurrere indigentiæ, quæ ſuæ non valent; quodnam ergo malum diuitiæ auferunt, ſi inopiam non auferunt, quam ferunt?

Aliunde firmo, non veras diuitias terrenas eſſe, & multo minus veram lætitiam parturire; quia ſcilicet veras diuitias tollunt, æternas, perennaturas; diuitiæ diuitijs additæ maiores ſunt; hic adeo non ſunt maiores, vt non ſint, nimio quippe terrenarum amore cæleſtes diuitias amittimus; vt iuſta fuerit Beati Ambroſij Cautio: *Vereor, ne dum mundi diuitias quæritis, inueniatis potius diuitias peccatorum, & repertis theſauris ſæculi,* CAELESTES THESAVROS AMITTATIS;

pere-

perennt nobis cæleſtes diuitiæ dum terrenas deperimus; illarum amore & veras opes perdimus; & nos ipſos; verè ſe perdit, qui perditè opes amat, quæ non veræ, & minus poſſidentur, quò plus amantur.

Vis veras poſſidere diuitias? gaude cùm illas amittis, quæ non veræ; adeò quippe alienæ à vero gaudio ſunt, vt non cùm habentur gaudio afficere nos debeant, ſed ſolum cùm amittuntur; implantanda hîc verba Beati Laurentij Iuſtiniani, qui ait: *Pro amiſſione verò temporalium* GAVDENDVM EST. *Nihil tamen perdit qui ſe habet. Dicis tamen querimoniosè, qui dilexit, & amiſit temporalia: pecuniam perdidi; Fortaſſe ſi non perdidiſſes, illa te perdidiſſet. Felicem te dixerim, ſi cum illâ auaritiam perdidiſti, antequam tu haberes, alius illam perdidit. Intellige tamen, quàm multis cupiditatibus via præciſa eſt. Diues enim in ſuperfluitatibus reſoluitur, à iactantiâ effrænatur, curris ad libitum, & curris ad illicitum, & fiunt inſtrumenta pænarum, quæ fuerunt oblectamenta culparum. Labor in acquirendo, dolor in amittendo, timor in poſſidendo, mentem eius ſemper fatigat, ſollicitat, & affligit. Solæ autem illæ veræ diuitiæ ſunt, quæ nos virtutibus ditant; quas tunc veriùs poſſidemus, cùm nihil in hoc mundo amamus. Qui enim nihil amat, perdit nihil*; exemplo ſuo calamo præiuerat, & quod docuerat fecerat priùs; ô multos eiuſdem mentis

 habe-

haberemus! proborum maior eſſet numerus, minor improborum, plures, verâ lætitiâ perfunderentur; pauciores deciperentur non verâ.

Et quî replere lætitiâ verâ cor diuitiæ poſſunt, quæ nec ſe ipſis replent? an implere aurum argentumq; diuitis cor queant, quæ implent arcam? loca duo vacua ſimul eadem res replere non poteſt, non eſt diues tantâ virtute natura; id ſoli diuinæ omnipotentiæ tribuunt, qui recte de Deo, deque rebus diuinis ſentiunt; quî igitur & arcam replere, & cor diuitis vnum idemq; aurum poſſet? non poteſt; iurè Sapiens dixit: *Auarus non impletur pecuniâ*; ſatis eſt ſi arcam impleat: Peritè Vgo Carenſis: *Non impletur auarus pecuniâ, & quid mirum, quia ipſa* ARCA REPLETVR? *ſed impoſſibile eſt eodem tempore duo loca diuerſa ſimul, & ſemel repleri*; impletur arca, non ergo impletur cor; Vacuam mentem habet, qui vacuam mentem replere auro credit, credit argento.

62 Vis auro vacuum cor non eſſe? ab auri amore cor euacua. Implebis cor, ſi cor non ames impleri; addo, arcam quoque exinani, indigenti aurum ſparge, & mens diteſcet; cohærere non poſſunt, & arcæ plenitudo & cordis; arca non eſt diues, nec diuitum ſenſu gaudet hoc titulo, licet refertiſſima auro ſit, probèque aurum cuſtodiat; ab arcâ tuâ diſce te non diuitem eſſe; licet aurum habeas, ſi non vtaris: auri auarus cuſtos eſt, qui aurum,

ar-

argentumq́; cuſtodit tanquam arca; arca non habet ſe, ſui non eſt iuris, ſe non poſſidet, poſſidere nec aurum dicitur, licet aurum contineat; idem de auaro diuite cenſe, nec iſte ſe ipſum habet, & multo minus aurum: Peritè Sanctus Paulinus: *Quid ille miſer habeat*, CVM SE NON HABET? non habet ſua, qui non habet ſe; vnde extra gaudij poſſeſſionem quoque eſt, qui ſe non poſſidet.

Adeò extra ſe homo diuitiarum amore fit, vt homo eſſe non videatur, dum auidus in diuitias fertur, diuitias cuſtodit; Dracones olim cuſtodiendis theſauris præficiebantur; Draconis exercet munus, in quem cupiditas ſuā vim exercet, vt auri cuſtodiæ adijci nelit; Draconem quendam præſefert, qui nimio in opes amore fertur. Nimis hominem extuli, cùm extra hominem hominem demiſi, brutis pariaui; feris ſe poſt ponit, qui aurum cuſtodit, aurum occultat; Hippocrates hanc hominum inſaniam percellebat, notans nullam ferarum aurum abſcondere, aurum ſeruare; in alijs vitijs feras homo pares habet, par feris vitijs ipſis factus, in hac ſuppar feris ipſis eſt, vt inſaniam ſuam eò apertiùs prodat, quò maiori ſtudio occultat aurum, aurum ſeruat ab auro non ſeruandus; auri cuſtos non cuſtodiendus ab auro; & lætitiam hîc homines ſperent, vbi extra hominem trahuntur, dum ad opum amorem trahuntur, aut etiam trahunt ſe?

Nouercæ veræ lętitiæ opes ſunt, non matres, natam necare eam ſolent, non producere; feſtiuum illud eſt, reiq; firmandæ opportunum; Pauper quidam, & victum ſuis manibus arte quærens curarum expers viuebat, ac ſuâ ſorte contentus, diuesq; quia in ſuâ paupertate lætus cantu latentem in corde lætitiam exprimebat; Dux quidam in domum pauperis, ſed læti magnam auri copiam iniecit, vt experiretur, an opes mentem exhilararent, an ſecus; inuenit pauper aurum, ſed in auro curarum magnam copiam, cogitare ſecum cæpit, quis iniecisſet, qui cuſtodire aurum poſſet, in quid expenderet, eoq; res abijt, vt ſolicitudinum vinculis ligatus ſoluere in cantum linguam non poſſet, nec labra diducere lætitiæ expromendæ per cantum; triſtitiæ nubes obductus eius vultus fuit; hoc vbi Duci innotuit accerſiri hominem iubet, & cur amplius non caneret interrogat; diu veritatem ille ſubducere ſtuduit, ſed tem vt res erat, celare non potuit; apertè faſſus eſt iniectam auri ſummam abſtuliſſe ab illo lætitiam omnem; & curas ingentes illius menti ſtatim affricuiſſe; tunc Dux didicit, & nos quoque cum illo, diuitias gaudium lætitiamq; inficere, non parturire, riſus materiam dare, qui opes riſus materiam credit.

63 Nummis arca plena arcam aggrauant, qui ergo alleuiabunt cor? deprimunt potius, nec ferre ſecum lætitiam poterunt, quæ cor grauant. Diuitiæ animum diducunt,

cunt, mentem diuidunt, & lacerant, ergo non afficiunt lætitiâ. Germanorum hic erat mos, vt nummis ferram inſculperent; diſcere vel à nummorum ſcriptura poterant, pecuniarum amore corſcindi, ſecariq; non ſecus ac ferrâ ligna; mentem diducunt nummi, dum amantur, amicos ab amicis diuidunt, à parentibus parentes, quemlibet à ſe ipſo; Vis non ſecari nec à te, nec à tuis? habendi cupiditatem à te abſeca.

Nihil ferè tàm grauidum ærumnis, quàm pecunia eſt, nullus grauior lætitiæ hoſtis, quàm opes; morbi, mors ipſa, & metus minus nos torquent, certè non adeo aſſiduè, quàm torqueat pecunia; Audio Senecam, & verbis illius facilè ſubſcribo: *Tranſeamus ad patrimonia maximam humanarum* ÆRVMNARVM MATERIAM; *nam ſi omnia alia, quibus angimur comparcs, mortes, ægrotationes, metus, deſideria, cum ijs, quæ nobis malâ pecunia noſtra exhibet, hæc pars multum prægrauabit*; miror huc gentilis hominis mentem euaſiſſe; Sequere, qui præire deberes; non grauabit pecunia, ſi pecuniam calcare non graueris; non erunt diuitiæ diuitibus hoſtes, ſi diuites diuitijs ſe hoſtes exhiberent; torquet pecunia qui extorquere ex omnibus, ab omnibus pecuniam ſtudet.

Ab alio capite probo à diuitijs gaudiū 64
verum non prodire; Diuitiæ verè noſtræ non ſunt, cùm ſint ad alios tranſituræ; gaudium verò ſolum gaudentis eſt, ergo

gaudij materia non ſunt diuitiæ, præſertim cùm quis gaudere etiam poſſit amiſſis diuitijs; qui diuitias habet, iam non eſt ſuus, eſt diuitiarum; qui ſuus non eſt, nec rerum aliquid habet, & conſequenter nec gaudium; quantæ ergo dementiæ eſt corpus, animumq; vili metallo mancipare, & putare lætitiam exſculpi à diuitijs poſſe, quæ lætitiæ veræ nouercæ ſunt, non matres? Si lætitia à diuitijs eſſet, omnes diuites læti eſſent, pauperes à lætitiâ exules, quod falſum eſſe, ſi illorum mentem adire nobis liceat, & iſtorum, apertiſſimè conſtabit.

Diuitijs vitia non re tantùm, ſed & nomine ſūt cognata: Pulchrè Eucherius: *Adeo quædam ſocietas pene etiam nominis duabus his rebus* VITIIS *&* DIVITIIS; in diuitijs vitij nomen latet, latet & res; quis autem neſciat vitijs infectam mentem gaudio vero affici non poſſe; exulat ergo à falſis diuitijs verus riſus; Ægrè cum diuitijs probitatem cohęrere cenſuit Sylla, qui vt Plutarchus refert ad iactantem ſe, quòd vir probus eſſet, dixiſſe fertur: *Qui poſſis tu* PROBVS ESSE, *qui cùm nihil à Patre acceperis, nunc poſſides adeo multa*? cenſuit decreſcere probitatem cùm diuitiæ creſcunt; Igitur & gaudio affici, & cupiditate non eſt eiuſdem; cupiditas aufert quod affert gaudium, pacem ſcilicet, tranquillitatem, quietem; cupiditas, & lætitia non cohęrent, vbi mentem lætitiâ delibutam dederis, negaueris cupiditate ligatam;

cùm

cùm igitur diuitiæ ferè cupiditate animum ſtringant, à verâ lætitiâ ſoluunt; gaudium faſtidium omne reſpuit, quin, & rerum corporearum appetitum, qui diuitias ferè comitatur, & ſæuus voluntatis carnifex eſt; nequit ergo lætitiâ verâ corripi, qui diuitiarum terrenarum amore corripitur; pauper vero gaudio eſt, qui perituris opibus eſt diues.

Videntur ridere diuites, & gaudio exilire, verus eorum riſus eſſe non poteſt, nec verum gaudium; falsò gaudent; ſed falſo gaudio veram, æternamq; triſtitiam ſibi acquirunt. Ceti ludo, qui ſignum eſt futuræ tempeſtatis, gaudium diuitum comparabat Stephanus Cantuarienſis: *Ludus*, inquit, *ceti ſignum eſt tempeſtatis, ita* GAVDIVM DIVITVM SIGNVM EST TEMPESTATIS AETERNAE; qui hanc æternam tempeſtatem timet, momentaneo diuitum gaudio gaudere defugiat. 65

Vis vero gaudio frui, verâ lætitiâ? non in argento, nõ in auro, nõ in opibus quęras, ſed in Deo. Dauidis verba ſunt: *Et plebs tua lætabitur in te;* In Deo ſcilicet, non in rebus, quæ extra Deum. Rem verſat eleganter, vt ſolet, Sanctus Auguſtinus, cuius verba ſupprimere religio ſit, ſic ille loquitur verſans verba, quæ iam produximus: *Malo ſuo lætabitur in ſe, bono ſuo lætabitur in te, Quando enim voluit habere* GAVDIA DE SE, INVENIT PLANCTVM IN SE. *Nũnc ergo, quia totum gaudium noſtrum Deus eſt,*

QVI VVLT SECVRVS GAVDERE, IN ILLO GAVDEAT, QVI NON POTEST PERIRE. *Quid enim, fratres mei, gaudere vultis in argento? Aut argentum perit, aut tu; & nemo ſcit quid prius: veruntamen illud conſtat, quia vtrumq; periturum eſt, quid prius incertum eſt. Nam nec homo hic poteſt manere ſemper, nec argentum hic poteſt manere ſemper: Sic aurum, ſic veſtis, ſic domus, ſic pecunia, ſic lata prædia, ſic poſtremo lux iſta? Noli ergo velle gaudere in iſtis, ſed gaude in illâ luce, quæ non habet occaſum; gaude in illâ luce, quam non præcedit heſternus dies, nec ſequitur craſtinus.* Felix, qui ita lætatur, vt perdere lætitiam non poſſit, nec à lætitiâ perdi; luctûs ſe materiam facit, qui educere ex auro, velut ex materiâ, gaudium quærit, & riſum.

Noli diutiùs decipi, laruam auro, diuitijsq; exime, & te ab hoc errore eximes, vt putes lætitiam veram ab opibus perituris poſſe exprimi; nullo labore exprimes; quod nunc in chartâ me monente legis, ex te iacente diſces, cùm hinc eris diſceſſurus; moriturus videbis vero gaudio viduas diuitias terrenas eſſe, quæ ſuos non ſolantur, ſed relinquunt ſolos, cùm maximè erigere deberent; Opem non ferunt opes mortis tempore, tempore indigentiæ, cùm triſtitiæ, & doloris fluctibus iacens iactatur; morituro clamant, ſanæ mentis non eſſe immori opibus, quæ opem cùm opus eſt non ferunt; quin ſe ipſas auferunt, au-

xilium ſuum negant, in hoc ſolum iuſtę, quòd iuſtè puniunt amatores ſuos dum deſerunt, & adeo eos non recreant, vt acriùs crucient, quia deſerendæ; tunc paupertas diuitijs præferetur; *Pauci enim diuites moriuntur, qui in* EXITV HVIVS VITAE, NON DESIDERENT FVISSE PAVPERRIMI; vt Bleſenſis cenſebat, & etiam ille, qui veritati, & experientiæ voluit ſubſignare; ſed nimis pauper ratione eſt, qui tunc ſolum diuitias deſerit, cùm deſeritur à diuitijs, & diuitiarum amorem incipit inſepelire, cùm ipſe iam iam ſepeliendus eſt.

Audi me qui me legis, diuitijs viuens ne immoriaris, ne moriturus mori velis, & priùs moriaris tibi, quàm diuitijs; à diuitiarum contemptu lætitiam quære, non à diuitijs; opus habet mente, qui mentem ad opes habet, habet in opibus.

Caput XIV.

Ab honoribus, & dignitatibus verum emanare nequit gaudium, nequit vera lætitia naſci.

Ab honoris ſuggeſtu *honores cadunt*; *dum & indignis tribuuntur*.
Mundi dignitates nuda nomina *ſunt*.
Volaticus *honor terrenus eſt*.
Imperia fluctibus, *&* amaritudinibus *obnoxia*.
Hiſtrionum perſonas *honores referunt*.
Illuſtres viri idolorum ſimulachris *pares*.
Qui in honoris faſtigio eſt, nec verè magnus, *nec verè* felix.
Honores periculis ſuſtentantur.
Terreni honores ruinoſi.
Honores alieni *ſunt*, *& nos* alienant.
Qui ſuper alios *vult eſſe*, infra ſe *eſt*; extra hominem, *qui* ſupra homines.
Ad mortem *honoratos deſtinatos, honoris inſignia indicant*.
Damnationis, *&* dominationis *affinitas*.
Magnorum infelicitas *veri gaudij expers*.
Dignitatum cornua *ſine veri gaudij* medullâ.
Honorum eſcâ *tranſgreſſionis* hamum *pleriq; vorant*.
Bracteata felicitas *imperantium*.
Honores gaudio vero replere *mentem nequeunt*, *qui nullo modo* replent.

Honor

Honor cultores ſuos cruciat, *non* lætos *reddit.*
Inuidia *honoribus affinis, lætitiam veram euertit.*
Honores tanquam venena *fugiendi.*
Lethales, & ſeductorij *honores cauendi.*

VT dignitatum dignitas non eſt vera, cùm bonos, maloſque promiſcuè in ſuum ſinum admittat, ita nec verè bonum eſt, nec verum gaudium poteſt parturire; dignos, indignosq; non diſcriminat dignitas, ſed confundit; æquè peioribus meliores, melioribus deteriores præfert; ergo vel hinc boni ab honore infamiâ notantur, quòd honoris diſtributione peſſimis non conferuntur tantùm, ſed præferuntur. 66

De honoris ſuggeſtu terreni honores cadunt, dum alios videntur erigere, honoris titulum iniuſtè circunferunt, dum malos etiam efferunt, nec bonos à non bonis diſcriminant; & quod eſt peius, peiores multos reddunt, bonos malos ſæpius faciunt, quàm malos bonos; mores mutant honores, hoc quoque titulo inhonorati, quod à virtute abeunt, quæ inuariabilis, & ſui ſimiles ſuos ſeruat, mutant mores, ſed rarò in meliores, in peiores ſæpe, ſatis hoc ad contemptum honoris, quòd & contemptilibus pateant, & contemptibiliores etiam reddant; non eſt vera dignitas, quæ dignos indignosq; confundit, & qui dignis ante dignitatem erant, indignos facit in digni-

gnitate, eòque peiores, quò meliores alijs eſſe par eſt, qui pares alios in dignitate non habent, dignitate ſuper alios ſunt; nimirum hoc quoque mali à culmine oritur, vt malum maius fiat, quia ab illis fit, qui ſunt maiores, & mali exempli virus in ceteros eò nocentius it, quò celſiores ſunt illi, qui delinquunt.

Dignitates, quas mundus offert non ſunt veræ dignitates, honores non ſunt honores, nuda nomina ſunt, quibus mundi amatores decipiuntur. Verus Beatus Chryſoſtomus fuit: *Dignitates temporaneas haud quaquam quis dignitates dixerit, ſed* DIGNITATVM NOMINA DVNTAXAT; tam honorificum titulum non merentur, non ſunt, quod eſſe dicuntur; demus igitur dignitates verè verum gaudium parturire, quod tamen dari non poteſt, iſtæ quæ non veræ dignitates, non veri honores ſunt, verum gaudium parturire non poſſunt, nec veram lætitiam dare, alioquin illud exhiberent, quod non habent, & parturirent, quo grauidæ non ſunt; falluntur igitur, qui, vt loquitur Beatus Auguſtinus: EX HONORE VOLATICO, *& perituro volunt eſſe beati*; hoc minus ſunt, quò magis ſe putant eſſe, aut eſſe putantur ab alijs.

Verè volaticus terrenus honor, dignitas temporalis; in hoc ſolùm firma, quòd nunquam ſiſtit, in hoc immobilis, quòd mouetur ſemper, ab alio ad alium auolat, nullum diù beat; ſors docere hoc Deus voluit, cùm hominem piſcibus ma-

ris præfecit; & cęli volatilibus; hi ſignatè hominis imperio ſubijciuntur, vt à piſcibus maris diſceret, imperia fluctibus, & amaritudinibus non caritura; à volucribus volaticas dignitates futuras.

Hiſtrionum perſonas honores referūt; 67
quæ ab alijs feruntur ad alios; regia ipſa inſignia, quæ ab his ad alios tranſeunt, hoc altè inclamant, licet altè ſileant; nefas hîc præterire verba Sancti Aſterij, quibus de hac re in hunc modum philoſophatur: *Sicut enim* HISTRIONVM PERSONAS *propriè, & peculiariter eorum poſſidet nemo, ſed pro re, & argumento promiſcuè quiſque ſumit: ita terram, ſecusq; terrenas quaſi veſtes ex alijs alij induunt. Dic quæſo, num aliquid regno maius? Atqui ſcrutare, quæ regnum ſunt: Chlamydes conquire Regias, quam plurimas ſanè reperies, quæ Regum multorum corpora texerint, quod, & de coronis, fibulis, zonis cenſendum, omnia nempè hæreditatem inſtabilem, vſumq; eorum communem, & ab ijs, qui abeunt ad alios, qui remanent tranſeuntem;* vt nihil habeant ſtabilitatis honores ipſi, niſi quòd ſemper inſtabiles ſunt, nec hærere diù apud aliquem poſſunt.

Iſtos, qui foris fulgent, & eſſe putantur illuſtres, quibuſdam ſimulachris comparo, quæ extrinſecus ære, aut etiam auro ornabantur, intus luto plena erant; Bellè eos Bel pariabat Sanctus Baſilius: *Quid*, inquit, *ex externis præfers occulta non perſcrutans? Vides, quòd Bel*

extrin-

extrinſecus quidem habebat es, intrinſecus verò lutum ſub fulgente ære occultum; ſi videris eos, qui in mundo illuſtres sũt, noſce, quòd æs ipſos circumfulget, intus vero lutum ſunt, ære marcidum ſuffulciente; extra bonæ mentis limites vagatur, qui ea tantùm ſpectat, quæ extra ſunt, nullâ illorum ratione habitâ, quæ intus; ſimulachrum hominis refert, non videtur homo, qui honoratos felices putat ex his, quæ corporeis oculis videntur.

Non ſunt verè felices, qui videntur eſſe, extimâ dignitatis ſpecie ſpectatores decipiunt; ſcenicum habitum ferunt, & ſcenæ ſeruiunt, quibus ſeruire videntur alij, tanquam ſuper alios poſitis: *Nemo ex iſtis*, verba Senecæ ſunt, *quos purpuratos vides felix eſt, non magis quàm ex illis, quibus ſceptrum & clamydem in* SCENA *fabulæ aſſignant, cùm præſente populo elati inceſſerunt, & cothurnati; ſimul exierunt excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt. Nemo iſtorum, quos diuitiæ, honoresq́; in altiori faſtigio ponunt, magnus eſt;* Magnus eſt, qui huic falſæ magnitudini non inuidet, nec magnos putat qui videntur magni, ſed videntur tantùm. Magnus eſt, qui ad honores raptus ſe demittit, nec exit extra ſe, & multo minus ſupra; culmine ſuper alios factus, in honoris ſublimitate maius periculum timet, nõ timet ob honorem; eâ mente, quâ Sanctus Auguſtinus aiebat: *Quantò plus honoramur, tantò plus* PERICLITAMVR; iam incipit periclitari, qui

in

in honore honorẽ tantùm videt, non pericula, & effertur quòd emineat multis, non demittitur quòd multa diſcrimina immineant illi; niſi quod pericula non imminentia tantùm honores reſpiciunt; ſed tanquam ſuſtentacula, & vt ita dicam, fundamenta: verus ille: *Honor* PERICVLIS SVSTENTATVR, *vilitatibus procuratur*; quid firmum ſperes, & quem lętum exitum ab hoc honorum ſuſtentaculo? iurè, *ruinoſos* eos dixit Sanctus Auguſtinus, atque adeo à veris delicijs alienos, à verâ lętitiâ, à verâ iucunditate: *Sunt*, inquit, *quædam deliciæ ſanctæ, & bonæ in libris, neque enim ſunt in affectandis, & apprehendendis* RVINOSIS HONORIBVS; quid niſi ruinam timeas ab honoribus, qui à ruinâ ruinoſi dicuntur? ruinæ expoſiti honores ſunt, ſed ruinæ quoq; exponunt poſitos in honores.

Ad honorem elati gaudio perfundi videantur, verè non perfunduntur, cùm gaudijs apta materia honor non ſit; nam in primis honor in opinione ſitus eſt, in æſtimatione quadam; gaudium verum non eſt à nudâ opinione, debet eſſe à re. Præterea alieniſſimi honores ſunt, honor non eſt opus noſtrum, ſed alienum; non eſt honorati, opus eſt honorantis, hoc ipſo alienius, quòd ab altero eſt, non eſt à nobis; non ergo veri gaudij materia, quod à nobis oriri debet, intra nos manere; quiſque ſecum deferre gaudij, & riſûs officinam debet, non ab alio expetere, ab alio expectare. 68

Parum eſſet alienos honores à nobis eſſe, nos quoque alienant, nos extra nos rapiunt; ſuus iam non eſt, qui ambitionis aurâ perflatur; ſuper alios ſit, qui imperat; ſæpè infra ſe eſt, quin ſemper eſt, ſi ſe putet aliquid maius alijs, aut auidiùs quàm ſit par, in honorem feratur: Scitè Primaſius: *Qui* SVPER ALIOS *vult eſſe*, INFRA SE *fiet*; erit & infra ſe, ſi poſtquam ſuper alios eſt, tumet quòd ſit: *Homo cùm in honore eſſet*, ait Propheta, qui Regis honore pollebat, *non intellexit*; cur non intellexit? quia Sancto Bernardo interprete, HONOR ABSORBVIT INTELLECTVM, VT intellectu ſit viduus, qui honoribus quærit nubere.

Curæ ipſæ, quæ honores ſequuntur, honoris amatorem ab omni gaudio auocant, non adeò vmbræ corpus ſequuntur, vt ſolicitudines ſequuntur honores, dignitates; tot morſibus laceratur honores ambientis mens, vt ipſe ſibi ſui ſit carnifex, ſui tortor; triſtes vultus, quos in culmine poſiti præſeferunt, ſolidè euincunt nec ſolidum honoratorum gaudium eſſe, nec verum.

69 Olim victimæ ad ſacrificia cum infulis ducebantur; vides infulis inſignitos? victimas cenſe, & ad mortem duci; hinc illud:

Sæpe honores deferuntur VICTIMIS *vt infulæ*;

Vt non longè ſit mors, ad quam infulis redimitus ducitur, vel ab externâ ſcholâ iſta cautio eſt: *Conſulares faſces*, inquit

quit ille ; *prætextam, curulemq́; ſellam, nihil aliud quàm pompam funeris putent, claris inſignibus velut infulis velatos* AD MORTEM DESTINARI; parum eſſet ſi ad mortem tantùm nos dignitates ducerent, ducunt ad damnationem. Dominationis, & damnationis cognatio aliqua nominis eſt, ſed arctiùs re conueniunt; Benè Bleſenſis: *Multorum* DOMINATIO *eſt eorum* DAMNATIO, *quot enim paupertas ad cęlum promouet, tot cùm dignitatibus ſuis* INFERNVS *abſorbet*; & placet dignitas cum hoc diſcrimine? abſorberi qui ab inferno timet, inanium dignitatum cupiditate minimè abſorbeatur.

Non eſt verè lætus, qui mundanorum honorum amore capitur, cùm ſtatim ac honores amat aliorum honoribus torqueatur, ambitioſi tot cruciatus habent, quot ſuperiores, quin quot habere ſe putant, aut putant ſe poſſe habere, futura aliorum gloria præſens illorum pęna eſt; non eſt verè felix, quem felicior torquet, quem pungit honoratior, non ob aliam cauſam, niſi quia putatur felicior, putatur honoratior.

Honor ſi veri gaudij verus eſſet parens, verus opifex, qui honore deſtituuntur perpetuò lætitiæ expertes eſſent; at non ſunt, quin lætiorem frontem oſtendunt, qui dignitate minus grauantur, quàm qui honore premuntur; Triſtis ambientium ſeruitus, quâ ſe cuilibet perſonæ ſubijciunt, cuiq; muneri ſubmittunt, nihil adeo indignum eſt, quod digni-

gnitatis indipiſcendę cauſâ nòn prę̨ſtent, miſerè ſeruiunt, qui ceteris dominantur; Benè Sanctus Bernardus in ſupremæ dignitatis vertice locatum alloquens ; *Tu ideo*, inquit, *non* SERVVS, *quia non* VNI *ſeruis*, *ſed* OMNIBVS ? non eximitur à ſeruitute, qui in plures exercet imperiū, ſed maiori ſeruituti ſubijcitur, quò plures ſubiectos habet ; aliâ quoque ſeruitute premuntur qui imperant, cùm dominandi deſiderium illis dominetur, atq; adeo à verá felicitate omnino exules ſint :{ Peritè Sidonius: *Sententiæ tali numquam ego aſſentior, vt fortunatos putem, qui Reipublicæ præcipitibus, ac* LVBRICIS CVLMINIBVS *inſiſtunt. Nam dici nequit quantum per horas fert, in hac vitâ miſerarum vita felicium illorum (ſi tamen ſic ſunt pronuntiandi, qui ſibi hoc nomen vt ſylla præſumunt) nimirum qui ſupergreſſi ius, faſq; commune ſummam beatitudinem exiſtimant, ſummam poteſtatem, hoc ipſo ſatis miſeriores, quòd parum intelligunt, inquietiſſimo ſe ſubiacere famulatui; nam ſicut hominibus Reges, ita Regibus dominandi deſideria dominantur;* hoc ipſo infeliciores quòd felices putantur, & nudè dominari, cùm etiam ſeruiant, imo ſeruiant, quia dominantur, cùm comes ex ambitu quæſiti dominij dura quædā ſeruitus ſit, quæ acriùs imperantis animum cruciat, quò eſſe in eius animo non videtur, & tota apud imperantem manet, nec
70 ex ſubditorum mente talis eſt.

Cornua cum dignitatibus cognationę quan-

quandam habent; hinc apud nonnullos in vſu eſt, vt Princeps cornua capite efferat, tanquam ſuæ dignitatis inſigne; hinc quoq; miſerijs refertos eſſe, qui ad culmen elati iactantiâ efferuntur colligitur; cornua medullâ carent, qua non carent oſſa; nimirum licet magnum quid præſeferant, qui in culminibus ſunt, ſi exteriorem pompam reſpicias, intus iucunditatis veræ medullâ ſunt vidua, veráq; lætitiâ; verus ille: *Cornua dignitatum inſignia ſunt, non oſſa, quia miſeriarum aëre referta ſunt culmina*, NON VERI GAVDII MEDVLLA; quam grandis ſonitus à cornu exit, quod in Principum capite altè ſilet. Mente ſubi magnorum mentem, & curis emedullatam deprehendes ſolũ inanibus curis, velut aëre grauidam; huc lubens flexerim, quod in tumidos culminum amatores iactat Sanctus Gregorius in hoc etiam magnus, quòd magnum ſe neſciuit, licet ad eam dignitatẽ eſſet euectus, quâ nulla in terris extat maior; *In cornu*, inquit, *quia elatio frequẽter accipitur, Prophetâ atteſtante didicimus, qui ait: Dixi iniquis, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltari cornu, quid ergo in Rhinocerote, cuius nomen, latinâ linguâ interpretatum ſonat, in nare cornu, niſi potentes huius ſeculi deſignantur, vel ipſæ in eo ſummæ principatuum poteſtates, qui typo fatuæ iactationis elati, dum* FALSIS EXTERIVS INFLANTVR HONORIBVS, VERIS MISERIIS INTVS INANESCVNT; hoc ipſo miſerio-

res,

res, quòd miſeri eſſe non videntur alijs, ſolis ſibi ſunt; grauior, plenioréq; miſeria eſt, quæ miſerantes non habet, non habet erigentes, quia ſub dignitatis velamine ad miſeriæ augmentum delitefcit. Miſera honoratorum conditio, quæ conſolatores nullos inuenit, quia à nullis ſolet inueniri, alieno ſe vultu tegit, alienâ oſtentat facie, niſi eam ſpolies, niſi laruam auferas; auferre nec poteris, nec leuiorem verbis reddere, nec minus miſeram.

Alieniſſimos à vero gaudio eſſe, qui in culmine ſunt, ex alio poſſum capite probare; quia nimirum, qui euehuntur promptiores ſunt, faciliores, aptioresq; vt in animam triſtitiæ fontem inducant, culpam; ferè enim accidit, vt qui in honoris culmine ſunt, proniores ſint ad lapſum, & ſcelera committant euecti, quæ committere auſi non fuerant dum eſſent in imo: *Quàm multi*, verba ſunt Sancti Aſterij, *per* HONORVM ESCAM, *& illecebras vnà cum ipſâ* TRANSGRESSIONIS HAMVM DEVORARVNT; Honorabiliores futuri, ſi minus honorati. Conijce oculos in præterita ſecula, & multos in dignitate locatos multa indigna præſtitiſſe reperies, à quibus alieni fuiſſent ſi fuiſſent à dignitatibus alieni.

71 Non eſt vera fœlicitas imperium in alios, grauidum multis curis hoc onus eſt, multas calamitates occultat regium diadema, nemo minus ſui iuris eſt, quàm qui in plurimos ſibi ius arrogat; minus plerum-

tamque ſibi imperat, qui in alium exercet imperium; gaudio delibutus videatur, qui ſuper alios eſt, verè ab hoc ſolo capite non eſt, quòd aliorum eſt caput; *Cùm auro tecta perfundimus*, Senecæ ſunt verba, vellem ad noſtram mentem tranſirent, dum hîc offeruntur, *quid aliud niſi mendacio gaudemus, ſcimus enim ſub illo auro fœda ligna latitare, omnium iſtorũ, quos incedere altos vides,* BRACTEATA FELICITAS EST, *inſpice, & diſces* SVB ISTA TENVI MEMBRANA *dignitatis quantum mali lateat*; quid à chriſtiano calamo, cuius eſt in honores ſæuire, aliud expectaſſes? cùm igitur tam copioſa lachrymarum materia ſub dignitatis lateat laruá, quis putet ab illás oriri verum gaudium poſſe, verum riſum? ego non puto, & mecum ſentiet, qui cum veritate.

Poſſent implere vero gaudio hominũ mentẽ terreni honores qui implere nullo modo poſſunt? vmbra implendæ vacuitati inidonea eſt? honores vmbra ſunt, replere nullius animum valent, vacuum ſemper relinquunt, quem extimâ ſui ſpecie afficiunt, vt proinde nullus contentus honore illo ſit, quem poſſidet, rectiùs, à quo poſſidetur; Benè Vgo Carenſis in purpurâ purpuræ comptemptor, & magis dignus dignitate, quia elatus ad dignitatem dignitates nouerat deijcere non ſolũ calamo, ſed quod maius, etiam mente: *Honores*, inquit, *huius temporis ſunt* VMBRA, *quæ non* REPLET, *nec ſolidat, & ideo nulli* SVFFICIT HONOR SVVS; maiorem

iorem maioris honoris cupiditatem affert collatus honor; diceres vacuitatem in illius animum inuehere, qui euehitur ad illum; qui ſe non replet mentem, repleret illo, quod in ſe non habet, vero gaudio, vero riſu? non replet; nullus honori hunc honorem deferat, vt afferre veram lætitiam putet, cui confertur.

Non confert, confert potius lachrymas, curas, amaritudines; fumo ſolent honores comparari, lachrymis eliciendis aptus fumus eſt, non riſui, non lætitiæ: *Terreni honores, & dignitates*, verba ſunt Sancti Petri Damiani in honore ſpernentis honores, & in infulâ infulas, *quaſi* FVMVS, *quo altiùs extolluntur in nihilum redeunt*; quò maiores minores ſunt, imò non ſunt, lachrymas tamen poſſunt elicere, quia fumus; vt recreent nihil ſunt, vt crucient ſunt aliquid, ſed illud aliquid nihil ex vero eſt, quia ſunt tantùm, quia putantur eſſe, atq; adeo ſolidiorem miſeriam affert illorum exilitas, inanitaſq;, quò in ambitioſiorum mente aliquid illis eſſe videtur, ſed contra illos eſt.

72 Prȩterea à lætitiâ nos honor excludit, excludit ſe, quia adeo delicata res honor eſt, vt vel vno verbulo conficiatur, quod ab alieno ore effluat; audiat quis verbum minus honorificum, honori ſuo detractũ honoris mancipium putat; quodnam verum gaudium ab eo eſſe poteſt, quod inficere liberior alterius lingua poteſt, nec læditur tantùm cùm læditur, ſed cùm ſe lædi putat? & poteſt veram voluptatem,

verum

veri gaudiſi honor inuehere, qui tã facilè cultorẽ ſuum cruciat, vt vel tunc crucietur cùm opinione ſua ſe credit tangi, cùm verè non tangatur? nemo adeo malè de vero gaudio ſentiat, vt à falſis honoribus verè naſci poſſe arbitretur, quibus detrahitur, etiam cùm non detrahitur.

Alium præterea hoſtem honor habet, inuidiam; vix in culmine aliquis locatur, cùm multorum inuidiâ petitur, quę ferè maior, & in pluribus excitatur, quò grandior honor eſt, ad quem quis euectus; inuidentium omnium latratibus eſt expoſitus, qui poſitus in honore; & poteſt hîc adoleſcere vera felicitas, poteſt iucunditas in ſolij ſolo vernare, poteſt gaudium, & riſus? nullus mihi hoc perſuaſerit, nec perſuaſio quidem ipſa.

Qui ſapit, honores hos volaticos, milleq; miſerijs inuolutos repudiabit, reſpuetq; tanquam lethale venenum mortem bibentibus afferens; nam, vt ait Beatus Laurentius Iuſtinianus; *Fides Chriſti exemplo, docet honores eſſe tanquam* MORTALE VENENVM *contemnendos*; contemnendus ille eſt, qui illos non contemnit.

Magnam habent cum veneno cognationem terrenæ dignitates, magnum cum amaritudine nexum terrena culmina, vt vix hæc duo inter ſe denectas; non ab re apud hebręos eadem vox ראש *roſc* primatum, verticemq; ſignificat, & fel, atq; venenum; vt harum notionum varietate in vnâ voce copulatâ colligere-

mus felle grauida culmina eſſe, amarore infectas eſſe dignitates, alienoſq; à lætitiâ eſſe, qui honores ambiunt, amant dignitates.

73 Lethales mundi honores ſunt, & amari poſſunt; & poſſunt quæri? hoc quoque mali honores habent, vt homines faſcinent, & decipiant, vt mortem non timeant honoris cupiditate correpti: Iurè inclamabat Beatus Thomas: *Proh mundi* LETHALIS HONOS, *quomodo faſcinas homines, quàm male decipis mortales! Quid eſt enim gloria hæc niſi ventus, vanitas vanitatum, & omnia vanitas?* videntur homines non eſſe, qui ab honoribus faſcinantur. Mentem erige, mentem à dignitatum amore auocans, calca dignitates, ne indignè à dignitatibus calceris, ſpolia honores, vt honoribus te ſpolies, ſpoliabis te illis, ſi illos ſpolianeris; ſub dignitatis veſte videbis quantum mali lateat.

Sapuerunt illi, qui vt ille ait: *Non aliter ac* PESTILENTIS AERIS *flatum fugerunt honores*, honoribus digniores, quò longiùs ab honoribus fugerunt, & digni qui à dignitatibus quærerentur, qui dignitates dedignantur quærere.

Placent honores? illos ama, qui dignis in cęlo ſeruantur, ibi nullus ſine gaudio honor erit, nullumq; ſine honore gaudium, honor æternus, ęternâ animabitur lætitiâ, & æternaq; lætitia æterno honore; Interim ſeductorios ſeculi honores repudiemus, virtuteſq; ſectemur, quibus

gra-

gradum ad non periturarum dignitatum gradus nobis ſternamus; Peritè Beatus Laurentius Iuſtinianus, honorum contemptor in honorum contemptum: *Quid oro, inquit, prodeſt cathedram* HONORIS *accipere, & nullum ex illâ meritum, ſed ſolum ſibimet ipſi iudicium vendicare? Quid inquam in horâ exitûs proderit aſpectibus mortalium fuiſſe honorabilem, ſi Deo fuerit odibilis? in hac quippè peregrinatione non* SEDVCTORIOS HONORES, *neque fallaces debent ſibi fideles theſaurizare diuitias, ſed tantùm virtutes, quibus præmia retribuuntur æterna;* ſeducunt honores ſeductorij; illos anteuerte, ne te dum ſeducunt euertant, honor verus à non veri contemptu eſt, & vera dignitas à non verarum dignitatum fugâ. Seductorios honores terrenos qui cenſet, non ſinet ad illos ſe duci, ſeduci ab illis.

Veram lætitiam aliunde quæret,
quàm à lętitiæ veræ veris
hoſtibus, qui gaudi-
dium ab il-
lis
auferunt, qui auidè
feruntur ad
illos.

Caput XV.

Ludicra ſpectacula verum gaudium non producunt; non producunt theatra, nec ludi theatrales.

Factitius, *&* fictitius *riſus, qui ſpectaculis elicitur.*

Lætitia in theatro perit, *non* producitur.

Theatrales ludi orbis peſtis;

Theatrum Veneris Sacrarium *dictum.*

Inſana *mundi ſpectacula, quæ à ſacris* feſtiuitatibus, *à* téplis *homines auocãt.*

Theatrum cathedra *peſtilentiæ, incontinentiæ* gymnaſium *Babylonica* fornax, conſiſtorium *impudicitiæ.*

Voluptatum procellæ *in mari theatrali, non vera voluptates.*

Ludicra *lætitia, quæ à* ludicris *ſpectaculis.*

Orantium lachrymæ *theatrorum* gaudijs *præferenda.*

A ſe homo abit, *qui ſpectacula* adit, *vitijs aditum aperiens.*

Syluæ *ſpectaculis olim addicta*; ſylueſcit *illius animus, qui vanis ſpectaculis eſt addictus.*

Ludi ſpectacula infirma ſunt artificia *dolori placando, cùm* intus tortores *ſunt.*

Spectacula voluptatis falſa vehiculo facilè in mentem vitia vehunt, quæ ægrè abeunt.

Spectacula noxia ſunt, *etiã cùm* non ſunt.

A ſe exeunt, *qui foras, & in ſpectaculis* voluptatem *quærunt.*

Mors tanquam Lydius lapis *oſtendet, quæ ſpectatu digna, quæ* veræ iucunditates.

A theatri ſpectaculis ſit alienus, *qui alienus non eſt à ſe.*

Læta virtutis ſpectacula, *& à nobis adeunda, vt & virtus nos adeat.*

Quantas vires viuum virtutis ſpectaculum *in ſpectatores habeat.*

In mundi theatro cum vitiorum feris *pugnandum.*

Risûs, & gaudij causâ ad ſpectacula mundani ſe conferunt; ac ſi verum gaudium parturire poſſent, quæ non eſſent, ſi eſſent vera; quæ in comædijs riſui eliciendo apparent aliud ſunt, aliud videntur; ſub alienâ ſpecie ſpectantur, vt ad riſum moueant; quis credat à perſonatis non perſonatum riſum prodire? prodit. 74

Vi, & arte extortus eſt riſus, qui à ſpectaculis; non poteſt eſſe verus, qui ſuâ ſponte non fluit, non factitius tantùm eſt; eſt fictitius; quicquid ſpectatur in ſcęnis oculorum ludibrium eſt, aurium deceptio eſt, in hoc poſita comædorum ars eſt, vt ſpectatoribus ſuis imponant, & maiori peritiâ peritiam ſuam exercent, quò pleniùs ſpectatores ſuos decipiant.

Adeo diſſita à vero gaudio theatra ſunt, in quibus ſpectacula offeruntur, vt verum in illis gaudium naufragium ſubeat; vt non ſemel à verâ lętitiâ excidat,

qui falſæ ſtudio in theatra ſe dedit: Verus ille: *In theatris, in* SPECTACVLIS LAETITIA, *quæ illuc fors illata quibuſdam fluctibus agitur, & vndis falſæ lætitiæ ſepelitur*; & poterunt veram creare, quæ in veram arietant, veram deſtruunt? Rectè Beatus Iſidorus Peluſiota, *Theatra, & ludos curules tanquam communis orbis peſtem* fugienda docet; mentem inficit hæc peſtis, & mentis etiam gaudium. Theatrum *Veneris ſacrarium* vocat Tertullianus, vt impudicitiæ, & Veneri ſacer ſit, qui illuc frequens venerit.

74 Prætereà theatra ſuis ſpectaculis à Dei templis, in quibus veræ deliciæ reperiuntur, homines auocant, nam vt ait Saluianus, cui ſubſignat experientia: *Spernitur* DEI TEMPLVM, *vt concurratur ad* THEATRVM; non igitur vocare ad verum gaudium poſſunt, quæ auocant à verorum gaudiorum domo.

75 Inſana mundi ſpectacula ſunt, quę mũdanorum inſaniam produnt, dum plerũque frequentiores ad ſpectacula currunt, quàm ad ſanctorum celebritates; quod damnabat Sanctus Leo in hæc verba: *Pudet dicere, ſed neceſſe eſt non tacere; plus impenditur dæmonijs, quàm Apoſtolis, & maiorem obtinent* INSANA SPECTACVLA *frequentiam, quàm beata martyria. Quis hanc vrbem reformauit ſaluti? quis à captiuitate eruit? quis à cęde defendit? ludus Cyrcenſium, an cura Sanctorum?* Occini hoc omnibus poteſt, qui promptiores ad mundana ſpectacula currunt,

quàm

quàm ad templa, & loca ea frequentant, in quibus cadunt, & fugiunt ea, in quibus eriguntur.

Extra gaudij veri fines ipſa theatri finitio theatrum ipſum excludit; Theatrũ deſcriptum tibi offero ab aureo ore, ne plumbeâ mente theatrũ, & theatrorũ ſpectacula in eorũ cenſu deſcribas, quæ creare lætitiam verã poſſunt; Audi: *Theatrũ* CATHEDRAM PESTILENTIAE, *& incontinentiæ* GYMNASIVM, *officinamq; luxuriæ, atq; omnem deinceps impudicitiæ orcheſtrã ſi quis dixerit, haud peccaueris, paſſimum illum locum, plurimorumq; morborum plenum*, BABYLONICAM FORNACEM; *omnia velut in fornacem quandam impelleris in theatrum*; & lætitiam hic veram domicilium habere poſſe credes? ego non credo; ſubſcribet qui productas theatri deſcriptiones expenderit.

Theatrum, in quo ſpectacula exhibentur aliter definit Tertullianus; *Theatrum eſt priuatum* CONSISTORIVM *impudicitiæ, vbi nihil probatur, quàm quod alibi non probatur*; vbi laudatur maximè, quod extra illud extra omnem laudem eſt; veram lætitiam ab hac ſcholâ prodire, ſi quis cenſuerit eâdem ratione, & ab igne aquam emanare aſſeret; & flammam ab aquâ, & qui credere iſtuc poteſt, credat & illud. Voluptatum procellas in theatri pelago eſſe dixit Sanctus Iſidorus Peluſiota: *Niſi*, inquit, *in* THEATRA VBI VOLVPTATVM PROCELLAE, *& illicia denſius ingruunt ſe ingeſſerint*; procellæ volupta-

luptatum in theatrali ſunt mari, non ſunt veræ voluptates, nec verum gaudium eſt à veris voluptatibus emanans.

76 Falſę fictęq; ſpectaculorum voluptates ſunt, & ficte etiam poſſidentur, imò non poſſidentur, ſed oſtenduntur; quæ fictum eſſe habent, non poſſunt veram habere lætitiam, veram dare; falſus eſt, qui aliud putat, & non ludicram lætitiam cenſet eam, quæ à ludicris rebus eſt, ludicra ſpectaculorum lætitia eſt, dum veræ lætitiæ nomine ſpectatoribus ſuis imponit, ſed, quod mireris, non ludicra damna ſunt, quæ à rebus ludicris oriuntur. Verus theatralium gaudiorum æſtimator fuit, qui orantium lachrymas illis prætulit; *Dulciores*, inquit Sanctus Auguſtinus, *Sunt* LACHRYMAE ORANTIVM, QVAM GAVDIA THEATRORVM. Lachrymis veris grauida ficta theatrorum gaudia ſunt, orantium verò lachrymæ verâ lætitiâ.

Damna, quæ à ſpectaculis ſunt ſpecta, & ſpectacula damnabis, eximes te ab illis, ne te tibi illa eximant, minùs quàm homo, ab illis abeas, quia inter homines fuiſti, indignos ſpectaculo, quin & hominis nomine, quia ſpectaculorum inanium amator es; Seneca hîc audiendus, qui ab externâ ſcholâ, tali mente prodit, vt pudorem inijciat ijs, qui ſub Chriſto militant; hæc illius ſunt verba de ſpectaculis loquentis, ſpectacula exſibilantis; *Quid me exiſtimas dicere*, AVARIOR *redeo*, AMBITIOSIOR, LVXVRIOSIOR, *imò verò* CRVDELIOR, *& inhumanior, quia*

inter

inter homines fui; produnt, quæ latebant vitia, dùm prodit, inque ſpectaculis ſpectatur vitijs deditus. Diceres feras in theatro occidendas produci ſolitas, & occiſas ob ſpectatores; & vitiorum feras, quæ in ſpectatoribus ferè ſubmortuæ latitabant, viuas in medium produci, viuaciores, quàm antea fuerint; feræ in ſpectaculis occiduntur, ſcelerum feræ ſemioccisæ viuiſcunt.

Olim, quod in ſpectacula inſumebatur, notabat hoc Plutarchus in problematis, *Lucar* vocabatur, quòd multæ ſint Syluæ circa vrbem dicatæ dijs, quas appellant lucos; & qui ab eis capiebatur redditus ſpectaculis adijciebatur; parum eſſet ſyluarum redditus in ſpectacula inſumi; illud grauius, illorum mentem vitiorum vepribus refertam ſyluescere, qui ſpectacula iſta adeunt; Poſſemus mente illorum mentem adire, horrentem in eâ ſyluam reperiremus ferarum monſtris plenam; ſpinarum aculeis obſitam; vt in illos illud Euthymij quadret; *Apud quos denſæ ſunt affectuum, ac paſſionum* SYLVAE, *in quorum latebris dæmones ferarum inſtar commorantur*; ſyluas habent, & ſyluę ſunt, quæ pro feris vitia habent, habent dæmones; & coaleſcere in hac ſyluâ lætitia poſſet, poſſet gaudium? extra veritatis limites eſt, qui intra hos limites lætitiam veram locat. 77

Et poterit vero gaudio perfundi, qui extrà feras, quas ſpectat, vt animum recreet, & in ſimilia ſpectacula corporis

oculos conijcit, & intùs à ſæuioribus paſſionum, vitiorumq; feris mordetur? intùs veri tortores ſunt, extrà quæ videntur mulcere, dum videntur, mordent, non mulcent; maior illorum tortorum, carnificumq; ſæuities, qui intus mordent cor, & cruciant, quàm delinitio, quæ à rerum externarum adſpectu eſſe poteſt: Verus ille: *Ludi* SPECTACVLA *infirma ſunt artificia, dolori, & affectibus placandis* INNATIS TORTORIBVS; Fallitur verè, qui ludicris triſtitiam ſe poſſe fallere credit.

78 Hoc mali quoq; aduehunt ſpectacula, quòd faciliùs vitia voluptatis vehiculo in ſpectantiũ mentes vehunt; vidit iſtuc Seneca, & ad omnes tranſmiſit, dum ait: *Nihil tàm damnoſum bonis moribus, quàm in aliquo* SPECTACVLO DESIDERE, *tunc enim per voluptatem faciliùs vitia ſurrepunt*; quot mentes in vitia ſubiere poſt ſpectacula, quod antea aliæ machinæ non potuerant? Liceat hîc aliud adijcere, quod non minus verum, quàm quod ex Senecâ allatum; non facilius tantum vitia mentem ſubeunt ſpectacula adeuntis, ſed difficiliùs abeunt; altiùs quippè animo hærent, ſpectaculorum voluptate in animum profundè exaratá; altè inſidet menti, quod ſedenti in ſpectaculo cum ludicris illis voluptatibus ingreditur; ægriùs exit, quod maiori voluptate ingreditur, licet ficta illa voluptas ſit.

Rem vrgeo, ac grauiùs premo: non nocent tantùm ſpectacula dum ſpectantur,

tur, ſed & quando non ſpectantur, nocendi tẽpus producunt, noxia ſunt etiam quando non ſunt; huc euaſit Saluianus: *Omnes hi, qui* SPECTACVLIS *iſtiuſmodi delectantur,* ETIAM QVANDO NON SPECTANT, *innoxij tamen à ſpectaculorum maculis mente non ſunt, qui ſemper vellent ſpectare, ſi poſſent*; mentem inficiunt ſpectacula, dùm ſpectantur, & cùm eſſe deſierint non deſinunt mentem, cęleſtiũ rerum cogitationi deſtinatam, occupare; mirùm etiam cum locum non occupant ſpectacula, vbi facta, mentem occupant, quæ illis infecta.

Quid? quòd theatrum ipſum, ipſa ſpectacula circumfert qui fuit ſpectator? mens eius theatrũ fit, in qua quod ſemel in theatro factum millies iterum repræſentatur; Scenæ ſpectator ſemel factus, ſæpiſſimè ipſe ſcenæ ſpectacula ſpectãda ſibi offert; ſemper inquies; ſemper varius, & ita mutabilis, vt mutetur ſemper.

Qui ad ſpectacula, quę foris oſtendun- 79
tur, currit, vt gaudio fruatur, lætitiâ irrigetur, dum ſpectat ipſe contra ſe teſtis eſt, verâ lætitiâ ſe carere, qui à ſe abit, & foras prodit; vera lætitia, iucunditas vera cor afficit, in corde eſt; qui extra ſe eam quærit, iam eſt extra ſe, à ſe abijt, à ſe exijt, extra lætitiæ ſedem, extra lætitiam; eos qui hoc errore laborant bellè, peritéq; perſtringit Sanctus Auguſtinus, expendens illa Dauidis regis verba: *Perambulabam in innocentiâ cordis mei;* ait enim: *Quæ eſt innocentia cordis ſui?*

Medium domus ſuæ. Hanc domum quiſquis habet malam pellitur ab illâ foris. Quiſquis enim in corde premitur malâ conſcientiâ, quomodo quiſquis à ſtillicidio, exit de domo ſuâ, aut à fumo, non ibi ſe patitur habitare; Sic qui non habet quietum cor habitare in corde ſuo libenter non poteſt. TALES FORAS EXEVNT A SE IPSIS, *animi intentione, & de his, quæ foris ſunt circa corpus delectantur, quietem in nugis,* IN SPECTACVLIS, *in luxurijs, in omnibus malis quærunt.* verè extra lætitiam, quia extra ſe lætitiã quærunt, & quod inde ſequitur, non veram.

Num verum aurum, nec ne verum ſit Lydio ſolet lapidi affricari; vin' videamus, an veræ terrenæ delitiæ ſint? theatrorum veræ iucunditates? mortis tempus, mortemque ipſam inſtar Lydij lapidis adhibeamus, & inania omnia eſſe, ac mendacijs plena, quæ nunc magna putantur, & vera, verè deprehendemus; Audio, & obſigno, tu quoque mecum ſi ſapis: *Quicquid in vitâ iucundum eſt, ſplendidum, magnificum, &* SPECTATV DIGNVM, *id omne vanum, ac friuolum deprehenditur ſimul ac ad* LYDIVM MORTIS LAPIDEM *fuerit exploratum;* morte explora, ſed ante mortem, vt ad vitam ſit, quod in vitâ præſtiteris, non in morte.

A theatri ſpectaculis alienus erit, qui non eſt alienus à ſe, & à ſuæ ſalutis curâ; Audi Sanctum Auguſtinum: *Quid enim, inquit, in circo ſciebat, atq; ibi furias lites, inſanas voces, inaneſq; victorias,*

cum

cum iam A SE ALIENVS SIBIMET VIDEATVR, *videbat? Quid in theatro faciebat renunciator turpium voluptatum? Quid in amphitheatro crudelitates ſæuas oculis ſuis intuendo? Theſaurizauit ſibi iram in die iræ;* Iam hoſtis ſui factus eſt qui theatri, & ſpectaculorum, quæ in theatro fiunt, amicus eſt crudelitates ſpectans factus in ſe crudelis.

Huc vſque ſpectacula damnaui, quæ damnis grauida ſunt; aliqua offero, quæ probanda, & à vero gaudio non aliena; quia à ſe ipſis non alienant ſpectatores, vocant ad ſe ipſos, talia virtutum ſpectacula ſunt, à quibus melior abit, qui frequens adire illa ſolet; ſcitè ille, & verè: LAETA VIRTVTIS SPECTACVLA SVNT, *& ſpectatores ſuos beant dum vocant ad virtutem;* virtutis ſpectaculum adi, vt te quoq; adeat virtus, explicari non poteſt quantam virtutem in ſpectatorum animos virtutis ſpectaculum exerat, quàmq; triſtitiæ, & moleſtiæ amoliendæ ſit opportunum; Vnius Ioannis exemplo rem ſic explicat Beatus Nilus: *In ſolitudine verſabatur, & ciuitates ipſæ cum hominibus ad eum confluebant, qui ſericis veſtibus induebantur ad zonæ pelliceæ ſpectaculum concurrebant. Sub dio incommodè manere non recuſant, qui domos auratas incolebant, ſuper arena cubare non grauabantur, qui in lectis gemmis diſtinctis quieſcere conſueuerant: Nam videndi viri cupiditas omnem ſenſum moleſtiæ abſtergebat,* VIRTVTISQVE SPECTACVLVM *labo-*

res,

80

res, & incommoda leniebat; Tu hoc ſpectaculum ita ſpecta, vt ſpectaculum quoque euadas, & ſpecteris; lętum in ſe ſpectaculum Cœlo exhibebit, qui paſſionum in ſe feras mactabit, & occidet; lętus erit, qui has feras lætitiæ hoſtes tanquam hoſtis inſequitur, & ſternit; ex harum ferarum vulneribus lætitia prodibit, & à morte noxiorum affectuum vitam gaudium ebibet, & vitam tribuet.

Inſigne ſpectaculum eſt, cùm in mundi huius theatro quis contra vitiorum feras pugnat, quod licet paucorum ſit, magnorum tamen eſt; ſpectaculi raritas nobilius illud reddit, reddit gratius, & maiorem laudem meretur, qui ab his feris liber euadit; Sanctus Bacchiarius de hac pugnâ, de hoc theatro, de his feris ita loquebatur: *Conſidera, quia paucis tribuitur, vt de* AMPHITEATRO *mundi iſtius, vbi cum* FERIS, *hoc eſt cum* VITIIS *depugnatur, immaculati à peccati morſu, membra ſua liberent; quod expertus ille dicebat: Ne tradas beſtijs confitentes tibi.* Augere paucorum numerum quiſque ſtudeat, ne nudus numerus ſit dum numerum non auget torpore, & inertiâ; nimis ferus in ſe eſt, qui contra feras non pugnat, quę & intra ſe ſunt, & contra ſe.

Caput

Caput XVI.

Ludi verum riſum non producunt, nec veram lætitiam edunt.

Animi relaxatio laborum medicus, & medicina.

Opportunè *aduocandus hic medicus*, opportunè *adhibenda hæc medicina*, *ne fiat venenum.*

Ludo mens ſæpè frangitur, & *diſſipatur.*

Ludi *nexus*, & perſequutionis.

Ludens perdit ſæpè aut ſua, *aut* ſe; *perdit ſemper* tempus.

Ludendi verbum de idololatriâ; *Aleatorum ludus* idololatriæ *affinis.*

Iactus quidam talorum canis *dictus.*

Tanquam canis, *isq; rabidus ludus ferè omnis, ludentis mentem* mordet, & lacerat.

Fęcis perſcrutatio *ludi genus*; *omnibus ludis* vt miſceatur.

Ludorum voluptates à dęmone *lætitiæ hoſte inuenta.*

Ludentibus aſſiſtit *dæmon, vt in furorem eos agat.*

Laquei, & ludi *cohærentia.*

A Deo, veræ lætitiæ fonte, *Deiq; memoriâ ludus ferè omnis auocat.*

Ludus, *qui alterius ope indiget*, veram lætitiam *in ludente non fabricat.*

Belli

Belli, & pugnæ forma, quam omnis ludus præfert, ſollicitum *animum ludentis reddit*, non lętum.

Ita relaxandus animus, vt bonorum operum harmonia *non ſoluatur.*

Aliqui in ludo ſuam libertatem *exponebant.*

Magis inſani ſunt, qui ludo addicunt libertatem, quàm qui in ludo.

81 NOn ludemus operam, ſi ludos quoque à veræ lætitiæ limitibus arceamus; illuduntur plerique, dum putant à ludis verum riſum emanare, lętitiam veram prodire; non prodit, non emanat; extra veritatis ſinum fertur, qui in ludi ſinu lætitiam locat; Varia ludorũ genera mortales excogitarunt, vt triſtitiam, quâ obſidentur, excuterent, animũ curis preſſum erigerent, & recrearent; hoc non damno, ſi temperatè fiat; ſcio animi relaxationem, *optimum laborum* MEDICVM, à Pindaro dictam, & *cuiuſdam* MEDICAMENTI *cauſâ*, adhibendam alios docuiſſe; Audis medicum, audis medicamen? modum, & opportunitatem ſtatim cogita, hisq; aggeribus effuſam ludendi cupiditatem coerce: Medicinæ & moderatè, & opportunè offeruntur; extra tempus, extra menſuram venena fiũt, in ludis idem accidit; non erigitur animus, ſed premitur, ſi ludis diutiùs, quàm ſit par alligetur, & extra moderationis limites noxiâ remiſſione relaxetur, in ludis non medicinam reperiens, ſed ve-

Ago

Ago igitur contra ludos, ludos exſibilo, non tanquam laborum medicos, ſed tanquam veræ lætitiæ, gaudij veri fontes, & parentes; admitto remittere animos, nego vero gaudio replere; nihil poteſt alteri nobilius eſſe tribuere, quàm ipſum habeat; vt gaudium aliquod ludi parturiant non poteſt aliud eſſe quã ludicrum, vt parentis ſui naturam ſapiat.

Video ludi aduocatos ad ludi nomen 82 nos prouocare, vt in hebraicis fontibus reperitur; eadem vox apud hebræos & *ludum* ſignificat, & *riſum*, vtraq; notio huic voci שחק ſubeſt, vt à nexu colligeremus affinem ludo riſum eſſe, eſſe lætitiam. Illuditur qui de ludo ita ſentit; vt riſus aliquis à ludo prodeat non eſt verus, eſt, vt iam dixi, ludicrus; in nomine ipſo hebraico ſiſto, vt te de tuâ paraturâ repercutiam, שחק *Sachach* ita *ridere* ſignificat, vt ſignificet etiam *comminuere*, ac *frangere*, vt ſciremus riſu, qui à ludo prodit, mentem frangi, minuiq;, vt integer minime ſit, qui ludo ſe totum tradit; in tot partes ſpargitur, ac diuiditur nimio affectu ludentis animus, quò plura ſunt diſcrimina, quibus, qui ludo ſe exponit, exponitur, pluribus affectibus agitur, pluribus paſſionibus veluti diſcerpitur, & laceratur; Peritè ille, & noſtræ huic menti firmandæ maximè opportunè: *Ludentis mens ſi plus quàm par ſit in ludum effundatur, dum effunditur diſſipatur,* COMMINVITVR, FRANGITVR; *non erigitur, nec*

recrea-

recreatur; integer in ſe non eſt, qui ſe diuidit in ea, quæ ludos aut ſequuntur, aut comitantur; ſpecta ludentes, quàm anxios, quàm ſollicitos, quàm extra ſe poſitos, ſpecta ſpectatores ipſos, vix adeſt aliquis aliquibus ludentibus, cùm eius mens ſtatim in vnam partem diuidatur, perdereq́. ſe ſentiat ſi illorum alterum accidat iacturæ ſubijci; ludus qui in ſpectatores adeo ſæuit, mitis erit in ludentes ipſos? non erit; & fallitur, qui aliter cenſet.

83 Et vt ludendi verbo ludū ipſum arietem, nonne in diuinis litteris ludus perſequutio dicitur, vt in idem recidere videatur, aliquem cum aliquo ludere, & illum perſequi, ſæuire in illum? certè Apoſtolus referens illud, quod de Iſmaële dixerat Moſes, illum ſcilicet luſiſſe cū Iſaac, hunc ludum perſequendi verbo circumſcripſit, vt hoſtilem ſæuitiam in ludo timeremus, illumq́; tanquam perſequutorem reſpiceremus, qui ſuis ita blandus videtur; Te perſequitur, qui tecum ludit, imo ſe perſequitur, qui ludum extra opportunitatis limites ſequitur; ſæuit in ſe ipſum, qui ludum amat, & hoſtis ſui eſt, qui non eſt ludi, maiora damna afferentis, quò plus amatur.

Alia notio, quæ ſub ludendi verbo deliteſcit, aliud nobis contra ludum argumentum exhibet, quod exhibeo; Ludere latinis auribus *perdere* ſignificat, & *amittere*, operam ille ludit, qui inani, irritoq́. conatu laborat; hęc notio ludo ferre ſem-

per

per nectitur ; perdit qui ludit , perdit frequenter ſua , perdit non rarò ſe , perdit ſemper tempus ; & lætari in ludo aliquis poteſt , qui in ludo ſemper aliquid perdit ? & lætitiam emittet ludus , vbi ludens ſemper aliquid amittit ? habet quo triſtetur , qui ludis vacat , non quo gaudeat; huc flecti poteſt, quod aliò ſpectans , dixit Sanctus Auguſtinus : *Si tibi vinum minuatur in vtre , triſtaris ;* DIES PERDIS , & GAVDES ? ? ſe iam perdidit , qui in dierum iacturâ ridet.

Illud grauius , ludendi verbũ ad idolorum cultum aliquando transferri, certè cùm dicitur hebræorum populum poſtquam manducauit, & bibit, ſurrexiſſe vt luderet, Aliqui de vituli adoratione non aliene exponunt ; monet iſta iſtius verbi notro idololatriæ vitio proximum , qui ludo ita ſe adijcit , vt ſerium nihil cogitet ; aliquos auctores hac notâ aleę ludum ſignauiſſe reperio ; hinc illud : *Aleator eſt velut* IDOLOLATRA, *cuius idolum quod colit , & veneratur eſt ipſa alea;* Alius quoque huc ſpectauit : *In alearum ludo Diabolus videtur* IDOLOLATRIAM SVSTENTARE , *dum efficit , vt luſores ipſi figuras illas alearum ad lucrandũ quodammodo adorent ;* & ſperes ab hoc cultu verum gaudium haurire , qui à gaudij hoſte eſt , & gaudij hoſtem reſpicit, cui famulatur , qui totum ſe dat in ludum ?

A ludendi verbo argumenta contra ludum ſumpſimus , ſumamus & à ludo ; quî verâ lætitiâ perfundere ludus poteſt, qui

qui ludentis mentem ſollicitam reddit, vt mordere eam videatur, & quodammodo lacerare? in talorum ludo olim iactus quidam erat, qui *canis* vocabatur, Huc ſpectant Suetonij verba in Auguſto: TALIS *enim* IACTATIS *vt quiſque* CANEM, *aut ſenionem miſerat*; & quia infeliciſſimus hic iactus erat, damnoſus canis iſte dicebatur, hinc Ouidius cecinit:

Quid valeant tali, quo poſſis plurima iactu
Figere damnoſos, effugiasq́. CANES.

Et ex noſtris Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis: *Vitant*, inquit, CANEM *quia damnoſus eſt*; ad iactus omnes rem porrigo, ad omnes ludos; ſi ludentium animos adeas, morderi dubio iactu, iacturâ dubia fere reperies, ſibi quiſq. teſtis eſſe poteſt; qui aleæ magnam pecuniarum ſummam cõmittit, committit ſe morſui, dum iacturæ quæ à vario iactu, aut ab alio euentu eſt ſi extra aleam eamus.

85 Mitiùs, quàm deberem ludum punxi, cùm cani illum pariaui; rem vrgeo; non nudè canis ludus eſt, eſt canis rabidus, mortem à quibus amatur inferens, & rabidum perpetuò reddit, quem momorderit, adeo vt non anguſtiores ſint limites vitæ, & rabiei, niſi præſenti remedio præſenti morbo occurratur; vix hoc exaraueram cùm huic meæ cenſioni alios quoq. ſubſcripſiſſe reperi; Peritè, & iuſtè in ludum alearum ſæuientis Auctoris hæc ſunt verba: *Experientiâ magiſtrâ diſcimus ludendi aleâ libidinem morbum eſſe,*

qui

qui CANIS RABIOSI *naturam refert, qui ſi quem ſemel mordet, niſi celerrimè præſentiſſimum, & exquiſitum adhibeatur remedium, in perpetuum rabidum reddit, ita vt rabies dira ad mortem vſq; perpetuò duret;* quod de aleæ ludo auctor iſte dixit, trāsferre & ad alios ludos poſſumus; ſpecta ludentium mores, ſpecta iras, & iræ, furoriſq. plena verba in cœlumque ipſum iaculata, & tanquàm à rabido cane morſos, rabieq; correptos ipſos ex ipſis iudicabis.

Verba ipſa, quæ ex ludentium ore ſolent fluere, leuia, irę plena, & quod grauius etiam blaſphema, quid intus in ludentis animo lateat exertè loquuntur; aliudq; quàm gaudium, ac lætitiam veram in eius mente habere domicilium edocent; pura lætitia vera eſt, nec in impuritatis ſtabulo habitat: apud antiquos ludus quidam riſui excitādo in vſu erat, qui à fęce trygodiphiſis, *fęcis perſcrutatio* dicebatur; inde dictus vt notabat Pollux, *quod aliquid in* FAECIS *catinum demerſum, reductis poſt tergum manibus ore eximerent*; ludus hiſce ludis ferè omnibus, quibus mundi cultores occupantur, immiſcetur; ſi ludentes audias, eorumq; verba examines, fęci os admouiſſe reperies; in hoc illis ludentibus impuriores, quòd illi quidem aliquid ex fęce ore eximebant, quod non erat fęx, iſti impurorum verborum fęcem & ore emittunt, & ab alijs emiſſam immittunt auribus, & quod magis, cordi, impuriq; 86

& fęculenti ludentes omnes fiunt, dum fiunt ludentes.

87 Ludorum quoq; auctorem cogitemus, vt etiam ab hoc capite appareat, operam ludere, qui à ludo veram lætitiam elicere ſe poſſe confidunt; triſtitiæ parens ferè ludus omnis eſt; vniuersè ludorum voluptates *à Diabolo inuentas* eſſe, præſertim *eas*, quę arietant innocentiam, Innocentius dixit, & ante illum Sanctus Chryſoſtomus non Deum, ſed Diabolum *inueniſſe ludum* aſſerit; nō eſt quòd in eo lętitiā veram inuenire ſe aliquis ſperet, quod inuentum à veræ lætitiæ hoſte eſt; triſtitiam parere poteſt ludus, quem Diabolus peperit.

Non eſt contentus inueniſſe ludum Diabolus, aſſiſtit & ludentibus; vt furorem in eis, inſaniamq; accendat; cogita mala quæ ludos ferè ſequuntur, nec ſequuntur tantùm, ſed & comitantur, & adſtare ludētibus ludi auctorem credes; blaſphema verba, quæ à ludentibus euomuntur, lites, contentiones, diſſidia, quæ inter ludentes oriri ſolent euincunt adſtare pacis, & puritatis hoſtem ijs, qui ita ludunt, vt illudantur, & in ludo Dęmonis, Dęmonis ludibrium fiunt; Audi quid de hac re ſentiat Sanctus Baſilius: *Spiritus malignus* ASSISTIT *per teſſerarum puncta*, FVROREM, INSANIAMQVE *accendens*; nullibi ferè ita homo extra ſe rapitur, nullibi faciliùs in iracundiam exſilit, quàm in ludo; vt vel hinc appareat Dęmonem munus ſuum eò acrius

exer-

exercere, quò minus in ludo ſuum homo exercet, dum totus in ludum effunditur; Verè dictum :

Ludo ILLVDVNTVR, *ludum qui ſæpè ſequuntur.*

Apud Thracas, vt acutor eſt Athenęus, ludi quoddam genus in vſu erat, quo laqueum è ſublimi loco ſuſpendebant, lapidemq; ſubijciebant, qui facilè circumuerteretur, ſi quis inſiſteret, inde quem ſors tetigiſſet falcem manu ſua tenens collum laqueo inſerebat; aliusq; tunc accedens; lapide impulſo, diſcedebat, ille verò qui pendebat, niſi cito falce laqueum ſecuiſſet, ſtrangulatus moriebatur, illiusq; mors ſpectatoribus ludus, & iocus erat; ſi rem ſeriò ſpectemus etiam ludis alijs proximus eſt laqueus, proximus ludentibus eſt; quin ludus ipſe laqueus eſt, quo Dęmon ludi ſectatores ſolet capere; certè ludus aleę *Diaboli* LAQVEVS *manifeſtus* nonnulli eſt dictus; in laqueum collum inijcit, qui ſe ludo adijcit, totus ſe dat in ludum; iocus Dęmonis fit, qui ludum ita amplectitur, vt laqueos non fugiat; qui ludi comites ſunt, & ſunt à ludo. 88

Flecte in inferni tenebras aciem mentis, quot ibi reperies æternis flammis addictos, qui ludis dum hîc eſſent nimium quàm par eſſet erant addicti! I ad malè ludentium pœnas, ne ad ludos facilis eas; cogita quæ nimiam ludi cupiditatem ſequantur, ne nimis cupidus ludum ſequiaris; ludi laqueo vix teneri poterit,

qui

qui ludum Diaboli laqueum cogitat, cuius perpetuus hic ludus, noſtræ vitæ illudere, noſtræ ſaluti.

89 Sed & aliunde probo à ludis veram lætitiam non exire; nimirum quia ferè hoc ſemper in ludis accidit, vt Deus, qui veræ lætitiæ eſt verus fons, à mente excidat; quis enim adeo parcè in ludum effunditur, dùm ludit, vt Dei ſui memoriam non amittat? quis adeo mentem ſuam, quæ ludo laxatur, coërcet, vt Deo illam alliget? aut nullus, aut rarus; quî ergo verâ lætitiâ perfundi poterit ludēs, ſi ludens lætitiæ Auctoris obliuiſcitur? vt ludus tanquam nubes veri ſolis faciem ſurripiat à ludentibus; aliud igitur eſt ludis animum remittere, aliud ludos in animum immittere veram lætitiam; qui eò ſæuiores triſtitiæ hoſtes ſunt, quò plus auidè quæruntur; nimirùm armantur in nos, dùm à nobis amantur, inimici noſtri ſiunt, cùm nos ſumus illorum amici.

Præterea lætitia vera tota lætitiâ exilientis eſt, vt ab altero non dependeat; ſi alienâ fabricatur manu, aliena à nobis eſt; ergò cùm lætitia quæ à ludo alienâ indigeat operâ, ſicut & ludens, (nemo enim ſecum ludere poteſt) ſequitur non eſſe veram lætitiam, quæ à ludo naſci putatur; alioquin ſemper lætitiâ careret qui careret aliorum conſortio, cùm mundanorum hominum conſuetudo gaudium potius inficiat, quàm gaudium faciat.

Luſurus luſurum exigit, vt ludo animum relaxet, ſi neget ille gaudio deſtituc-

tatur ſocio deſtitutus, imò non ſocio tantùm, ſed antagoniſtá; etiam ludi forma, & ludum impugnat, euertit, & à gaudio eliminat; pugnantium quendam habitum ludentes omnes referunt, pugna quędam ludus omnis eſt; omitto peculiares quoſdam ludos acies inter ſe pugnantes præſeferre, habere milites, & prælij quadam ſpecie manus inter ſe conſerere qui ludunt; in omni ludo, aut pugna, aut velitatio quædam eſt; vt etiam ab hoc capite lętitia gaudiumq; extra ludi caſtra reijciatur; belli dubius euentus quietam, lætamq; præliantis mentem vix eſſe ſinit, aut ne vix quidem, victoriæ acquirendæ cupiditas, amittendæ timor locum gaudio non relinquit; idem in ludi pugnâ ferè accidit; dum certatur, & incerta victoria eſt, ſub lętitiæ veræ vexillo ludenti quieſcere non datur; qui contra hoſtem etiam ludens pugnat, ſerius lætitiæ veræ hoſtis fit.

A ludo abeſſe lætitiam dixi; nemo igitur veræ lætitiæ amore ludos amet; quod 90
ſi relaxandus quandoq; animus, ne frangatur, ita relaxetur, vt non ſoluatur; opportuna hîc Sancti Ambroſij cautio, hoc monitum hiſce verbis afferentis: *Caueamus, ne dum relaxare animum volumus,* SOLVAMVS OMNEM HARMONIAM, *quaſi concentum quendam bonorum operum*; verè non relaxat animum qui iuſtæ moderationis habenas laxat; nec impedit ne nimio labore frangatur animus, ſed laborat potiùs, vt frangatur, dum laborat,

vt non laboret; ludo totus deditus, totus amplius non eſt, non amplius integer; non eſt ſuus, qui ſe ludo committit, vt committat totum.

91 Audio, aliquos ita ludo ſeruire, vt ſerui & ludentis ſint, ſi contingat eum, cũ quo ludũt, victorẽ in ludo eſſe; cùm enim pecunia illis deeſt, quam ludo exponant, exponunt ſe, ſuamq; libertatẽ; non merebatur liber naſci, qui natus ludi arbitrio committit libertatem; non minus fatui ſunt, qui ſe ludo ita vendunt, vt liberi amplius eſſe non videantur; grauiùs errat, qui ludo addicit libertatem, quàm qui in ludo; libertatem qui in ludo committit non amittit ſemper, cùm victor etiam in ludo poſſit eſſe; qui ludo ſe adijcit, adijcit libertatem ludo, libertatem ſemper proijcit, amittit ſemper; ſiue ille in ludo vincat, ſiue in ludo vincatur, iacturam ſemper ſui facit, perdit ſe, perdit libertatem ſuam; claudo, & obſigno: Aut à ludo te exime, aut animum à curis ludo ita tantiſper relaxa, vt ſeruiat tibi ludus, non tu ludo.

Caput

Caput XXII.

Mundi cantus gaudio vacuus; triſtitia, doloreq; referta mundanorum cantilena.

Mundanorum cantus à verâ lætitiâ minimè eſt.

Gallina cantare *dum videtur* ſingultiunt.

Mundanorum cantus *gallinæ* cantui *par*.

Eadem vox apud hebræos & cantum, & fletum *ſignificat.*

Rotæ *carri* ſtridenti *ſimilis mundanorum cantilena.*

Folia ſtrepentia, *dum in ignem conijciuntur, mundi cantus refert.*

Lampas moritura crepitat *cibi inopiâ; idem mundani præſtant.*

Cygni cantus *cantus mundanorum*.

Temporaria lætitia *cygni cantui par;* mortem, *eamq; æternam præſagit.*

Aërea & inanis *ea lætitia, quæ à cantu, qui aëris verberatione fit.*

Aurium ludibrium *prophanus cantus.*

Diaboli venenum, & *vera lætitia canticum luxurioſum.*

Prophanus cantus laqueos *habet*, & vulnera *infert.*

Lethales *cantûs ſuauitates.*

Prophana, & impura cantica, cantica Diaboli, *à lætitiâ aliena.*

Auibus *nemo ſit ſimilis, vt cantûs dulcedine* capiatur.

Mentis mœnia *prophano cantu non ſemel cadunt.*

Puritatis aries *cantus impurus.*

92 LÆtitiam mundus, mundanique etiam cantu conantur creare, & creatam oſtendere; diceres gaudio, lætitiaq; diffluere à *quibus* cantus effluit *lætitiæ ſignum*. Falluntur, ſi hoc credunt, *fallunt*, ſi credere alios volunt; vt verus ille non eſt cantus, ſic nec vera illorum *lætitia* eſt; Turdi noctuæ obiectu, & viſu canunt ſtatim, & ſtrepunt, non in lætitiæ ſignum, ſed in timoris, horrent, & ideò ſtrident; etiam mundanorum riſus, ac cantus à pauore plerumq; eſt: Riſum à pauore fuiſſe, euincit id, quod de Ariſtomene narrat Apuleius inuerſâ lenticulâ operto; *Vt lachrymæ*, inquit, *ſæpiculè de gaudio prodeunt, ita vt in illo nimio* PAVORE RISVM NEQVIVI CONTINERE, *de Ariſtomene teſtudeo factus*; huic riſui pario riſum mũdanorum, pario cantum, quo lætitiam oſtentant, quâ deſtituti; vndiq; periculis ſepiũtur, diſcriminibus circumuallantur, aut dolent, aut dolendi, ferè exciderat, delendi, quòd non dolent.

Mordent eos curæ, & terrenarum rerum ſolicitudines lancinant; quis crederet aſſiduè morſos poſſe verè ridere, vero cantu recreari? ego non credo; Gallinæ cantum mundanorum cantum voco; gallinæ ouum parituræ obſtrepunt, & cantant; cantus iſte non eſt cantus, eſt ſingultus, partûs dolore correptæ ſingultiunt;

ſiunt; Verus Columella: *Pariturus*, inquit, *ſe gallinæ teſtantur crebris* SINGVLTIBVS; etiam oui editionem cantus ſequitur, ob dolorem, quòd venter partu ouo vacuus, vaniſſimum aërem ſuſceperit; mundana vanitas inſtar gallinarum perſtrepit, & gracillat, non in lætitiæ ſignum, à quâ alieniſſima eſt, ſed interni doloris, ſed curarum, conceptæq; vanitatis argumento. Falluntur in gallinæ cantu pleriq;, qui ſingultum cantum vocant; quid mirum ſi & multis mundanorum cantus imponat, qui doloris indicium, qui curarum?

Si ſubire illorum pectora nobis liceret, qui rerum periturarum æſtu laborant, lætitiæ loco, quam extimè cantus, vultusq; in riſum efformatus oſtendit, dolorem, planctumq; deprehenderemus, quia cantus ipſe, ſi iuſtè expendatur, non niſi ſingultus eſt. 93

Apud hebreos, vt hoc quoque rei firmandæ adijciam, vnica vox & *cantus*, & *fletûs* notionem fert *bichoſaroth*, de fletu dicitur, & de cantu; ne nos facilè fletum, & cantum abiungeremus, cùm vtriuſq; rei notio in vnâ tantùm voce nectatur; Mundi, & mundanorum cantus adeo fletui proximus eſt, vt fletus eſſe videatur, & fletûs nomen circumfert, quia fletum ſecum affert.

Et carri rota ſuo ſtridore cantum refert, quia debilis, quia exſucca, quia ſicca; fortior minus ſtridet, vnguento delibuta non canit, ab imbecillitate cantus

eſt, ab inopiâ ſtridor; idem in humanâ mente, quæ rotæ inſtar, perpetuo voluitur, accidit, cùm fracta, cùm debilis rerum perituratum amore eſt, tunc ſtridet, licet ſtridor cantus videatur; ſi contingat ſupernæ gratiæ pinguedine deliniri, ab inani cantu abſtinet, à verò ſtridore; vera lætitiâ madet, licet falſam minùs prodat.

94 Folijs hominem comparatum ſcimus; à folijs quoque inanîs gaudij, cantûsq; lætitiæ vidui figuram habemus; iniecta in ignem arborum folia, quæ magis viridia ſunt, canere videntur, ſed interim abſumuntur; ſtrepunt dùm amburuntur; mundanorum mentem adeamus; in morem foliorum rerum terrenarum amore veluti flammis comburuntur, & rident, & cantant; à lætitiâ hunc cantum eſſe nemo ſanæ mentis dixerit; niſi qui verum cantum foliorum crepitationem ineptè interpretetur.

Etiam lampas in ſuo interitu facem nobis præfert, in hac re interitui proxima, quòd oleo careat nutrimento, aquas, quæ ſubſidebant tangens; tum demum ſtridet, crepitat, cantum quendam æmulatur, qui à cibi inopiâ eſt, cantat quia non habet, quo alatur, finem ſuum cantu anteuertit; ita mundanis accidit; mundanorum mens cibo, quo nutriatur, deſtituitur, ſolis enim rebus ſpiritualibus, & non morituris, ſpiritualis ipſa, & non moritura nutritur, quibus vidua; ſi in cantum mundanus homo erumpat, morientis

rientis lampadis cantus hic cantus cenſerī debet.

Etiam cygnus morti proximus ſuauiùs canit, ſed cantus iſte mortis prodromus, vt ita dicam, eſt, & interitûs anteambulo; non aliter de mundanorum cantu cenſeo; morti vicini, aut etiam mortui, quia peritura depereunt, nec amant, quæ ſuis amatoribus inhalant vitam, cantu mortem ſuam annuntiant, non veram mentis lætitiam. 95

Cygni cantui mundanorum cantui cõparaui; comparo & lætitiam; mortis ſignum cygni cantus eſt, eſt & lætitia mundana, quæ licet temporaria ſit, æternam tamen mortem præſagit; Feſtiuè ille: CANTVS FALSVS *eſt lætitia mundialis, quæ falſa eſt, & vana, & tales ſimiles ſunt cygno, quæ eſt auis, quæ continuò in fluminibus vult conuerſari; cuius cantus eſt ſignum, & præſagium mortis; ſic* LAETITIA TEMPORALIS; *qui in fluminibus diuitiarum, atq; etiam deliciarum viuunt, eſt ſignum, &* PRAESAGIVM, *quòd* MORS AETERNA *eſt eis præparata*. Timenda illi hæc mors, qui hanc mortem non timet, & qui illam præcedit lætitiæ falſæ cantus; cygnis eſum tanquam auis immundæ lege Moſaicâ legimus interdictum; vitanda temporalis lætitia, quæ cygnum, & cygni cantum refert, quæ & immunda eſt, & immundos quoq; reddit auditores ſuos.

Sed altiùs effodiamus, & ex cantus quoque origine, atque, vt ita dicam, natiui-

tiuitate, probemus non poſſe veræ lætitiæ patrem, veriq; gaudij fontem quamcunque cantilenam eſſe; rem ita expendo, & mihi expenſam expendendam lectori offero; Cùm cantus non aliud, quàm aëris verberatio ſit, quadam arte facta, non poterit non eſſe aërea ea delectatio, quam ſecum aduehere creditur; verberatur aër, verberatur & aëre verberato, qui cantum excipit.

Quis adeo ratione inanis, qui putet ſolidum quid portare alijs poſſe, quod tàm inane, tàm exile eſt? afferre alijs nequit quod ſecum ferre non valet; verum gaudium, veram, & diù duraturam iucunditatem in cordis humo lætitiam veram implantare mundanorum cantum putabimus, qui ante ferè eſſe deſinit, quàm ſit? *Aurium ludibrium*, qui cantum prophanum appellauit, calculum rectè ſentientium meretur; & ſubſignatores alios debet habere in re, quâ ſubſignauit ipſe veritati.

97 A veritate abeunt, ſed priùs à ſe, qui prophanî cantûs modulatione verum ad ſe gaudium attrahere credunt, præſertim ſi impuritate conſuta, impuritate compacta carmina, quæ concinuntur, ſint, ſapiant luxuriam, veri gaudij venenum, veræ lætitiæ peſtem; *Venenum Diaboli*, luxurioſum canticum indigetat Sanctus Auguſtinus, quod intimum animum ſubiens perniciem à Dæmone certiſſimam inferat, & auferat quæ veram lætitiam nutrit, verum gaudium fouet, puritatem,

inno-

innocentiam, ceteras virtutes; vulnerant hæ cantiones animum, non ſanant vulneratum, nec triſtitiæ, dolorisque obducunt cicatricem, quam faciunt; aut factam faciunt grandiorem, crudioremque.

Vitandus itaq; hic cantus, qui amaritudine animum perfundit, non effundit iucunditatem, & venenũ ſecum ad mortem fert, dum vitalem lætitiam putatur afferre; non eſt quòd hîc Beati Valeriani verba deſiderentur, cùm à prophanî cantûs amouere legentem poſſint; *Refugiendus*, inquit, *eſt error iſte vocis ſopus, qui humanis pectoribus dulcedine ſuâ amaritudinem fecit, & perſuaſione quadam melliflui cantûs frequenter* MORTIFERA AEGRIS VENENA *commiſcuit, iſti ſunt laquei, quibus famulantibus inter cetera* VVLNERA *Diabolus hominum mortes operatur*; inter laqueos, inter vulnera, inter mortes quis ridet, niſi qui hoc ipſo ſupra alios fatuus, quia tot diſcriminibus obſeptus obſepitur tam fatuo riſu? ſaniorem mentem circumfer; ab alio, quâm à prophano cantu, riſum excute, voluptatem exprime; riſu premendus eris, ſi riſum exprimere coneris à rebus riſu viduis, riſûsq; veri veris nouercis; *Nemo*, eiuſdem calami ſunt verba, *inſidioſis cantibus credat, nec ad illa libidinoſæ vocis oblectamenta reſpiciat, quæ cùm oblectant* SAEVIVNT, *cùm blandiantur* OCCIDVNT; barbarâ quacunque dilaniatione cantûs iſtius delinitio eſt.

98 Denegetur auditus *lethalibus* hiſce *ſuauitatibus*, hoc enim titulo donantur à Leonis illius blandè ſæuienti rugitu, vt ab hiſce lenocinijs nos aucaret, denegetur linguæ, labiorumq; officium, hiſce cantibus, qui menti officiunt, aërem ipſum contaminant, & inficiunt, repudiet, impura hæc cantica, cuius mens puritati nuptura eſt, & ſanctimoniæ.

Exulat à prophanis canticis lætitia, quia exulat & lætitiæ verę Auctor Chriſtus, adeſt triſtitiæ auctor Diabolus, à cuius incude hæc cantica ſolent prodire; contra hæc cantica hæc intorquebat verba Sanctus Ephręm: *Vbi perſonant diaboli cantica*, ILLIC IRA *&* PERPETVVM VAE; *vbi* DIABOLI CANTICA, *illic dæmonum requies*; Diaboli muſicus eſt, qui diaboli cantica canit; huic cantilenæ, dentium ſtridor reſpondebit, quo æternùm ſtridebit, qui impuris, & aërem ipſum inficientibus canticis animam ſuã inceſtat, & impurat.

Vide ne auibus par inſidioſis cantibus
99 capiaris; caue ne in culpæ caueam conijciaris; caue ne captus cantu alios cantu capias, ſatanici aucupis vicem gerens; A probo calamo probum hoc monitum eſt; Sancti Valeriani hæc ſunt verba: *Frequenter videmus* BLANDIS SIBILIS AVES *decipi*; *&* *hebetes feras in laqueum mortis dulcedine vocis impelli*. *Similis eſt*, *dilectiſſimi*, *cauſa mortalium*, *quos* DVLCISONI *cantûs cura ſolicitat*; *vt homo aut capiatur*, *aut capiat*; capiuntur

tur laqueo, qui cantu decipiuntur; leuior auium plumis eſt, qui tanquam auis cantu decipi ſe ſinit, ac decipit alios, aut etiam ſe; vacuamq; mentem circumfert, qui mundanæ cantilenæ vacuas aures exhibet, tanquam verum gaudium exhibituræ; cantu mœnia Iericho legimus corruiſſe; mentis ſuæ mœnia deijcit, qui à prophano cantu lætitiam ſperat, qui non alienè puritatis *aries* dictus eſt, cùm eò vehementius mentem feriat, quò mollior, quò lenior; à mollitie vires cantus ſumit, ſæuitiem à lenitate; Vis cantu non feriri? mollis in mollem cantum ne feraris.

Caput XVIII.

Veſtium ornatus gaudio vero ſpoliatus, vero riſu.

Doli *nexus*, & veſtîs; *fallunt veſtes dùm* lætitiam *ſpondent.*

Lætitia in corde *non in* veſtibus, *quæ* cor *non tangunt.*

Vermium, & murium *veſtes ferre non gloria, ſed ignominia eſt.*

Veſtium ornatus animi lætitiam non affert.

Angeli, & Deus, & Beati ſine veſte *ſunt,* & ſine lætitiâ *non ſunt.*

Chriſtus lætitiæ fons in eucharìſtiâ veſtes *induit, quibus* pauperiores *inueniri nequeunt.*

Lapſu *gaudet, qui veſtibus, quæ* lapsûs ſignum.

Fera in quorundam veſtibus; feræ *quoq; in veſtium cultum amantium mente.*

Superbiæ vexillũ, & *luxuriæ* nidus *veſtis.*

Veſtes tinearum *cibus*; *tineas* paſcunt, *qui veſtium amore paſcuntur.*

Forma *veſtium* deformitatis *mentium indicium.*

Veſtes, quæ cor non pertingunt, *verâ lætitiâ afficere illud nequeunt.*

Animi ornatus *quærendus, non corporis.*

Inferni flammas timeat, qui purpuram amat.

VEſtes, quæ nos operiunt, apud ple- 100
roſq; falſo lætitiæ velamine ope-
riuntur, vt putentur poſſe lætitiâ
aliquâ eos tegere, quos tegunt, & vo-
luptatem afferre, dum feruntur; vt non
ſit redundantis operæ, hanc mundi mun-
danorumq; deceptionem circa veſtes de-
tegere, & meliori ſenſu, ſaniorīq; de-
ceptorum animum veſtire; detego, &
veſtio.

Suis veſtibus leuior eſt, qui à veſtium
pompâ oriri verum gaudium putat; ma-
gnus error, & licet in re leui, non leuis
eſt; בגד *beghed* apud hebræos, & de
dolo dicitur, & de veſte; fallunt nos, &
fraudibus onerant veſtes, dũ corpus one-
rant, amiciunt nos dolis, dum nos ami-
ciunt, ſi à veſte lætitiam veram eſſe cre-
damus; ſub veſte latet fraus, ſi ex ve-
ſtium paraturâ, & pretio animos ve-
ſtes ferentium metiamur; conſuta do-
lis, conſuta fraudibus eſt veſtis, quæ in
intuentium mente veram aliquam iu-
cunditatem eos ambire pingit, quos
ambit.

Quis credat fieri poſſe, vt cor per
veſtes tangatur verâ lætitiâ, quod ve-
ſtibus tangi nequit? & ferent in cor læ-
titiam veſtes, quæ in cor ferre ſe nec poſ-
ſunt, nec poſſunt ferri? oculorum ludi-
brium lætitia erit, non vera lætitia, quæ
cor non afficit: Dauidis verba fuêre Deũ
alloquentis: *Dediſti lætitiam in corde meo*,
non in veſtibus domicilium ſuum lætitia
habet, habet in corde, vt operam ludat,
qui

qui in veſtibus quærit, quæ ad oculos perueniunt, & ibi ſiſtunt; Bene Beatus ille qui ab aureo ore nomen habet: *Non dixit ſimpliciter; dediſti lætitiam, ſed in cor meum, oſtendens in rebus externis non eſſe lætitiam*, NON IN VESTIBVS, *non in lautâ, & opiparâ menſâ, hæc enim lætitia non eſt cordis, ſed oculorum*; ac proinde non vera lætitia, quia oculorum, non cordis eſt.

105 Sed veſtium amator reponat: gloriã, honoremq; ab intuentibus elicit, qui pretioſis veſtibus eſt inſignitus, vt videatur ſuper alios eſſe, qui veſtium cultu extra alios eſt; inhonorus hic honor, qui à nudis veſtibus, & ingloria illa gloria, quam non ferentis mores parturiunt, ſed indumenta; Peritè hos pungit Beatus Bernardus: *Quid eis*, inquit, *inuides, qui de operibus vermium & murium* PELLIBVS INGLORIAM PLANE GLORIAM *mendicare non erubeſcunt?* quid animo largiuntur veſtes, quas virtutes ſecum afferunt, quam fortitudinem tribuunt, vt veram poſſint gloriam parturire, & honore veſtire, quos veſtiunt? Itane inſanimus, vt veſtem, quam pecus poſuit, quam euomuit vermis iactemus ad gloriam? amictum ab alio homine geſtatum, alius homo non facilè induat; certè nullus gloriæ loco ducit poſitum ab alio habitum circumferre, ducitur ignominiæ, vilitatem ſapit; & nobilitatis erit, erit gloriæ, indumenta illa geſtare, quæ bruta depoſuêre? Rationem videtur

tur depoſuiſſe, qui à ratione carentibus poſita circumfert gloriæ nutriendæ, quæ in ignominiæ notam circumferret, ſi alius homo antea tuliſſet.

Fatuus, qui gloriam à veſtibus expectat, ſed & illi inſaniæ notâ digni, qui extimo ornatu veſtium viros expendūt, præſtantq; in homines, quod in ratione carentibus non præſtant, ne putarentur ipſi ratione carere, ſi præſtarent; Iuſtè in eos ſæuit & Seneca, qui homines non ex illo, quod ſunt, ſed ex illo, quod habent, æſtimant, nec verè habent, quia extimè tantùm; nequeo hîc eius verba ſupperimere, & ſunt iſta: *Quemadmodum ſtultus eſt, qui equum empturum non inſpicit, ſed ſtratum eius ac frænos: ſic ſtultiſſimus eſt*, QVI HOMINEM EX VESTE AESTIMAT; homo vix videtur æſtimandus, qui hominem æſtimat ex veſte.

Demus gloriam dare ornatum veſtiū; 102 gloria illa non poteſt arctiùs quempiam afficere, quàm afficiat veſtis, atq; adeo extima eſt, fictitia, & quæ deponi tam facilè poteſt, quàm veſtis poni; ex quo fit, vt nec vera iucunditas illa eſſe poſſit, quam à veſtium ornatu conantur elicere, qui veſtibus delectantur: Verus Beatus Chryſoſtomus: *Animi tranquillitatem, & lætitiam non potentiæ tumor*, NON VESTIVM ORNATVS *adferre conſueuit*; ſi verè afferrent & ſe ipſis, afferrent ſemper, afferrent omnibus, ſed non afferunt, nec qui elegantiùs veſtitus eſt, pleniùs gaudet; non ergo verum gaudium à ve-

ſtibus

ſtibus eſt. Præterea ſi eſſet, iucunditatem cum veſte exueret, qui iucunditatem haberet à veſtibus.

Sed leuiùs alicui videbor hanc veſtiũ leuitatem tangere; calamum altiùs in illam adigam, vt excuneatam hanc veritatem offeram, quò in omnium mente firmetur, alienam à verâ lætitiâ veſtium pompam eſſe; ſine veſte Deus eſt, quia ſine corpore, & infinitâ lætitiâ ueſtitur, infinita lætitia eſt; à lætitiâ numquam exules Angeli, qui in Cęlo degunt, & tamen ſemper ſupero gaudio perfruuntur, & beantur; ſine veſte erunt, quicunq; in Cęlo erunt lætitiâ inexplicabili perfuſi; non ergo à ueſte pendet uerum gaudium, poteſt ſine ueſte ſtare lætitia uera, & multò magis ſine ſuperfluo veſtium ſuperfluarum cultu; ueſtire animam lætitia uera poteſt etiam ſi ſcitis ueſtibus corpus non induatur.

103 Aliud argumentum eidem rei firmandæ mihi nunc ſuggeritur, quod offero; verus ueri gaudij fons, imò gaudium ipſum verum, uera lætitia, Chriſtus ipſe cùm eò à ſuo amore ferretur, ut ſe amantibus communicaret, quò illorum mentibus lætitiam exhiberet, tales ueſtes reperit, quibus nullæ aliæ pauperiores numquam fuerunt, nec eſſe poſſunt, niſi Dei ſolius manu fierent; nimirum nudo accidentium uelamine operitur in auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento; veſtes aliæ, quamuis pauperes diuites ſubſtantiâ aliquâ ſunt; illæ, quas lætitiæ commu-

municandæ induit Chriſtus nuda ſunt accidentia; ne aliquis poſtea crederet, ueram lætitiam nitidas, prætioſasq; ueſtes parturire, cùm ipſe lætitiæ veræ fons tam pauperes ſibi ueſtes, quibus indueretur omnipotentiâ ſuâ texuerit.

Sed ad puros homines uenio, quia hominibus hæc ſcribo: ſine veſte conditus primus homo, uerâ lætitiâ, & ueræ lætitiæ materiâ plenus; exutus lætitiâ ob culpam veſtibus indiguit; ueſtiuit eum peccatum, ad ueſtes iuſtitiâ nudus ire compulſus eſt; ſequitur ergo ueram lętitiam veſtium pompam non creare, cùm ueſtes nexum quendam cum peccato habeant, quod lætitiam omnem infecit, & abſtulit è mundo; nobis ſuccinit Beatus Chryſoſtomus, qui ſic veſtium luxu correptum corripiebat: *Quare, dic obſecro, corpus ità ornas, & gaudes eiuſcemodi amictu, non cogitas quòd pro* MAGNO SVPPLICIO *propter* TRANSGRESSIONEM *ſignum hoc excogitatum eſt?* nimirum de lapſu uidetur ſuperbire, qui lapsûs ſigno, ac uelut charactere tumidus incedit; & non à mente videtur excidiſſe, qui excidit, & caſum pro erectione habet, dum casûs notâ erigitur; veſtibus inflatus inſaniam ſuam prodit, dum non ſanum ſe eſſe gaudere quærit, & gaudij materiã facit, quæ doloris, quæ fletûs eſſe deberet, peccati memoriam in memoriam reuocans?

Quid? cura ipſa veſtium mentem pungit, & lacerat, & plerumq; qui ueſtem integram fert, mentem integram non 104

cir-

circumfert, habet fractam, habet ſciſſam; veſtes: ſæ non ſciſſę ſcindunt mentem, & non fractæ frangunt, dùm nimio quęruntur ſtudio, nimio labore ſumptibusq; Dracones olim in veſtibus pictos legimus; Sinarum Regem Dracones in veſtibus habere habent, qui Sinarum res geſtas litteris conſignarunt; apud alios in ueſtibus Leones, Vrſi, aliæq; feræ videbantur; quod in ueſtibus uidebatur pictum, in ferentium mentibus uerius fit, quos ſi ſpectemus ferarum morſibus laceratos ſpectabimus, ferè enim ſuperbiæ, faſtûs, inuidentiæ, luxuriæ feris mordentur, quos nimia ueſtium cura ſolicitat, vt uerus ille fuerit, qui ueſtium ornatum: *Superbiæ* VEXILLVM, NIDVMQ; *luxuriæ* dixit; verè ſuperbiæ morſibus intùs patet, patet luxuriæ, qui nimio veſtium ſuperfluarum ſtudio tangitur.

Nobiles, & pretioſæ ſint ueſtes, quid aliud ex uero ſunt, quàm cibus tinearum? experientiæ ſuffragio munitam Beati Chryſoſtomi mentem ſuis uerbis offero, quibus in ueſtibus ſuperbientē arguens, ait: *Tu circumfers paſtum* VERMIVM, *atq;* TINEARVM; malum omen; quæ tineas paſcunt, paſcuntur ut tineæ; eduntur, & edunt veſtes, dum curas eas nutriūt, quibus laceratur, qui illarum amore, luxuq; corripitur; Verus ille: *Veſtes, quæ tineas paſcunt, illorum* TINEA *ſunt, qui noxio veſtium laborant ſtudio*; vt inueſtis à uerâ iucunditate, addo & ab eâ, quæ putatur uera, ille ſit, qui in ueſtium pom-

pâ totus eſt, non uidetur eſſe in ſe, qui totus eſt in ueſtium cultu.

Incultus nimis nimius iſte cultus eſt, & 105
ueſtium prætioſarum forma mentis deformitatẽ arguit: Iurè Beatus Bernardus: *Forma hec*, inquit, *veſtiũ* DEFORMITATIS *mentium & morum inditium eſt*; deformis eſt animus, qui totus in formâ veſtium, & ueſtium cultu eſt, & mentem exuit, qui mentis curâ neglectâ corpus malè induere ſtudet, cùm mentem probitate deberet.

Non animum, non mentem ornat ornatus ueſtium, atq; adeò nequit eam vero gaudio ueſtire, uerâ lætitiâ. Quid? corporis ueſtes extra corpus ſunt, uix eius ſuperficiem tangunt, & poſſent mentem peruadere, eamq; uerâ iucunditate beare? indumenta tot uarietatibus difformia, tot diſcriminibus uaria *In* RISVM, *& in* CACHINVM, vt ille loquitur, *videntur facta*, tantum abeſt, ut uerum riſum in eius mentem ferant, à quo feruntur; non facilè ergo credam riſum ferentibus uerè admouere, quæ cachinum, ac ludibrium ueſtium ſpectatoribus mouet.

Audi me, indue meliorem mentem, 106
meliores ueſtes induere cogita; virtutes indue, uitia exue; *Quid pompaticis*, Verba ſunt Beati Alcuini, *carnem induis veſtimentis*, *&* ORNAMENTA ANIMAE *non quæris?* animo non videtur ornatus, qui animum non ornat, non ornat animam; diſplicent tibi uilia ueſtimenta? in ſtolam immortalitatis, qua induendus

dus es, mentem erige, nec diſplicebit, cùm etiam per ueſtium horrorem, uilitatem, atq; contemptum ad immarceſſibilem gloriæ ueſtem gradum nobis ſternamus; Benè, fortiterq; Beatus Petrus Damianus: *Cur aſperis exhorreat contegi veſtimentis, qui* STOLA INDVENDVS EST IMMORTALITATIS? hac cogitatione mentem veſti, & ueſtium curam exues; ueſtium uilitas non eſt uilis, qua nobis impretiabilis gloriæ ueſtem emimus.

Cùm contrà purpura magnam cum flammâ cognationem habeat, ut facilè ad flammas feratur, qui purpuram deferens intumeſcit; hunc tranſitum in Epulone diuite uidemus, qui nimirum ita de præsẽtibus cogitauit, vt mentẽ non flecteret ad futura; ſupprimi hîc non debent uerba, quibus diuitem illũ premit, & diuiti pares Beatus Ambroſius, dum ad illum nos uocans, & reuocans ab illius luxu, ait: *Cogita diuitis illius opiparas cœnas, & copioſarum dapum vberem affluentiam, purpura, murici pinguiori, & textilibus incluſi ſerici nitoris, totum de ſpe præſentis temporis, nihil tamen de futuro tractantis. Quid illi poſt iſta omnia reponatur, auſculta;* POST PVRPVRAM FLAMMA, *poſt epulas egeſtas.* Æternis flammis veſtiri qui timet, ſuperfluarum, & nudam ſuperbiam ſapientium ueſtium & curam exuat, & affectum; prudentiâ non veſtitur, qui nimio periturarũ ueſtiũ amore flammarũ ſibi veſtem parat, q̃ Dei gloriâ ſpoliatus æternùm, æternũ induat.

Caput XIX.

Aedificia caſura vero gaudio inædificando inepta.

Omnium infelix, *& ab omni* lætitiâ alienus, *qui* primus *domos ædificauit*.

Caueat ædificiorum amator, ne aliorum ſanguinem *calci immiſceat*.

In magnarum ædium erectione mercenariorum ſudor *miſcetur ſæpè*.

Ab apibus, *&* hirundinibus *diſce ſine alterius damno ædificare*.

Ruinoſum gaudium, *quod in ruinoſis ædificijs quæritur*.

Vera hominis domus ſepulchrum *gaudio caret*.

In terreſtri paradiſo nullæ caſæ *fuêre*, vera tamen lætitia *habitauit*.

Qui in cœlum oculos erigit, *terrena ædificia contemnit*.

Grandiora tecta plus cœli *habitatoribus abſcondunt*.

Gaudium etiam pauperum caſas *inhabitat*.

Ædificandi cupidi ſine hoſte euertunt ſe.

Ædificia verum gaudium ædificare *nequeunt*.

Mendacio gaudet, *qui domum ornat, vt gaudeat*.

Ex mendaci tectorum, *&* parietum *ornatu dignitatum vilitas arguenda*.

Domûs ornatus *domûs* habitator *ſit*.

Mun-

Mundanorum felicitas non eſt ſincera; *non eſt* ſolida, cruſta *eſt*.

Notati, qui domûs parietes dealbant, *animam negligunt*.

Ægyptijs templis ſimiles, qui externa *exornant*, internorum *curâ poſitâ*.

Riſus non ædificat; *nec ædificia* ædificant *riſum*.

Pœnitentiam *ſibi ædificat, qui ſuperflua* ædificia.

In inferno *viſus ædificare, qui hic totus in* extruendis ædificijs *fuerat*.

Secum non habitat, *qui nimio* terrenę habitationis *amore tenetur*.

Teſtudineo *in Dei obſequio incedit* gradu, *qui domum vt teſtudines* ſecum *mente defert*.

107 Alios alius error tenet, amentia alia corripit, vt putent, verum gaudium terrenas, caſurasq. moles, quas ſtruunt ſtruere, & ueram lætitiam erecta ædificia erigere, & ædificare, vt proinde toti in erigendis domibus, ac palatijs ſint; ſi quis dixerit huius mentis homines mentis ſuæ domum haud habitare, dum credunt domorum fabricis poſſe ſibi gaudia fabricare, non aberrabit à vero, & calculum ſuum in ipſum veritatis ſinum conijciet, quæ firmo, & non caſuro fundamento ſtatuit, aliud eſſe erigere fabricam, aliud uerâ iucunditate erigere mentem, aliud ruituri ædificij fundamenta ponere, aliud verò ueri gaudij; ridendus eſt, qui à murorum ſtructurâ,

ſit, à lapidum ſuper lapides locatione exprimere uerum riſum conatur; ſed rem altiùs eruderemus, ut firmiores radices ueritatis huius aſſertio in hominum mentibus agat.

Non eſſe ab ędificijs verũ riſũ euincũt multa; primum argumentũ ſumo ab illo, qui primus in terris traditur ædificaſſe domos, & domorum ædificatione Vrbes; is fuit Cain, qui à uerâ lætitiâ exulauerat, triſtitiâ ſummâ fluctuabat poſt Dei ſententiam, quâ ob fratris cędem punitus fuerat, omnium miſerrimus erat, ſed ædificijs manum porrigens, non potuit ſe à ſua calamitate ſubducere, erexit ædificia, non erexit mentem; pauidus ſemper excurrebat, & uel foliorum ſtrepitus timens carnificem conſcientiam circumferret, tacituſq. altè inclamaret, domorum fabricam triſtitiæ murum non euertere, nec gaudij molem erigere.

In primo iſto ædium erigendarum auctore aliud uideo, quod uideri ab alijs velim in cautionem; Cain primus ædificat; malum omen, ædificia habuiſſe illum pro parente, qui & cædîs primæ auctor fuit; vt qui ædificiorum amore corripitur, ſtatim caueat, ne alienum ſanguinem calci, vt ita dicam, miſceat, & ædificijs erigendis ſumptus non tam à ſuis facultatibus, quàm ab operariorum viſceribus exſculpat; nam quî poſſent hæc verum gaudium creare, veram lætitiam gignere? 108

In magnarum ædium erectione miſceri

ſceri pauperum ſanguinem indicat & Deus, & deteſtatur, dum ait: *Væ qui ædificat ciuitatem in ſanguinibus*, ideſt pauperum oppreſſione, mercenariorumque ſudore, qui ſanguinem ſuum exhauriunt diuitum palatijs erigendis; aut etiam aliorum ſanguine domos ædificāt, qui alienis *pecunijs vtuntur*, vt ædificia ſtruant; *vt aliorum* plerumq. ruinis ſtet *diuitis* ædificium; nimirum pleriq. deſtruunt alios, vt ædificent ſibi, aliorumq. ruinam ſuis fabricis tanquam rudera domibus ſuperſtruunt. Et lęta poteſt eſſe hęc ædificatio, gaudium parturire, quæ ſolis lachrymis indigentium innatat? diceres huiuſmodi fabricas pares ijs eſſe, quæ in amaris maris aquis ædificantur.

Exſtruenda eſt domus? ita exſtrue, ne euertas alios; apes refer, & hirundines, ambo abſq. alterius damno domos ſibi fabricant, tecta attollit hirundo, & nihil aufert proximi, quod proximo graue; fauos diſtinguit apis, & nulli officit; laude merentur erigi, quæ domos ita erigunt; inſecta ſectare, & à ratione carentibus diſce modum ædificandi, qui à te ipſo debebas, Dei tui lege, monitiſque.

109 Sed rem etiam in iuſtis ędificatoribus, & ab operariorum oppreſſione alienis, vrgeamus; ruinoſum eſſet gaudium, ſi à ruinoſis ædificijs eſſet; caderet cadentibus domibus ſi à domibus eſſet, nec cum cadentibus tantùm caderet, ſed cùm caſuris; ruinæ timor in domibus ante domo-

morum ruinam gaudium in mentibus deijceret; ædificia, quæ poſſunt deſtrui antequam deſtruantur deſtruunt gaudium, quod putantur opinione non minus ineptâ, quàm falsâ, ædificare; hirundines à cito caſurâ domo auolant; gaudium quoque à fabricis abit, quæ cito caſuræ, quales ſunt omnes terreæ, ſolo quippe æquandæ, quæ ſuper ſolum.

Demus, quod non dandum, à domibus eſſe gaudium, exire à domibus lætitiam, exiret ab *illâ* præcipuè, quæ præcipua, & *ſi rectè* rem expendas, ferè ſola *hominis* domus eſt, à ſepulchro, quod æternæ domûs titulo inſignitur; in quâ diutiùs homo futurus, quàm in iſtâ, quâ intumeſcit; ſepultura domus noſtra eſt, à quâ tam exulat lætitia, quàm proximus horror, & luctus eſt; in domibus ergo caſuris domicilium ſuum non locat gaudium, cùm verè in illâ non ſit, quę iuſtiùs domûs titulum fert, diutiùsq; & magis aſſiduè habitatorem ſuum tenet; ſed de illis domibus agamus, quæ vitâ carentes viuos obſepiunt, non quæ mortuos.

In terreſtri paradiſo nullæ fuere caſæ, 110
nullæ domus, & tamen ibi vera lætitia domicilium ſuum locauerat, quouſque iuſtitia exulare compulſa eſt; ergo ineptit, qui verum gaudium, ſolidumque à domibus ſperat, quod prius fuit, quàm domus eſſent, vt vel hinc colligeremus, à domorum erectione veram lætitiam non ſperandam, quæ erecta iam erat, antequam domus erigerentur.

Mentem erige, non palatia; cœlum ſpecta, inane, & nihil putabis quicquid hîc in ædificijs magnum; teneri fabricæ alicuius pulchritudine non poterit, qui oculos in Cœlos erigit; A probo calamo probum monitum eſt, & ab ore aureo aureum: *Quid tanto ſtudio, quod nihil eſt, quæris? quid labores pro nihilo ſuſtines? At* SPLENDIDA AEDIFICIA *conſpicis, eorumq; te fallit aſpectus; in cœlum protinus attolle oculos, auerſumq; à lapidibus, & calumnijs obtutum ad illam pulchritudinem dirige, animaduertes formicarum iſta eſſe, & culicum opera. Sapienter intuitum ad digniora conuerte; aſcende* COELESTIA *animo, inde præclaras iſtas intuere ſtructūras, videbis nihil aliud eſſe, quàm paruulorum ludicra*; in cœlum animum non erigit, qui ad terrenorum ædificiorum molem amore, aut cupiditate ligatur; lapideus videtur eſſe, qui cœli oblitus, lapidum pulchritudine tenetur.

III Anguſtus animus eſt, quem terrenæ domûs erectio tenet, in cœlo ſpatiari non meretur, qui exiguo ſpatio ſe concludit, & carcerem ſibi fabricat in corporis domo; verè enim quod domicilium corpori eſt, carcer eſt animo, ſi illius amore teneatur, quod corpus tegit. Et non quò grandiora ſunt tecta, & plus ſpatij occupant, plus cœli habitatoribus abſcondunt? nimirum eripiunt magnæ fabricæ magnam nobis cœli partem; quid partem dico? eripiunt totum; nam qui ter-

terream domum habitat, cœli ſibi ſurripit adſpectum, quo recreari mens poteſt, erigiq; Mirare huc Senecam euaſiſſe, cuius hæc ſunt verba: *Quò longiores porticus expedierint, quò latius vicos porrexerint, quò depreſſius æſtiuos ſpecus foderint, quo maiori mole faſtigia cœnationum ſubſtruxerint*, HOC PLVS ERIT, QVOD ILLIS COELVM ABSCONDAT; non abſcondit aliquid illis cœlum, abſcondunt ſibi, ſibiq; cœli aſpectum ſurripiunt; cœlo indigni, qui terrenorum ædificiorum erectione dum ſuperbiunt, eximunt ſibi cœli viſum, quo in cœli amorem rapi mens poſſet; ſi quis talpas eos indigitauerit non repugnabo, & hunc titulū ſibi erexêre, qui domos terreas ita ſibi erigunt, vt in earū amore ſint toti, eòq; animum trahant, vbi ſolius corporis habitatio eſt; qui cœlo ſe natum cogitat, terrenis parietibus animum coërceri non ſinet.

Gaudium non minus in paupere casâ domicilium ponit, quàm in ſuperbo diuitum palatio; imo ſi rem ex effectu penſemus, frequentiùs pauperum domicilia adit, quàm ſuperba palatia magnorum, à quibus ferè reijcitur; non igitur veram lætitiam ſuperfluâ ædificiorum erectione in noſtris mentibus erigemus.

Ædificiorum amore qui tenentur, dum euerſas domos erigunt, euertunt ſe, & licet hoſtibus careant, hoſtes ſui ſunt; Peritè ille apud Plutarchum: *Cupidos ædificandi aiebat à ſemetipſis euerti ſine ad-* 112

uerſario; imo ab aduerſario, quia à ſemetipſis, ſibi quippè aduerſantur, qui ſuperfluorum ædificiorum cupiditate tenentur, & deſtruunt ſe, vt ædificent quod extra ſe; erigunt pleriq; ædificia, & corruunt mente; quæ tantæ nobilitatis, & prætij ſurgere domus poteſt, quæ mentis ruinam poſſit compenſare? maius eſt quod cecidit ſuperfluorum ædificiorum amore, quàm quod erigi ædificijs poſſit.

113 Quid? ædificia ipſa, quæ vt ſurgant alienâ indigent manu, non poterunt ſe ipſis creare, quod ipſis nobilius eſt, gaudium ſcilicet, & veram lætitiam in ſpectantium cordibus, mentibus; quæ ſe non ædificant, ędificabunt gaudium omni alio ædificio melius? aliam manum exigit, quàm terrea ędificia hoc gaudij ędificium; non erigitur ędificiorum erectione, quod ędificiorum caſu non cadit.

Si gaudium ab ędificijs eſſet, cum cadentibus ędificijs gaudium caderet; ac proinde verum eſſe gaudium non poſſet, quod aut ruit, aut ruere poteſt, & perire; & hoc ipſo perierit, quia perire poteſt; ſicq; fit, vt illud ipſum, quod gaudij titulo iniuſtè donatur, nec verè apparens ſit, quia non eſt; Chriſtus ædificaturo dixit: de ſumptibus cogitandum, vt perficere queat, quod inchoauit, ne ridendi materiam prębeat, & luſûs; lætitię nulla mentio fit, fit ſolius ſolicitudinis; hoc proprium ædificiorum eſt, vt mentes illorum diſſipent, à quibus eriguntur.

114 Domos ipſas intremus, domorum ornatus

riatus veſtigemus, nam circa hoc quoque humana inſania ſe prodit; inueniuntur qui domorum tecta exornant; nimirum dum aurum euehunt, ab auro deprimuntur, vel ſitu ſe auro ſubiacere oſtendunt, tantâ vanitate capti; & erigere hoc mentem poteſt, quod indigebat erigi? tecta aurum tegit, ſed tectam retegit ſtultitiam, quæ latêre poterat, niſi inane illo opere proderetur, & obductione *illâ* auri in apertum duceretur; & poteſt ab hoc mendacio verus riſus prodire? non prodit; qui mendacio gaudet, vero gaudio non perfunditur; *Et cùm*, verba ſunt Senecæ, *auro tecta perfundimus, quid aliud, quàm* MENDACIO GAVDEMVS? tectis ipſis inſenſibilior eſt, qui à tectis auro opertis exprimere veri gaudij liquorem putat. Hoc ſolum ex tenui hoc, aureoq; operimento aureum monitum exſculpere ſapiens poteſt, ſub mundanâ felicitate honoribus, dignitatibus, aliud latere, quàm prima facies, ornatuſq; promittat; exſculpſit iſtuc idem Seneca, cuius verba ſuperiùs produximus, nec repeto.

Amas ædium ornatum? innocentiorem indico, indico veriorem, quo veſtiri domus poſſit; domûs ornatus domûs inquilinus ſit, domum exornat, qui domum habitat, virtutum domicilium ſit; nimirum ritè ornat ſibi domum, qui domum ornat ſe; temperantiam ille apud Stobęum pro domûs totius ornamento requirebat; illius ſunt iſtę voces: *Ne* 115

TABVLIS, *&* PICTVRIS *domum tuam circunda, ſed* TEMPERANTIA IPSAM DEPINGE. *Illud enim alienum eſt, & oculorum modo iucunda præſtigatio. Hoc vero, indelebilis, æternuſq;* DOMVI ORNATVS *exiſtit*; bonus iſte ornatus, ſed non plenus; cęterarum virtutum ſatellitium ſecum ducat, & integrum habemus.

Hoc boni *ornata* domus habet, tectiq; *aulęis, aut* marmoreis cruſtis parietes, vt retegere fictam habitantium felicitatem dum videntur videantur; ita eſt, clamant tecti muri, licet ſileant, felicitatis inanîs velamine magnorum opertam eſſe miſeriam, obducatur prima illa lætitiæ ſpecies, quæ ſpectatorem oculis imponit, & ſub alieno tegmine infelicitatis fœditatem occultatam fuiſſe apparebit; ſiſtendus hîc è Stoicâ ſcholâ nobilis auctor pluſquam ſtoicè loquens, vt videatur, non extra ſe tantùm exijſſe, ſed etiam ſupra; *Iſti, quos pro felicibus aſpicitis, ſi non quà occurrunt, ſed quà latent videritis, miſeri ſunt, ſordidi, turpes ad ſimilitudinem* PARIETVM SVORVM *extrinſecus culti, non eſt iſta ſolida, & ſincera felicitas;* CRVSTA EST; *ita dum illis licet ſtare, & ad arbitrium ſuum oſtendi nitent, & imponunt, cùm aliquod incidit, quod diſturbat, ac detegat, tunc apparet, quantum altæ, ac veræ felicitatis alienus ſplendor abſconderit*; quàm verè de non verâ felicitate; vides vt domi mutos doctores magni habeant, à muris, à parietibus doceantur? verè hîc ſi non lapis

lapis de pariete, lapis tegens parietem
eò altiùs clamat, quò altiùs ſilet, & ſecuriùs
inſtruit, quia non loquitur.

In hoc quoq; ſtultitiam ſuam produnt,
qui domos erigunt, & erectas dealbant, 116
& exornant, quòd præſtat in domo caſurâ,
quod præſtare nolunt in non caſurâ,
domûs parietes magno ſtudio dealbant,
animæ domicilium negligunt, & ſqualore
obſitum relinquunt; qui mentem habet,
aliam mentem ebibet, & occinet ſibi
illud apud Sanctum Auguſtinum: *Exultant
in potu, in luxuriâ, in diuitijs*, IN 117
DEALBATIONE LVTEI PARIETIS, *in his
exultant; ambulabo autem ego viam diſſimilem,
contemnens ea, quæ præſentia ſunt*;
contemnetur qui non contemnit; non eſt
ſibi præſens, à ſe abeſt, qui præſentia hæc
amat, in his exultat, riſum elicere à præſentibus
ſtudet; qui luteos parietes dealbat,
animæ candorem collutulat, & conſpurcat.

Hos ſimiles Ægyptijs templis iurè dixeris,
quæ ſummâ extructa magnificentiâ
belluam intus deformem, viliſſimáq;
continebant; ita & qui in ſpectantium
admirationem palatia erigunt, & erecta
incolunt, dùm ſe negligunt, fœdos mores
habent, feros, feriſque ſimiles, &
belluis effecti, vt monſtri quoddam genus
ſit in ſpecioſiſſimo palatio eos habitare,
qui moribus monſtra referunt;
Rectiùs illi, qui cùm in virtutum domicilio
extruendo toti ſint, caſurorum ædificiorum
obliuiſcũtur; diuitem, regiamq;

domum inhabitat, qui virtutes habet pro domicilio, vt cadat & in ipsũ id, quod de S. Baſilio dixit Sanctus Gregorius Nyſſenus: *Sobrietas illi pro* DOMICILIO *erat, iuſtitia autem & veritas, & caſtimonia pro ſplendidis, & magnificis, atq; viſendis, & conſpicuis ædificiorum ornamentis, in quibus habitans magis his delectabatur, & placebat ſibi, quàm qui in marmoreis, & auratis ædibus gloriantur*; lapideus ferè eſt, qui ſpiritali domo neglectâ, lapideę ſolius erigendæ curâ tangitur.

117 Ædificia terrena riſum potius deſtruunt, quàm ædificent, ſicut & è conuerſo riſus ipſe ſpirituale ædificium deſtruit, ſi erectũ eſſe contingat; Sanctus Ephręm, hoc poſtremum hiſce verbis aſſerebat: *Riſus* NON AEDIFICAT, *neq; cuſtodit, ſed potius perimit, atque ędificium diruit*; riſus ædificium diruit, quidni & ædificium ipſum ipſum riſum? riſus & ædificium inter ſe cohęrere non videntur; hoſtes inuicem videntur eſſe, ſi eo modo, quo ſuperiùs diximus, comparentur; riſus fictitius ſpiritale ædificium arietat, ædificium verò terrenum riſum verum.

Ex alio etiam capite iſtæ domorum erectiones, ædium ornatus, qui nudum luxum ſapit, dum nudos muros veſtit, à vero gaudio, à verâ lætitiâ abit; quòd hoſtis tandem cultoris ſui, auctoris ſui ſit futurus; nam cùm hinc erit abeundum, depriment illius mentem ædificia, quæ magnis ſumptibus ſtructa, eò moleſtior, gra-

grauiorq́; ſi cetera ſint paria, erit diſceſſus, quò nobilius erit palatium, quod hæredibus eſt relinquendum; iuſta luxûs iſtius pęna; vt ædificijs abiens torqueatur, qui ædificia hîc ſtruxit tanquam hîc ſemper futurus, abeundum tamen,& ab illâ domo diſcedendum erit,quę quò amplior, eò maiori anguſtiâ morituri mentem premat, qui tunc ſentiet ſe ſibi in fabricâ doloris materiam fabricaſſe; Tūc mordentis conſcientiæ moleſtias ſentiet inclamantis,ſatius, vtiliuſq; fuiſſe, ſumptus in homines facere, quàm in lapides. Præſtat pœnitentiam anteuertere, & vel ipſum Muſonium audire,à quo iſtuc prodijt. *Atqui quanto præclarius eſt multos beneficijs afficere,* QVAM SPLENDIDE HABITARE? *quanto etiam conuenientius viro integro ſumptus facere in homines, quàm in ligna, & lapides? Quanto denique vtilius multos amicos poſſidere, quàm amplam domum comparare? quod contingit ei, qui prompto animo beneficia confert;* ſi pro amicis pauperes etiam ſubſtituas, aut amicis ita adijcias, vt præferas, monitum habes chriſtianâ veſte dignum; In cœlo palatium ſibi nobile ædificat, qui ſumptus à ſuperfluis fabricis ſubducit, à lapidibus eximit, vt ſpargat in indigentes,qui ita ſeruient cęleſti fabricæ perficiendæ, vt ad cœleſtem habitationem precibus eos erigant, à quibus beneficæ largitatis muneribus eriguntur.

Ex alio etiam capite à ſuperfluis ædificijs auocaris, Capitis ſcilicet exemplo,

exemplo Chriſti, qui non habuit vbi caput ſuum reclinaret, vt eum ſpectans in nobilium, & inanium ædium cupiditatem inaniter non declinares; Audiendus Sanctus Hieronymus: *Filius*, inquit, *hominis non habet vbi caput reclinet, & tu amplas porticus, & ingentia tectorum ſpatia metiris?* Caue ne dum tectorum ſpatia metiris, mentiaris te Chriſti membrum eſſe aſſerẽs, quod non habuit vbi caput inclinaret; vel à lætitiæ veræ parente diſce veram lætitiam non parere ædificia, quæ pereunt.

118 Placet ædificiorum erectio? in te virtutum ædificia erige, vt in te habitet, qui te fecit; Cœli futurus habitator, terreni ædificij ſtructura aditum ſibi in domum illam non obſtruat; ferè in cœlo domum ſibi paratam deſtruit, qui totus in terrenis ædibus erigendis eſt; *Quidam dum viueret hoc morbo laborauerat, vt* IN EXTRVENDIS INANITER AEDIFICIIS *omnes ferè diligentiæ ſuæ curas expenderet, & plurimas facultates Eccleſiæ in friuolis huiuſmodi nenÿs profligaret.* Quid conſequutus ab inani hoc labore? vidit illum vir quidam in ſpiritu raptus, pergit Sanctus Petrus Damianus in inferno velut excelſas machinas erigentem & anxium, atq; ſollicitum *tanquam munita caſtrorum propugnacula conſtruentem*; quod in culpam fecit in vitâ, poſt mortem patiebatur in pœnam, & fabricas in inferno ſtruebat, qui fabricis inanibus, iniuſtéq; erectis infernum ſibi fabricauerat

uerat, infernum ſibi ſtruxerat; vide ne numerum augeas.

Ædium nobiliſſimarum habitatio te delectat? mures, feles pares habes; quin illæ te in hoc feliciores, quòd diutiùs domo fruuntur, cùm vix ab eâ exeant, aut ne exeant quidem, tu exire cogaris, & quod amas deſerere; animæ ratione prędità domicilium eſſe non meretur, qui terrena domicilia ita amat, vt cęleſtis obliuiſcatur, obliuiſcatur ſui, & quod conſequens eſt, etiam Dei; verè ſecum non habitat, qui terrenæ habitationis nimio amore tenetur. 119

Teſtudinibus huiuſcemodi homines ædium voluptate captos pario; illæ domum quocùmque feruntur, ferunt: iſtì non corpore, ſed, quod grauius, mente; hinc fit, vt teſtitudineo quoq; gradu in Dei obſequiò incedant; ægrè ſe ad vlteriora moueant; atq. adeo eò à verâ lętitiâ longiùs velociùſq; auolant quò lentiùs tardiùſq; in eiùs cultu eunt, qui veræ lętitiæ parens, & fons eſt. Amas æternæ lętitiæ domicilium eſſe? caſura domicilia caſurus non ames; cœli perpetuus habitator eſſe non meretur, qui in terrâ ita ædificia erigit & exornat, tāquam terram eſſet perpetuo habitaturus; extra ædem ſuam mentem habet, qui totam in ædibus exſtruendis, ac poliendis mentem habet, non habet in mentis æde.

Caput XX.

Ex ineptis, ludicriſq; ſermonibus, quos mundi ſectatores euomunt verus riſus non prodit, non prodit vera lætitia.

Non eſt verus riſus, *quem mundanorum ridiculi ſermones creant.*

Doloribus mortis, & inferni *mundi homines comparati, parere verum gaudium nequeunt.*

Confricatione *conſciorũ animorũ* pruritus *accenditur, verus riſus non creatur.*

Vani ſermones mundanorum, qui Spiritum Sanctum contriſtant, *parere lætitiam veram nequeunt.*

Innocens *lætitia eſt, inter* culpas *non germinat.*

Mundanorum colloquia exſiccant flores *virtutum.*

Secularium conuerſatio à Deo lætitiæ Auctore *mentem ſegregat.*

Minor homo *fit, qui inter homines, & lætitia excipienda ineptus.*

Malorum conſuetudo cordis tempeſtas.

Lætitiam mali non afferunt, *ſed* auferunt.

Fœdè quis mouetur *ad cachinnos, fœdiùs* mouet.

Quàm grande malum *immineat illis, qui* Scurrilia verba *proferunt:*

Seriâ loquutione ludicri ſermonis fauillæ *velut iniectâ aquâ extinguendæ.*

Amen-

AMentię quædam nota eſt ſolum 120
quempiam ridere, aliorum conſortium ferè riſus exigit; Sancti Auguſtini hæc verba ſunt: *Nemo facilè* SOLVS RIDET; ridendi materiam præbet, qui ſolus ridet, ridiculus alijs fit, qui ſine alijs in riſum effunditur; vt ergò ſolidè rideant homines riſùs & ſpectatores, & excitatores *homines* quærunt, amicos adeunt, vt adeat eos *amicus* riſus, amica lætitia, amatum gaudium; ridiculis ſermonibus creant ſibi inuicem riſum, & ad riſum prouocati ad riſum prouocant, lętiſq; ſermonibus veluti quibuſdam ictibus ex oris ſilice riſûs ſcintillas eliciunt, putantes verum gaudium ſic producere, cùm potius, productum amputent.

Expungendus hic error, excaudicanda deceptio iſta eſt, quæ eò maior quò graſſatur in plures, vt nolit quis ſolus inſanire, ad inſaniam alios prouocat, quos deceptus adit iam deceptos; non eſt vera lætitia, nec verus riſus, quem mundanorum ſermones exſculpunt, ſcurrilia leuium hominum verba eliciunt, & mutua malorum confricatio exprimit; ſed ne videamur leuia verba leuibus verbis dānare, & ſolo verborum ſonitu deceptoriam hanc machinam diruere; rationum ariete vtendum nobis eſt.

Amator mundi, & cultor gaudij om- 121
nis expers lætitiæ veræ domicilium eſſe nequit; nec vnam in ſe ſolidæ lætitiæ guttam deriuare ille poteſt, qui mundo, mun-

mundaniſq; rebus deditus à gaudij veri fonte declinauit, à Dei ſui cultu ſe ſubduxit; quis ergo credat in alijs creare verum gaudium poſſe, quo ille viduus eſt, qui vt gaudium affricet aditur? purior vera lætitia eſt, quàm vt à tam lutulento fonte prodeat; à gaudij hoſte gaudium non naſcitur. Fallitur igitur, qui conſortium cum mundi ſectatoribus init, vt conſortium habeat cum verâ lætitiâ, quæ tam longè ab illis abeſt, quàm vicina eſt illis triſtitiæ, mærorisq; materia, culpa.

Impios, ſæculique ſectatores mortis doloribus pariantur, quin mortis dolores dicuntur, & inferni; Regij Prophetæ verba ſunt: *Circumdederunt me dolores mortis, dolores inferni circumdederunt me*, homines malos intelligit, & mundi moribus aſſuetos, *impiorum caſtra* dixit illos Chaldęus Paraphraſtes; nexum cum morte habent, nexum cum ſepulchro impij, quia ad mortem alios ducunt, trahunt ad ſepulchrum, triſtiq; exitu, & exitio ſtudent omnes inſepelire; & poteſt ab huius notæ hominibus verum gaudium ſperari, verus riſus? inficere lætitiam poſſunt, non efficere.

122 Malè affectæ mentes, & peccatorum ſanie, inſaniâque laborantes malorum conſuetudine quodammodo confricantur, quâ confricatione ita pruritus accenditur, vt dolor maior conſequatur, & fletûs materiam ab illis exſculpſerint, à quibus elicere ſe putabãt riſûs, & lętitiæ; Voluit iſtuc his verbis Beatus Auguſtinus:

nus : *Nec* CONFRICATIONE CONSCIORVM ANIMORVM *accenderem pruritum cupiditatis meæ*; fricant ſe mutuo mali, ſe mutuo ſcalpunt, falsâ delinitione verum ſibi dolorem creantes, & noui doloris materiam nouam.

Hoſtilis iſta mundanorum amicitia 123 eſt, quam nudus eorundem vitiorum, affectuumq; amor parturierit, fouere nequitiam ſolet amicitia illa, quæ amicitiam non habet cum innocentiá; quis adeo leuis, vt credat ijs mutuo iactatis ſermonibus, ſolâ leuitate grauidis, creari gaudium verum poſſe, quibus ipſe veri gaudij verus Auctor offenditur, & quantum in loquentibus eſt, triſtitiâ afficitur? fallitur, qui credit, & fallit, qui credendum alijs iſtuc obijcit. Aliud nobis ex Apoſtoli verbis colligebat Sanctus Petrus Damianus, cuius ipſiſſima verba hîc implanto: *Audiant quid Paulus Epheſijs dicat: omnis, inquit, ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quid bonum eſt, ad ædificationem opportunitatis fidei, vt det gratiam audientibus: quia nonnulli Deum priùs benè viuendo lætificant, ſed poſtmodum ſuperflua quæq; & peruerſa loquendo, contriſtant: illicò ſubiunxit; & nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis.* Perpendant miſeri, QVAE ILLIS LAETITIA IN VANIS SERMONIBVS POTEST LENOCINANTER OBREPERE, *quibus ſciunt ſe non potentem ſæculi, non etiam quemlibet ſanctum hominem, ſed ipſū*

SPI-

SPIRITVM SANCTVM, QVI PROCVLDVBIO DEVS EST, CONTRISTARE: Poterat rem vehementiùs vrgere, & menti huic noſtrę firmandæ aptiùs aliquid adijcere? licet pluſcula fuerint verba, religio fuit quidpiam elidere, ne ſi ſententiam coarctarem, venuſtatis, & roboris limites coërcerem; non poteſt verbis illis lætitia creari, quibus increatum Verbum lęditur & Verbi, Patriſq; Spiritus triſtitiâ, quantum in hominum malitiâ eſt, afficitur.

124 Innocens lętitia vera eſt, inter culpas non germinat; vbi malitia viget, interit lętitia, cum virtutibus adoleſcit, virtutum ſodalitium ambit gaudium, non hominum mundanorum; ludicris verbis, inutilibus virtutum germina exſiccantium; nam, vt aiebat Ioãnes Carpathius: *Nihil ęquè* VIRTVTEM PROFLIGARE *ſolet, vt ſcurrilitas, & ludicra atq; otioſa verba*, inter iocularia virtutum virtus retunditur, & flacceſcit, præſertim ſi tenerę adhuc virtutes ſint, nec adoleuerint; glacies minus noxia floribus erumpentibus, & teneris plantarum cacuminibus eſt, quàm virtutibus inania illa verba, quæ ex hominum mundanorum ore, nullo prudentiæ, grauitatiſq; ordine erumpunt, & in aliorum perniciem decidunt; Vidit iſtuc Sanctus Iſaacus, & videndum alijs obtulit, cauendumque dum dixit: *Sicut vehemens glacies ſubito incidens ſummitatibus plantarũ deſiccat eas, ita* COLLOQVIA HOMINVM DESICCANT FLORES VIRTVTVM; & poterit veræ læti-

tiæ

tiæ germen à colloquijs hiſce prodire,
dum virtutibus ita officiunt, quę lętitiam
efficiunt, & nutriunt? Placet lętitia?
diſpliceant illa, quæ illam euertunt.

Alienus à vero eſt, qui à vero riſu alie- 125
num non credit mundanorum hominum
conſortium; eſt, quicquid decepti dicant
alios decepturi; rem hoc quoq; argumen-
to confirmo; mundanorum hominum
conſuetudo mentem à lętitiæ Auctore
auocat, mundanorum ſermones Dei me-
moriam oblitterant; Verè Sanctus Nilus:
Secularium, inquit, *conuerſationes* MEN-
TEM A DEO SEGREGANT; ergò mentem
à ratione ſegregatam, vt ita dicam, ha-
bet, qui ab illorum conſortio lætitiam
ſperat, qui à lętitię Auctore mentem ſe-
gregarit; claudit idem auctor; *quapropter
ipſos nec alloquere, ſed alloquentes decli-
na*; ſequetur te gaudium, ſi mundi ſec-
tatores defugias; fugiet ſi ſequaris; ne-
mo ſit tàm fatuus, vt à veri gaudij hoſti-
bus gaudium quęrat, & mundanorum
amicitiâ lętitiæ amicitiam ſibi pollicea-
tur, quæ cum illis perpetuum bellum ha-
bet, illoſq; reijcit ab illis reiecta. Te
tibi teſtem ſiſto; & non aſſiduè experi-
ris, hac mundanorum hominum conſue-
tudine, qui inania fundunt verba, &
inani riſui exprimendo formata, Dei tui
memoriam in te euaneſcere, & perire?
ita eſt; & poterit conuerſatio iſta lęti-
tiam veram nutrire, verum gaudium,
quę à veri gaudij Auctore mentem auo-
cat? Quidam, etiam in hoc magnus,

faſtus

faſſus eſt ab hominibus, ad quos ierat, minoré ſe redire hominem; rationē ſubducamus; ſi vniuersè homines adiēs, & diù cum illis agens minor homo fit, qui in mundanorum amicitiam ſe inſinuat, & totus cum illis eſt, qui vix homines ſunt, vix homo erit, atq. adeo veræ, integręq; lætitię excipiendæ ineptus erit, qui non idoneus hominis integri titulo efferendo; diſpergitur, in vagam auram diſſipatur illius lætitia, quæ in corde coaluerat, qui in hominum ſe ſinum proijcit, mundanorum conuerſationem ambit, & ambitur ab illâ; non igitur poterit non nata lætitia in corde nalci, quæ nata inanibus colloquijs in nihilum abit.

126 Quietem lætitia vera amat, & malatiam cordis nauis poſcit, dum in lætitiæ mari reperitur; inter æſtus, & fluctus eſt, dum inter malos homines, mundiq; ſui ſectatores, qui cordis nauem velut ſęua tempeſtas inuadunt, vt vndis inſepeliant; in cautionem id omnibus dixit Sanctus Gregorius: *Vita*, inquit, *prauorum, inſolenti inquietudine moleſta ad obruendā, vt ita dixerim*, NAVEM CORDIS QVASI TEMPESTAS *illabitur*; & ſperes ab horum conſortio lætitiam, qui cordis nauem, quâ lætitia excipienda, ſæuiùs quàm ſęua quælibet tempeſtas ligneas naues impetat, conantur impetere? igitur cui vera lætitia placet, mundanorum conſortium diſpliceat; & vt vero gaudio nectatur, ab illis ſe abiungat, qui denectere à Deo ſuo ſolent, quibus nectuntur, leuibusq;

ſer-

ſermonibus non leuiter lædere eos , qui vt gaudium ab illis trahant,trahuntur ad illos .

Sed antequam finiam, calamũ ad illos 127
conuerto,imo & in illos,qui riſum elicere ab alijs ſtudent iocis ſuis , ſuis ſalibus, ludicris ſuis ſermonibus; *Fi dè*, inquit sãctus Bernardus, *ad cachinnos* MOVERIS, *fœdius* MOVES ; emotæ mentis eſt,qui facilè mouetur, qui mouet etiam iniquæ, & aliena damna quærentis poſt ſua . Vę illis comminatur Chriſtus , qui rident , quid exſpectare debent , qui non rident tantùm, ſed exprimere ab alijs quoq; riſum curant ? grauiter eos vrget Sanctus Petrus Damianus, dum ait : *Cùm Veritas dicat : Væ vobis , qui ridetis , quoniam flebitis , quid in tremendo iudicio dicturi ſunt , qui non ſolum ipſi rident , ſed inſuper quædam* SCVRRILIA *proferentes riſum audientibus* VIOLENTER EXTORQVENT ; eò torquebuntur acriùs , quò à pluribus riſum extorſerint ; & grauiores pœnas ſubibunt , quò in ſermonibus ipſi leuiores fuerint ; nemo tàm fatuus ſit , vt iocis, ſalibusq; exprimere ab alijs riſum velit, luctum ſibi , atq; triſtitiam alieno riſu mercari.

Caput

Caput XXI.

Saltationes, atque Choreæ nihil faciunt ad verum riſum.

In choreis, qui frangit membra *vix habet* mentem integram.

Nemo ſobrius ſaltat, *niſi* qui inſanit.

Saltus, qui corpus reddit deforme, *animam quoq;* fœdat.

Diabolo manus offerre *videtur, & cum manibus etiam ſe, qui in choreis eas expandit.*

Qui brachia in choreis expandit illudere Chriſto *videtur, qui* brachia expandit *in cruce.*

Chorearum inuentor Diabolus eſt;

Quæ à lætitia hoſte ſunt, parere lætitiam *nequeunt.*

Locuſtas ex fumo putei *exeuntes ſaltatores referunt.*

Saltantium magiſter *Diabolus, lætitiæ veræ hoſtis.*

Chorea eſt circuitus, cuius centrum *eſt Diabolus.*

Vulnerationis *nexus, &* tripudij, *ac* chorearum.

Imperatoria vox; malle ſe febricitare, *quàm* ſaltare.

Impudicæ ſaltationes ad infernum *ſaltatores ducunt.*

Plerumq; quò altiùs *quis in choreis ſaltat,* pro-

profundiùs *in infernum cadit.*

Spiritalis ſaltus *probandus, quo mens in* Cœlum *fertur.*

QVis crederet adeo inſanire mortales, vt ad choreas, ac ſaltationes eant quærendæ lætitię causâ, & triſtitiæ excutiendæ? ſi lętitia mentis idem eſſet ac membrorum fractio, corporiſq; totius laſſitudo, concedi poſſet choreis, & ſaltationi adnexum gaudium eſſe; at quis tam fatuus, vt credat, vani ludicriq; gaudij hoſtem parturire veri, ſolidumq; ? ab ipſo chorearum motu docemur emotæ mentis eſſe ſperare ab illo motu gaudium, quod hominem extra ſe fert, ſi diù voluatur in gyrum; Choreas bellè ille deſcribebat: 128

Iuuat & vago ROTATV
Dare FRACTA MEMBRA *ludo,*
Simulare vel trementes,
Pede, Veſte, Voce Bacchas.

Si verba ritè expendas non vocant ad choreas, à choreis auocant; fracta membra choreis dantur, non habet mentem integram, habet fractam, qui frangi mẽbra in ludo hoc ſinit; quod Bacchas ſimulant, qui choreis aguntur, inſano quodam furore agi non verâ lætitiâ perfundi indicio eſt; verè non eſt mente liber, qui liberiore pede pulſat humum; inſanire ſobrium cùm ſaltat dixêre veteres, & quod mirum, etiam Gentiles, quorum hoc dictum referebat, & approbabat Sanctus Ambroſius: *Nemo, vt dixit qui-*

dam

dam ſecularium doctor, SALTAT *ſobrius, niſi qui* INSANIT; in quo ab inſano ſaltantem diſcrimines, niſi quòd inſanî ſaltus ſine crimine eſt, quia ſine rationis vſu, ille verò quē ſanum putas inſaniam ſaltu prodit, quam culpa etiam inficit, & facit miſeriorem, quia crimine commaculat ſi extra modeſtiæ limites feratur, dùm ſaltu effertur.

129 Saltatores ſpecta, & non deformant corpus dum ſaltant, non deuenuſtant habitum illum, quem Cõditor exhibuit? à corpore ad animam animum transfer, è venuſtatis ſuæ ſuggeſtu deijcitur anima, dum & corpus; huic rationi auctoritatis quoq; pondus adijcio; firmat illam Sanctus Chryſoſtomus, dum eâ vtitur in hæc verba: *Quòd ſi* CORPVS DEFORME *ſit impudenter ſaliendo, quanto magis* ANIMAM FOEDARI *credendum eſt?* nimirum dum corpus fertur in ſublime ſaltûs leuitate, anima ſæpè in ima deprimitur culpæ contractione.

Abutuntur manibus, qui manus efferunt in choreis; Dei cultores manus in oratione eleuãt, vt orationis ſacrificium Deo offerant; choreis addicti tamquam Diaboli cultores, manus expandunt, *vt Diabolo* EAS OFFERANT, vt ille ait, & cum manibus etiam ſe.

130 Ab hoc etiam capite iniurius Chriſto eſt, qui choreis ſe mancipat, quòd brachia dum expandit, irridere Chriſtum videtur, qui in Cruce brachia extendit pro nobis, cruciq; illudit, dum in choreâ-

rum

rum ludo crucem format: huc nos vocatur bonus ille auctor, dum ait: *Ieſu Chriſto, & eius* CRVCI *magnam* CONTVMELIAM IRROGAT, *qui brachia ſaltans expandit, & inani lætitiâ actus crucem format, in qua ſummo dolore pependit Chriſtus Ieſus*; crucem format ſaltans, & crucis vim retundit, nec expendit quis in cruce pro illo pependerit, dum inani, & impuræ lætitiæ litat leui brachiorum expanſione.

Sed flectamus retrò mentem, inueniamus chorearum auctorem, ille teſtis eſſe poterit veritatis, licet veritatis hoſtis perpetuus ſit; artes omnes inuentores ſuos numerant, à quibus duxêre initia; alia alium habuit; quis verò in mundum choreas inuexit; horreo dicere, ſed dicendum eſt, quia & alij dixêre; Vincentij Beluacenſis hæc ſunt verba; DIABOLI CVLTVS *hic eſt, qui fuit huiuſmodi chorearum inuentor*; Sanctus Chryſoſtomus, *diabolicas choreas* vocat tanquã inuentas à diabolo; ſerpentem ſpecta in ſpiras ſe vertentem, & chorearum quandam figuram videbis; grauiter rem vrget Sanctus Ephrem in hæc verba; *Vnde*, inquit, *ſuas ſaltationes didicère? quis talia Chriſtianos edocuit? non ſanè hæc eos docuit Petrus, non Ioannes, nec quis alius diuino numine afflatus, verùm* ISTE DRACO ANTIQVISSIMVS SVIS VOLVMINIBVS *docuit*; ſerpens ſe ſe in ſpiras, & volumina verſans, docuit homines choreas, docuit orbes, quæ orbem inficiunt non recre-

recreant; à lętitiæ hoſte non exit quod lætitiam afferat, ſed quod auferat; Locuſtæ ex fumo putei prodijſſe viſæ ſunt apud Ioannem in ſuâ Apocalypſi, vt ij qui ſaltu locuſtas imitantur, in quâ ſcholâ eruditi ſint colligant, & cogitent quò ituri, ſi humum, quam ſaltibus premunt, impudicitiæ veſtigijs, *vt ita dicam*, fœdauerint.

131 Non contentus docuiſſe choreas dæmon, & ſaltationem, adeſt quoq; tanquam magiſter, ſaltantium laſciuiâ vocatus, quos pariter ad laſciuiam vocat, & vrget; Verba ſunt Sancti Chryſoſtomi: *Vbi* SALTVS LASCIVVS, IBI DIABOLVS *adeſt*; abeſt puritas, & puritatis comes pura lętitia, verum gaudium; pergit Sanctus pater: *Non ad tripudia pedes nobis tribuit Deus, ſed vt modeſtè incedamus; non vt impudenter camelorum more ſaliamus*; Pedes non meretur habere, qui contra Auctoris mentem pedibus vtitur.

Ipſa choreę definitio hæc omnia, quæ produximus, confirmat: *Chorea*, inquit Guilhelmus, *eſt circuitus*, CVIVS CENTRVM EST DIABOLVS; intra choreæ limites Diabolus lætitiæ hoſtis eſt, ne quis intra choreas lætitiam veram locaret, verum gaudium; choreę finitionem qui intelligit, riſum verum in choreis eſſe, aut à choreis minimè definiet.

132 Plerumq; accidit, vt hoc etiam in cautiorem adijciam, vt in choreis, in tripudijs anima vulneretur. Apud hebręos, quorum lingua myſterijs eſt refertiſſima,

idem

idem verbũ חלל *chalal Perforari* ſignificat, *perfodi*, *vulnerari*, & ſimul *choreas ducere*, *tripudiare*; vt ab harum notionum in vno verbo coëuntium nexu diſceremus, facilè fieri, vt qui choreas amat, & frequentat tripudia, animâ vulneratâ, atq; culpis confoſsâ à choreis abeat; verus ille; *Sæpè dum* SALTAT *corpus*, PVNGITVR *anima*, *& in tripudijs* VVLNERATVR; in altum fertur corpus, & altè vulnus animæ infligitur; & perfundi lætitiâ poſſet, quæ tam fędè cruentatur? *Saltauit* Herodiadis filia, & ſaltum Ioannis Baptiſtæ mors ſecuta eſt; ſi rectè rem penſemus, fœdiùs vulnerata ſaltantis anima fuit, quàm Ioannis corpus, à quo caput abſciſſum; hinc quoq; habes plura, & plurium vulnera fractam, laſciuamque ſaltationem ſequi, nec vulnerari tantùm ſaltantis mentem, ſed & corpora innocentium; cędes illæ, quæ à choreis originem habuêre hunc nexum chorearum, & vulnerum confirmat; meliùs Federicus III. Imperator ſapuit, à quo hoc dictum fluxiſſe tradunt. FEBRICITARE *ſe malle quàm* SALTARE; nimirum eò altiùs mentem extulerat, quò à corporis elatione per ſaltum alienior erat; Sequere, & imperatoriam mentem indue, licet Imperatoris inſignibus exutus.

Pergo, & chorearũ damna expendo, vt damnentur; ſolent impudicę ſaltationes, quę à dęmone habent originem, ad domũ auctoris ſui ducere cultores ſuos; ille qui 133

ſine nuptiali veſte ad nuptiale conuiuium ierat, ligatis manibus, & pedibus miſſus eſt in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium; cur ligatis pedibus, manibuſq; in tenebras mittitur? cur in locum traditur, vbi fletus, & dentium ſtridor? choreas amantium *præcipuè* hęc pęna eſt; qui, *vt ait Vincentius* Beluacenſis *hoſce* ſaltatores premens, LIGATA *habebunt* MEMBRA, *quia* DISSOLVTA HABVERVNT, *tenebras habebunt, quia lucem exterioris conſolationis, & vani gaudij amauerunt; fletum propter riſum, & cantum*; Audis quem finem habeat ludicra ſaltatio; quàm infelix finis, qui tamen nullum vnquã finem eſt habiturus? æternũ ſibi fletũ pleriq; riſu pepererunt, æterna vincula liberiore membrorũ motu, & à puritatis legibus alieniore; ęternas ſibi tenebras non pararunt tantum, ſed quod miſerius etiam corporis labore, ac laſſitudine compararunt; nimirum pro exitu exitium habet ſaltus extra modeſtiæ, & pudicitiæ circulos *formatus*.

134 In chorea qui ſaltat, corpus quidem in Cœlum erigit, ſed animũ mittit in profundum, ſaltat corpus, anima cadit, pręuit ille, qui dixit: *Quãto altiùs in* CHOREA SALTAVERITIS, *tanto profundiùs in* INFERNVM *cadetis*; Saltus non ſaltus eſt, eſt lapſus; fallitur ergo, qui à choreis lętitiam veram naſci credit, cùm per illas illò plerumq; eatur, à quo lętitia omnis exulat, omne gaudium; niſi ita corpus exſilit, vt grauis culpa mentem non ſubeat

beat

beat, nam à leui quoq; ſaltum eximere non erit leue; quod ſi demus, non damno iuxta patrium cuiuſq; gentis mores choreas; eas repudio, quæ modeſtiam repudiant, repudiant puritatem, puros, candidoſq; mores; contra choreas pręcipuè hęc *dicta volo*, vt ferè ſolent eſſe, non vt deberent; ab omnibus tamen abeſſe gaudium ſtatuo, licet longius ab illis, quæ iuxta Auctoris ſui mentem, dum membra frangere iubent, frangunt etiam mentem.

Vis oſtendam tibi ſaltum, qui proban- 135
dus, & lętitiâ mentem impleat? oſtendo; ille ſaltus hoc poteſt, quo mens à terrenis hiſce in ſublimia fertur, in perennatura; SPIRITALIS SALTVS *eſt*, inquit Richardus, *mente excedere, & infimis in imo relictis in inuiſibilium contemplationem totum tranſire*, & vero lętitię fonti hęrere, verâ lætitiâ perfundi, vero gaudio; non frangit hic ſaltus corpus, mentem vnit ſibi, & Deo, imo ſibi, quia Deo. Placet ſaltus? hunc elige qui adeo pudicitiam non arietat, vt pudicitiam nutriat, foueat, & contra hoſtes muniat; bonus ſaltus, qui ſaltantem eò maiorem ſe facit, quò facit minorem ſibi.

Caput XXII.

Camporum læta lætitiam non gignunt, nec pratorum riſus riſum gignit.

Agrorum amœnitas non cauſa veri gaudij, *ſed* occaſio mœroris.

Conſcio ſceleris nec paradiſi deliciæ *aliquid conferunt.*

Non eſt adeo impura lætitia, vt à rebus oriatur, *quæ oriuntur à terrâ.*

Flores, arborumq; fructus lachrymas ab intuentium oculis *exprimere deberent.*

Quò terra vberior, eò ferè deteriores *homines, & à lætitiâ* alieniores.

Deliciæ, quæ à terrâ non animæ *tantùm noxiæ, ſed &* corpori.

Terræ amænitas vt dolores, *&* amaritudines *parturiat.*

Metaphorica lætitia, *quæ in campis, & ex campis legitur.*

Terra inculta *eſt creata, ne nos eius amore* inculti *redderemur.*

Natura ordinem peruertit, qui terram à diligit, *quam* pedibus calcandam *pedibus Deus ſubiecit.*

In corde terræ *infernus eſt ſitus, ne terræ amor* in corde *nobis hæreret.*

Qui verum gaudium quærit, mentem à terrâ in Deum *eleuet.*

Diuini amoris ſyngraphæ, *quæ pulchra in terra videntur.*

Lar-

LArgùs hîc mihi ſe ſe offert campus in 136
camporum, pratorumque lætitiam excurrendi, vt fictam eam probē, & probatam mecum improbet meus lector; pauca hîc tamen libabo, ne abeam extra limites, neue videar cauſæ merito diffidere, dum pluribus conor probare, quod ſeriò & vt res eſt rem expendenti, eſt manifeſtum.

Camporum lætitiâ captus, aut captum ſe ſimulans, ita quidam inclamabat: *Quem non inuitent lęta hęc? quem non ager ille diffuſus in Syluis, pictus in pratis, erectus in montibus, proſtratus in vallibus, neglectus in nemoribus, cultus in hortis, luxurioſus in ſegetibus, lætus in floribus, gaudioſus in vuis?* Sed omnia externa, ſed omnia peritura, ſed omnia vero gaudio vidua, omnia amaritudinibus, & curis grauida; non inuitant hæc prudentem, prudens illa deuitabit, & vt poſſidere hæc poſſit contemnet, noletq; ab iſtis poſſideri.

Agrorum amęnitas nō cauſa veri gau- 137
dij eſt, cùm occaſio ſępè mœroris ſit, quia & culpę; flecte oculos in mundi ipſius infantiam, & videbis extra paradiſum fuiſſe primum hominem conditum verè felicem, verè beatum, vero gaudio plenum, quia & Deo, ſuperâq; Dei gratiâ; vix ingreſſus eſt paradiſum, arborum, florum, fructuumque multitudine vernantem, cùm egreſſa ab ipſo lętitia fuit, quia & lætitiæ cauſa, iuſtitia, & innocentia; nihil homini horti illius æmeni-

tas profuit, nocuit potius, cùm lapſum eius etiam ab hac parte fœdiorem reddiderit ipſius paradiſi pulchritudo; quæ ad Conditoris amorem ſpectatorem prouocabat; cęcidit inter arbores Adam, & in paradiſo anima eius deſertum facta eſt, quæ in deſerto quidam fuerat paradiſus; florum odor *cadentis* odorem fœtidiorem *fecit; quis* fidat deinceps camporum amęnitati, & ab illâ verum gaudium ſperet; vnde orta triſtitia, quæ non hominem primum tantùm affecit, ſed & omnes illos, qui ab illo fuerunt, & afficiet etiam, qui futuri?

138 In paradiſo peccauit Adam, ſed non ſtatim eiectus è paradiſo; hoc quoq; probat aliud eſſe verâ lętitiâ perfundi, aliud camporum amęnitate oculos delectare, nam ſi lętitiam verã afferret terræ amœnitas, & pulchritudo, excludi ſtatim à paradiſo debebat, qui Deum læſerat, & omnem gaudij materiam à ſe reiecerat, qui reiecerat Deum; non excluditur ſtatim è paradiſo, quia iam lapſo idem erat ac ſi non eſſet; Pulchrè Arnoldus Carnotenſis; *Non ſtatim*, inquit, *poſt præuaricationem eiectus eſt homo de paradiſo voluptatis, ſed* CONSCIO SCELERIS NIHIL DELICIAE PARADISI CONFEREBANT; extra paradiſi delicias paradiſi cultor ſe fecerat, antequam extra paradiſum fieret; rem ad alios etiam torqueamus, quorum conſcientiam culpa torquet; ambiatur quis omnibus illis amœnitatibus, quas ferre terra poteſt, & offerre; inter illas

illas voluptates ſine illis voluptatibus eſt, quia intus habet, quo cruciatur; vel in paradiſo deſertum reperit, qui deſertum reperitur, cùm antea fuerit paradiſus.

Camporum deliciæ non lætitiam veram creant; non eſt adeo impura lętitia, vt à rebus oriatur, quæ oriuntur à terrâ; puriorem originem habet; nimis cito flaceſceret, ſi à floribus, quæ flaceſcunt erumperet, à terrenis arboribus non producitur gaudium, quod inter arbores non ſemel perit; quod radicem in cordis ſolo habet, nec extra coaleſcit; Hortorum amœnitates non lætitię cauſam prębent, ſed lachrymarum; nullibi ſanguineas lachrymas fudiſſe Chriſtũ legimus, niſi in horto; nouerat ille, quid terrenæ deliciæ parturirent; ſequere Conditoris tui veſtigia, nec aberrabis; ſi ſanguineas non potes lachrymas fudere, funde non ſanguineas; Audi quæ cogitatio lachrymas iſtas à quodam expreſſerit; Pius quidam vir, Ioannes vocabatur, in religioſam familiam nomen dederat, vitæ ſanctitate, & innocentiæ erat inſignis; hoc in illo erat ſingulare; cùm hortum ingrederetur, vix egrediebatur, quin ab illius oculis lachrymæ egrederentur; obſeruatum hoc ab alijs, à quibus cùm interrogaretur, cur fleret; Repoſuit, quia video herbas, arbores, & arbuſta, & terram cum ſuis fructibus obedire Deo, & homines, quibus in promptæ parentię pręmium cœlum promiſſum eſt, Dei 139

ſui præcepta temerare, hęc fletûs mei cauſa, hæc occaſio lachrymarum: Felix, quem ſic excolere potuit cultus hortus, & quem naſcentia è terrâ germina, hæc in eius mentis humo monita plantare, vt ita dicam, potuêre.

140 Etiam ex alio capite terræ amęnitatibus ad lachrymas prouocamur, quia ſcilicet ita ferè accidit, vt quò fertilior terra eſt, eò ſteriliores in bono ſoleant eſſe cultores, & moribus magis inamęnis, qui agros incolunt amęniores: Firmat hoc illud, quod accidiſſe legimus Loth, huic enim cùm optio daretur, vt eam terræ partem eligeret, quam vellet, pulchritudine delinitus, & amęnitate eam elegit, quæ circa regionem Iordanis erat, & vniuerſa irrigabatur, eratque ſicut Dei paradiſus; deceptus eſt, quia oculis credidit, nam in illá regione erant Sodomitæ, qui peſſimi dicuntur; nimirum quò pulchrior terra erat, eò moribus deformiores erant terræ illius habitatores. Peritè, & ad noſtram mentem opportunè Oleaſter; *Docet*, inquit, *locus iſte*, QVO TERRA FVERIT VBERIOR, EO FREQVENTIVS HOMINES IBI DETERIORES ESSE, *falliq; eos, qui quod pulchrius, & amęnius eſt eligunt, & vt plurimum vbi terra delitioſior eſt, cultores vitioſi ſunt*; non terræ ipſius vitio, ſed colentium, qui nimirum eò minus mentem ſuam excolunt, quò toti in terræ culturâ ſunt.

141 Quid? deliciæ illæ, quæ oriuntur ex terrâ, non animæ tantùm noxiæ ſunt, ſunt

ſunt & corpori, vt celeriùs ad mortem vrgeant, quos ſepiunt; & non illuc voluerunt exploratores, qui terræ cuiuſdam vbertatem cùm vidiſſent, & narraſſent, addiderunt ſtatim; *Terra, quã luſtrauimus deuorat habitatores ſuos*, quia ſcilicet deliciarum copia ita illos obruebat, vt morti viciniores illos redderet, quò terræ illius delicijs nimium quàm par eſſet erant vicini; deuorabat eos terra, qui auidiùs terræ delicias deuorabant, hoſtis erat terra ſuorũ amatorum; vitæ abſecant terminum camporum deliciæ, ſi temperantiæ terminos abſecet, qui in illas fertur; citiùs moritur qui terrenis amœnitatibus immoritur; fallitur itaq; , qui veram, ſolidamq; lætitiam, & gaudium à campis, à camporum delicijs ſperat; extra lætitię campum abit, qui ã campis exprimere lętitiam quærit.

Rem ſeriò pende, & terræ amęnitatem fertiliorem amaritudine reperies, 142 quàm illa ipſa lętitia ficta, quam parturire creduntur; terram hac maledictione percuſſam à Deo ſcimus; quòd ſpinas & tribulos homini poſt lapſum aſſiduè germinare deberet; Dei verba sũt, Deiq; præceptum temerari non poteſt; obſequitur terra Conditori, ſpinas germinat, & tribulos, non ex ſuo tantùm ſinu, ſed, quod grauius, in hominis etiam mente; dolores, & amaritudines, quas terræ amęnitates in hominibus peperêre, dinumerare ſi quis vellet, ſi quis poſſet, vberior ſors dolorum numerum reperiret;

quàm fructuum; ferè omnes dolores, omneſq; amaritudines, quibus mortales corripiuntur à terrâ oriuntur, terram ſpectant, aut nexum quemdam cum terrâ, cum terrenis habent; vt non caſu accidenrit, quod in diuinis litteris doloris nomine terrę amęnitas circũſcribatur; certè illud Micheę: *Quæ habitat in amaritudinibus*, ſeu vt habent LXX. interpretes, *in doloribus*, Chaldęus Paraphraſtes vertebat: *Quæ habitat in amęnitate terræ*; cohęrent hæ verſiones, quæ primâ facie ita diuerſæ inter ſe videntur, vt videantur aduerſæ, nam terræ amęnitas tot doloribus eſt permixta, vt amaritudinis nomine potuerit inſigniri.

143 Quod ſi hîc aliquis pro terrenis ſtet, quæ ſtare diù apud poſſeſſorem ſuum nequeunt: lętari florum, & fructuum vbertate, ridere campi dicuntur, ergo & lętitiam aliquam afferent ſpectatoribus; Siſte; do tibi aliquid, vt des mihi totum; metaphoricè lætantur campi, metaphorica ergo ad ſummum lætitia illa erit, quam dum ſpectantur, gignunt, atq; adeo non vera lætitia illa eſt, neç ſpecioſum iſtum titulum meretur.

Pudeat cœlo natum hærere terræ, anteuertit errorem noſtrum, qui nos condidit, terram primo creauit incultam, ne nos illius amore redderemur inculti; incompoſitam fecit, ne incompoſiti fieremus, inornatam formauit, ne terræ inquilini terræ amęnitate decepti virtutum ornatum amitterent; præterea poſt

autumnalem ornatum exui terram ſuis fructibus, ſuis floribus, ſuis folijs iubet, vult totâ Deus horreſcere, totâ ſqualere, vt ſqualor iſte, & vultus iſte horridus à terrâ, terræq; pulchritudine, ac venuſtate amandâ nos auocet; animæ noſtræ faciem venuſtam eſſe vult Deus, dum terram deuenuſtat.

Et non etiam terræ ſitus à terræ amore nos abſtrahit? abſtrahit; in imo terra eſt, pedibus calcatur, ne in animo feras, quam cogeris pedibus premere: Benè Beatus Vmbertus; NATVRAE ORDINEM *hic peruertit, qui terram ſuper omnia diligit, quam inter elementa Creator rerum* INFIMAM *ordinauit*; iniurius in naturam, iniurius in Deum eſt, qui ordinem inuertit, & cœlum pedibus ſuis ſubmittit, dum negligit; terram in cęlum effert, dum cœlo præfert. 144

Qui â Deo præſtitutum ordinem ita inuertitur, euertetur, inq; terræ viſceribus æternùm cruciabitur, qui terræ, terrenorumq; amorem ſuis viſceribus inſepelit, dum hic viuit; in tui medio terram non teneas, ne æternùm terræ medio tenearis ad pęnam, in corde terræ amorem ne ſuſtine, ne in terræ corde æternas flammas ſuſtineas; fors etiam ab hac causâ æternarum pęnarum locus terræ medium eſt, ne in cordis noſtri medio locum terræ amor inueniret; voluit poſt mortem noſtra corpora terræ viſcera ſubire, ne noxius terræ amor ſubiret, dum viuimus, mentem noſtram.

145 Vis verum gaudium? à terrâ mentem auoca, auoca à terrenis; ſupero gaudio perfunditur, qui in infimis non hæret; Dauid huc euaſerat, hoc volebat, cùm diceret: *Lætifica animam ſerui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui*, à terrenis omnibus animam auocat, & ſurripit, qui ad Deum vocat, & erigit, eleuatam perfundi *ſuperâ* lętitiâ poſtulat, ſciés *rebus* immerſam idoneam minimè eſſe, quæ vero gaudio repleatur, ad Deum leuata lęta anima redditur, quia nēpè ſolus Deus animæ gaudium eſt, & aliunde quā ab ipſo haurire lętitiam nō poteſt; Egregiè hîc, vt ſolet, S. Auguſtinus ad noſtrā mentem: *Iucunda animam, quia ad te leuaui eam, in terrâ enim erat, & in terrâ* AMARITVDINEM *ſentiebat, ne in amaritudine contabeſceret*, LEVAVI EAM AD TE; *iucunda eam apud te, ſolus enim tu es iucunditas, amaritudine plenus eſt mundus*; plena terra eſt, plena terrena omnia ſunt; in hoc vtilis terræ amęnitas erit, ſi nos ad eum efferat, qui eam condidit; ad Deum vocantis quędam ſunt voces, quæ in terrâ pulchra videntur, vt bene ſpectes, ne ſpectes tantùm, etiam audi; numera pratorum flores, numera gramina, herbas numera, arbores, frutices, quicquid venuſtum in terrâ ſpectatur, & linguas hæc omnia cenſe, quæ Deum ſuum prædicant, Deum efferunt, Deum loquuntur, licet non loquantur; ſpecta hæc omnia, vt ille ait, *vt tot* SYNGRAPHAS DIVINI AMORIS, *vt tot inſtrumenta diuinæ bonitatis*; à terrę

pulchritudine ad terræ Conditorem ita ibis, vt abeas à terrenis, quæ ad Deum non ducunt mentem, niſi ab illorum amore abducatur; hærentem ſibi non euehunt terrena, ſed mergunt; & eò inamæniorem reddunt animam, quò plus amantur tanquam amœna.

Caput XXIII.

In ſolo cordis ſolo vera letitia naſcitur, & adoleſcit, falſa illa, quæ extra illud.

Non foris, *ſed* intus *quærenda lætitia eſt.*

Non ſunt externæ res fęcundæ *lætitiâ.*

Nulli rei adnexum gaudium; ferax ipſa *ſui gaudij mens.*

Terrena licet ſe exhibeant, ferre *gaudium non poſſunt, poſſunt* auferre.

Vera delectatio, & vera lætitia ex terrenis carnalibuſq; *rebus non trahitur.*

Per externorum amorem lætitia tota ex corde effluit, *non cor ſubit.*

Domi *naſcitur lætitia, &* domi *quærenda, non* extra.

Terrenorum deſideria melancholica, *&* corruptæ lætitiæ.

Acetum, *&* putrida vina *mundanorum gaudiorum.*

Diaboli venenum *mundiale gaudium.*

Pendens quò ducat *malorum lætitia, non ſinit* ad illam duci.

Lętari poteſt, non qui terrenâ voluptate *capitur, ſed* qui capitur *& non capiatur.*

Libet

146 Libet altiùs fodere, & magis profundè calamum demittere, vt quæ huc uſq; dixi firmiùs probem, & firmiùs probata lectoris menti vtiliùs inſeram; eâdemq; viâ aditũ rebus alijs claudam, quæ gaudium parere dicuntur, cùm non pariant, vt non ſit neceſſe ire per ſingula, cùm omnia excludantur per ea, quæ hîc claudentur. *Docebo* in quo ſolo radices *riſus agat*, agat gaudium, ne in gaudij, & riſûs inquiſitione ridiculũ ſe quis exhibeat, dũ ibi riſum quęrit, vbi non eſt.

Verus riſus, veraq; lętitia in ſolo cordis ſolo radices agit; quæ cor non afficit, cor non pertingit, à corde non exit, non eſt vera; hinc illæ Regij Prophetæ voces, Deum ſuum alloquentis: *Dediſti lętitiam in corde meo*; ſignatè *in corde*, ne aliquis putaret foris quærendam lætitiam eſſe, à mundo, rebuſque mundanis verum gaudium prodire; Pulchrè, & opportunè Sanctus Auguſtinus: *Dediſti lætitiam in corde meo*, NON ERGO FORIS QVAERENDA LAETITIA EST, SED INTVS; fruſtra eſt, qui foris quærit, quod niſi intus inueniatur, non inuenitur, extra lętitiam eſt, qui extra cor lætitiam quærit.

Quid caſſo labore mundani diſtenduntur, dum à rebus quæ pereunt exprimere gaudium ſtudent? emunge, vt ita loquar, terrena omnia, vix aut ne vix quidem, vnam veri gaudij guttam elicies; premi laſſitudine poteris, non laſſitudine riſum à mundanis rebus exprimere, & vel tantillum lætitiæ, gaudijq; liquorem,

Non

Non ſunt terrenæ res fœcundæ lætitiâ, 147
non ſunt gaudio vero grauidæ; parturire
verum riſum nequeunt, nequeunt verum
gaudium gignere; citiùs ex marmore ſuccum
expreſſeris, quàm ex rebus perituris
veram iucunditatem, lętitiam veram;
cor eſt, quod gaudium parturit, riſum
gignit, corporea quæ cor nequeunt penetrare,
verum gaudium non procreant, in
corde lętitia vera domicilium locat, vt
lętitia verè non ſit, quæ extra cor; oculorum
lætitia eſt, nõ eſt cordis, quæ à rebus
externis eſt; rem vrget, & loquẽdi modum,
quo vſus Dauid ſupra productus,
Sanctus Chryſoſtomus; præſtat illum audire:
Non dixit ſimpliciter & abſolutè, dediſti lætitiam, ſed IN CORDE MEO, *oſtendens, quod* NVLLA EST IN REBVS EXTERNIS LAETITIA; *hæc enim non eſt cordis, ſed oculorum tantùm lætitia*; verè
externus lętitiæ veræ eſt, qui in externis
eam rebus quęrit externorũ inquiſitione.

Non perit tantùm gaudium, quod à 148
perituris eſt, ſed gaudium minimè eſt;
fallitur vulgus, hoc titulo illud donans,
imponit ſibi, dum lętitiæ nomen imponit
rei, quæ à lętitiâ alieniſſima eſt. Audes
negare quod dixi? audi me nec audebis;
Nulli rei adnexum gaudium eſſe hac
ſolâ ratione euinco, quâ vinci aliter ſentientis
mens poſſit, ac ligari: mundanæ
res, mundiq; illecebræ vero gaudio ſi refertæ
eſſent, vero gaudio omnes eos perfunderent,
à quibus poſſiderentur, nullus
expers gaudij eſſet, qui res illas gaudij
pa-

parentes haberet, quod tamen etiam ex multitudinis mente, nulli rei perituræ conuenit; nullus tam fatuus extitit, & mundi, rerumq; mundanarum tam cęcus aduocatus, qui hanc illi, hanc illis prærogatiuam auſus ſit tribuere, vt mundus omnes amatores ſuos beet, & recreet, lętitiâq; eorum mentem res terrenæ repleant, à quibus habentur. Placet illud illius: *Hederam non rupes alit, cui nectitur, ſed proprius humor; ita nec mentem* RVPEA RERVM MOLES VERO GAVDIO NVTRIT, NISI FERAX IPSA SVI GAVDII SIT, illudq; non è terrâ, ſed è cœlo trahat. Fallitur igitur qui gaudium per externa inquirit, quod in ſolo corde ſolium ſuum locat; caſſus erit conatus, cruciatus certus lętitiam quærentis à rebus lætitiâ viduis.

149 Quid exigis à terrenis rebus gaudium? fruſtraneus labor eſt à non habente petere; non habent mundanæ res gaudium, ſtultitiæ igitur certa conſignatio eſt, illud ab illis importuno voto flagitare; gaudium exhibere non poſſunt, licet ſe terrena exhibeant, quia gaudio carent, & ſterilia omninò, & infęcunda; & non fateri cogimur, gaudium verum auferre terrena dum amantur? & non res ipſa hoc clamat, licet mundani taceant, terrenarum rerum amorem lętitiam veram auferre? ferre ergo non poſſunt, quod auferunt; nec parturire quod partum ſuffocant, & interimunt.

150 Verè nil verius, quàm veram lętitiã, verum riſum in corde ſedem habere, extra

tra cor radices non figere; fictaſque eas delectationes, & vero riſui gignendo ineptas, quæ cor non tangunt; ludibria quædam ſunt, & delectationum phantaſmata, non delectationes; indiſcuſſus hîc abire non debet Regij Prophetæ locus, quo ad hanc mentẽ indicat imaginarias eſſe omnes eas delectationes, quæ à terrenis, quę à carnalibus rebus eliciũtur, veras quæ cordi inſident, à corde ſunt, eoſq; non rectos, qui decipi ſe non veris delectationibus ſinunt: *Scrutans*, inquit, *corda, & renes Deus*; rectè qui omnia ſcrutatur, & corda ſcrutari perhibetur, ſed poſtea cur adijcit: *Qui ſaluos facit rectos cord*; cùm eſſet conſequens, vt etiam diceret; rectos renibus ſaluare? abſtinuit ab hac phraſi, ne mundi riſui, mundanis carnalibuſq; delectationibus fauere videretur, renibus quippè terrena delectatio ſignata eſt ex carne ſumpta, ex terrenis rebus exſculpta, quia igitur recti eſſe nequeũt, qui carnis delectatione irretiuntur, quæ vera non eſt, rectos renibus non dixit ſaluandos, ſed rectos corde, cùm rectitudo cum illis non cohęreat, qui eà voluptate tenentur, quæ locum in corde non tenet, ſed in renibus, qui illuſionibus ſunt expoſiti; mihi integrum minimè fuit hic integra Sancti Auguſtini verba non dare, qui locum hunc verſans, ita philoſophatur: *Non ſicut ſcrutatur corda, & renes, ita ſaluos facit rectos corde, & renibus: quia cogitationes & malę ſunt in prauo corde, & bonæ in recto corde.*

Dele-

Delectationes autem non bonæ ad renes pertinent, quia inferiores ſunt, atq; terrenæ. Bonæ vero non ad renes, ſed ad ipſum cor. Propterea non ita dici poſſunt recti renibus, ſicut dicuntur recti corde, cùm iam vbi cogitatio, ibi & delectatio eſt. Quod fieri non poteſt, niſi cùm diuina atq; æterna cogitantur. Dediſti, inquit, lætitiam in corde meo, cùm dixiſſet, ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Nam phantaſmata rerum temporalium quæ ſibi animus fingit, cum ſpe vanâ, mortaliq; iactatur, quamuis inanibus imaginationibus AFFERANT SAEPE DELIRAM, INSANAMQ, LAETITIAM, *non tamen cordi hæc delectatio, ſed renibus tribuenda eſt; quia illæ omnes imaginationes de inferioribus, hoc eſt, terrenis, carnalibuſq; rebus attractæ ſunt.* Abdit ſtatim: *Propter hoc delectatum eſt cor meum: vt renes eum* INCREPARE *potuerint non* DELECTARE. *Non itaq; in renibus, ſed ibi facta eſt delectatio, vbi aduerſus rerum increpationem prouiſus eſt Deus à dextris eſſe, ideſt, in corde.* Poterat rem opportuniùs premere, & elegantiùs dare? Pluſcula fuerint, elidi nihil potuit, nihil detrahi; qui cor habet, in corde voluptatem, & ex voluptate naſcentem lætitiam ſtatuet, non in renibus.

151 Vera lætitia à rerum terrenarum contemptu eſt, per iſtum illa in mentem aditum ſibi parat, ſicut per amorem tota effluit; vt ex vaſis rima liquor exit, qui vaſe concluditur; Bene ille: *Vna*

ſola

ſola cupiditas corrumpit plura gaudia, per illam omnis deffluet lætitia; ſit licet plena, & gaudens voluntas, inſurgat vna cupido, EVACVATVR OMNIS HILARITAS: *Vrceus plenus aquâ ſi* FISSVRAM FACIAS; *inaneſcit ſtatim. Aret deſiderio aliquo animus,* ILLA PROFVNDITVR LAETITIA; *miſer eris ſi deſit aliquid, etiam ſi omnia præter illud habeas; vt ſis felix, nihil excipiendum eſt, omnia habere opus eſt, aut omnia contemnere; illud arduum eſt, iſtud ſuaſibile.* Potes mentem explere ſi repleri nolis, potes rebus omnibus beati ſolo contemptu, quàm facilis ad lætitiam via, quàm breuis! ad lætitiam ire potes ſi ire ad ea, quæ lęta putantur nolis; lætitiam fers, ſi ad illa mente non feraris, quæ lætitiam creduntur parere, & partam potius ſuffocant, aut in ſuo vtero perimunt.

Vt vera lętitia ſit, intra te ſit, ſi extra
te quæris, iniuſtè quereris te illã nõ inue- 152
niſſe, cùm vbi non eſt, nec eſſe ſolet, aut poteſt, eã quęris; ẽt Stoicus huc euaſit, & hæc illius ſunt verba, quæ pudorem chriſtiano poſſunt affricare; *Nolo tibi vnquam deeſſe lætitiam, volo illam* TIBI DOMI NASCI; *naſcitur ſi modo intra te ipſum ſit; ceteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt; leues ſunt, niſi forte tu iudicas illum gaudere, qui ridet; animus debet eſſe alacer, & fidelis, & ſuper omnia erectus*; rectè & non iam ſtoicè, ſed chriſtianè; diceres ex chriſtianâ, & veræ philoſophiæ ſcholâ hæc prodijſſe.

Quid-

153 Quidquid exſtimè corpus mulcet corruptam lætitiam afferre poſſit, non poteſt ſanam, integrãq; *Terrenorum deſideria,* inquit ille, *aut* MELANCHOLICA *ſunt, aut* CORRVPTAE LAETITIAE, *delectabilium non fideliter læta*; & deſideria, & deſiderata ab integrâ lætitiâ aliena ſunt; corrupta lætitia eſt, & corrumpit etiam eos, quos corripit; vinum lætitia vera refert; non vera, & quæ à terrenis rebus vino par eſt, quod in acetum degenerauit; Præiuit Magnus Albertus in hæc verba: ACETVM, *&* PVTRIDA SVNT VINA GAVDIORVM *huius mundi*; nihil hîc integrum, nihil non infectum, atq; corruptum; ſed grauius, non corruptum tantùm gaudium eſt, ſed corrumpit etiã à quibus quæritur, à quibus amatur; corrupti amore gaudij qui corripitur, gaudio verè corrumpitur, licet non vero; fige iſtuc menti: Extra verum gaudium erit, qui ſe neglecto extra ſe gaudium quærit.

154 Veneno gaudia terrena pario, non cuilibet, ſed quod diabolus parat, vt mortem hominibus inferat; Benè ille in cautionem: *Hæc gaudia velut* VENENVM DIABOLI *repudiare debemus, quia non ſolum corpus, ſed etiam animam necare feſtinant*; venenum quod humanâ manu fabricatur vim in corpus exſerit, exſerere in animam non poteſt; poteſt iſtuc venenum, quod diabolus miſcet, vt bibentes perimat, eòq; magis officit hoc venenum, quò magis placet, & quò minus putatur nocere, magis nocet.

Vis

Vis non ferri ad falſam exq; rebus externis, quin & malis natam mundi lætitiam? cogita quò falſa hæc lætitia ferat; ad pœnam fert, & pœnam affert, eamq; æternam, ſi quod ferè mundi ſectatoribus accidit, comitem vitam improbam habeat; hic enim mundanorum character, vt cùm maximè malè faciunt, tunc maximè inani lætitiâ afficiantur, & tunc effundantur in riſum, cum ea effundunt, quæ lachrymis eſſent luenda; Aliam mentem circumfer ſi mentem habes; pende quò ducat malorum hæc lætitia, mala, vt te ſubducas ab illâ; ad tormenta ducit, ducit ad cruciatus, ſed ne cauere poſſis, per tenebras; nam vt ait Sanctus Hieronymus: *Ideo malè facientes exultant, quia per vias tenebroſas ambulant, & neſciunt, quo eunt, ſi enim quia* AD POENAM TENDVNT *aſpicerent, mox* EANDEM LAETITIAM *ſalubri fletu caſtigarent*; nec fletûs materia fierent, dum fletûs materiam materiam riſûs faciunt. 155

Redde te tandem tibi, ſaniùs aliquando diſce ſapere, ab externis rebus gaudium non poſtula, ne quære in externis rebus; quæ ab hoc ſolo capite lætitiam aliquam, aliquam voluptatem dare poſſunt; cùm ſcilicet aliquis eâ voluptate capitur, quòd mundanorum voluptate non capiatur.

Caput XXIV.

Veri gaudij verus opifex mundi opifex, non mundus.

Opifex eſt Deus *boni riſûs, & veri gaudij.*
Quicquid Deo minus, non explet *voluntatem, nec* ſatiat, *nec* lætam reddere *poteſt.*
Solus Conditor voluntati ſufficit, *res alia quæ ſibi ſatis non ſunt*, ſufficere *alijs nequeunt.*
Solatium verum in ſolo Deo eſt.
Vera lætitia mentis Creator *eſt.*
In ſolius mentis primæ columna *gaudium figitur.*
Illud ſolum verum gaudium, quod non de creaturâ, *ſed de* Creatore *concipitur.*
In Deo *quærenda lætitia, non* in rebus, *quæ extra Deum.*
Ex Dei amore *pura, & vera lætitia naſcitur.*
Gaudij illius comparatione, quod ex Deo, omnis alia iucunditas mœror, *omnis ſuauitas dolor.*
Inexplicabiles *Dei deliciæ.*
Confert *in nos Deus ſua gaudia, ſi ad Deum* nos conferamus *Dei ſolius causâ, non gaudiorum.*

156 IN quo ſolo lætitia vera germinet ſuperiùs docui, docendum & à quo fonte exeat, vt etiam ab hoc capite magis illud

illud diluceat, quod diximus, à mũdo exſpectandam non eſſe lætitiam veram, quæ à ſolo mundi Conditore eſt; verè ſolus gaudij veri opifex qui & mundi; ſpurium, & illegitimum eſt, quod alium parentem numerat, alium nouit, verè gaudere voluntas niſi plena, ſi cauum aliquid demus voluntati inquies eſt, & à gaudio aliena, quia contenta non eſt, dum continere aliquid quærit, quo caret, exprime ex rebus lætitiam ſi potes, cùm omnia præter Deum exigua voluntati ſint, quam replere ſolus Deus poteſt, ſolus ſatiare, alia infra Deum eam irritant, inquietam reddunt, reddunt impacatam; hinc ſolus Deus veri eſt riſus verus opifex; ſcitè Philo ex Iſaac diuinitus promiſſâ natiuitate id deducebat: OPIFEX EST DEVS BONI RISVS, ET GAVDII; *itaq; Iſaac non vulgariter genitus, ſed operante Deo credendus eſt, nam ſi riſus Iſaac intelligitur, riſûs autem factor eſt ſolus Deus*; atq; adeo ſi ab alio quàm à Deo factus eſt, fictus ſtatim eſt.

Ad diuinam, vt ita dicam, normam 157
ſtructa voluntas eſt, & fabricata, hanc omnia creata non implent, ſi ſinum ſuum expandat; diuinis typis formata humana voluntas eſt, minus illi eſt quicquid eſt infra Deum, ſolus Deus illi quadrat, quia ſolus explet; quid ergo fluidis gaudij molem ſuperſtruimus? ædificat ſibi ruinam, qui lætitiæ fabricam caſuris inædificat; quieſcere in rebus perituris animus non poteſt, quem Deus ſolus exple-

re poteſt; audi monentem: *Fruſtra minora venamur ſolatia, animum* INFINITI DEI CAPACEM, *quicquid finitum eſt, Deiq; minus non explebit*; maior eſt humanæ voluntatis capacitas, quàm vt impleri rebus omnibus, quæ extra Deum poſſit; cùm vnus hoc Creator valeat.

158 Nullæ ex terrenis rebus voluntatem implent, *nullæ* ſatiant, non ſatiant, non implent omnes ſimul ſumptę ab omnibus ablatæ conceſſæ vni, non ergo gaudium verum inuehere in mentem poſſunt, cùm voluntatis ſinum non expleant, plenum autem gaudium cauum in voluntate non admittit; qui gaudet contentus dicitur, quia continet quicquid poteſt continere, ideſt quicquid exoptare, cum ergo omnia extra Deum exigua voluntati ſint, & parua ſit, vt à ſolo Deo lætitia vera quærenda, quærenda in ſolo Deo; ad diuinam regulam fabricata humana voluntas eſt, explicent ſe omnia, ſe inflent, ſe porrigant contracta ſemper erunt voluntati, ſolus Deus aptari voluntati poteſt, ſolus ſua infinitate voluntatis cauitatem non explere tantum, ſed & implere, minus voluntati eſt quicquid minus eſt Deo.

Egenæ creaturæ ſunt, nullæ ſibi ſuffi-
159 ciunt, nullæ ſatis ſibi ſunt, & ſufficient alijs? egenus mente eſt, qui res egenas adit, vt inopiam illam auferat, quam auferre ſolus Deus poteſt; Peritè Sanctus Laurẽtius Iuſtinianus; *Quod ſatis ſibi eſſe non poteſt*, ALIIS QVOMODO SVFFICIET?

Crea-

Creaturarum inopiam inſinuas hoc, atque vniuerſa, non ad fruitionem, ſed ad vſum fuiſſe condita manifeſtat; Porrò lex iſta, lex eſt ſapientiæ, quâ naturale eruditur ingenium vt non aliunde ſuæ velit capere peregrinationis SOLATIVM, *quàm à ſuo, atque omnium* CONDITORE; clamant iſtuc creaturæ etiam cum non clamant, hoc exertè loquuntur, licet non loquantur; creaturarum paupertas grandis, & ſtentorea quædam vox, qua auocamur à creaturis, vocamur ad Creatorem; nimirum in rerum egeſtate bonitatis diuinæ diuitiæ apparent, quę tot ſtimulis homines ad ſe vrget, quot incommodis in rebus perituris homines vrgentur.

Verè gaudium verum à ſolo Deo eſt; 160
ille ſolus mentis lætitia eſt, qui mentem condidit, & cor vero gaudio afficit, qui cordi illabitur; ſubſigno beato Gregorio in hoc quoq; Magno, ſubſignabit & qui ſapit; illius hæc mens eſt, hæc verba ſunt: *Vera* LAETITIA *mẽtis* CREATOR *eſt*; quicquid infra ipsũ extra gaudij limites eſt; citius à pumice elicies aquam, quàm à terrenis rebus materiam riſus, lætitiæq; In ſolius primæ mentis COLVMNA, vt ille ait, *figi* LAETITIA *poteſt*; ſine illa ſtatim cadit, & ruit, & ſecum ſuos amatores in exitium trahit.

Lætitia mentis vera Creator eſt, eſt & 161
ſola, ſolus Deus afficere verâ lętitiâ mentem poteſt; cętera lętitiæ parturiendæ prorſus inepta; Benè Sanctus Bernardus: *Reuera illud verum, & ſolum eſt gaudium*

QVOD NON DE CREATVRA, SED DE CREATORE CONCIPITVR. Quam fatui, quam deliri, qui gaudij amore ea amant, quæ adeo gaudium non afferunt, vt etiam auferant, dum amantur?

Ebibe ſaniorem mentem, gaudium à gaudij fonte quære; à ſummo bono petatur gaudium, vt non bonum tantũ gaudiũ ſit, ſit etiã verum; ſcitè Sanctus Proſper:

Felices verè faciunt, ſemperq; beatos
De vero, & ſummo GAVDIA *nata bono.*

ſi aliunde nata ſint gaudia, vera non ſunt, ſunt mærores.

162 In Deo quærenda lætitia, non in rebus, quæ extra Deum; Propheta Regius ita ſentiebat, cum diceret Deum ſuum alloquens: *Lætabor, & exultabo in te*; ſignatè, *in te*, dixit, quia ſi in rebus extra Deum lætitiam quæreret, extra lætitiam eſſet; Opportunè Sanctus Auguſtinus hîc: *Non iam in hoc ſeculo, non in voluptate contrectationis corporum, nec in palati, & linguæ ſaporibus, nec in ſuauitate odorum, nec in iucunditate bonorum tranſeuntium, nec in formis corporum varie coloratis, nec in vanitatibus laudis humanæ, nec in coniugio, & prole moritura, nec in ſuperfluis temporalium diuitiarum, nec in conquiſitione huius ſeculi, ſiue quæ locorum ſpatijs tenditur, ſiue quæ ſucceſſione temporis voluitur, ſed* LAETABOR, ET EXVLTABO IN TE, *videlicet in occultis filij, vbi ſignatum eſt in nobis lumen vultus tui Domine.* Solus Deus par-

parturire verum gaudium poteſt, alia omnia præter ipſum adeo non creant gaudium verum, vt verè impediant, & inficiant; quod creat gaudium creatum non tollit, nec factum inficit, ſed auget, perficitq; Verè ille de veris gaudijs:

Vna ſalus ſeruire Deo, hæc GAVDIA *ſola*
Vera putes, quorum gloria finis erit.

Gaudeo à ſolo Deo gaudium eſſe, 163
lætor in Deo ſolo veram eſſe lætitiam, etiam ab hoc capite vrgemur ad Deum, vt gaudij amore tacti ad gaudij fontem Deum feramur, qui eò plenius lætitiæ veræ dulcedinem ſuis impertit, quò ardentius amatur à ſuis. Amas verum gaudium? veri gaudij auctorem ama. *Vis*, inquiebat ille, *in perpetuo* GAVDIO *eſſe? Deum reuerere; & ama; nulla æquari illis gaudia poſſunt, quæ diuinorum amor largitur, pura ſunt, nulloq; mœrore permixta, timore nullo; ama gaudebis; quamdiu amor, tamdiu gaudium; inenodabili hæc nexu iuncta*; amoris ſinus gaudij centrum eſt, & gaudij ſinus amoris domicilium; felix nexus amoris, & gaudij; felix qui vtriuſq; nexui totus innectitur.

Porrò tam magnum illud gaudium eſt, quod eſt à Deo, quod eſt in Deo, vt illius comparatione iucunditas omnis nec nudum iucunditatis nomen mereatur, merus mœror ſit, mera triſtitia; Audiamus Sanctum Bernardum: ***Gaudium, quod de Creatore, cum poſſederis, nemo tol-***

let à te; cui COMPARATA OMNIS ALIVNDE IVCVNDITAS MOEROR EST, *omnis ſuauitas dolor, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne poſtremò quodcunq; aliud delectare poſſit, moleſtum;* ſubſignabit facile, qui gaudij illius iucunditatem ſenſerit, quod à Deo ipſo eſt.

164 In teſtimonium cito omnes illas mentes, quæ Deo ſuo ſacræ, eò puriori gaudio refertæ ſunt, quò purius Deo ſeruiunt; puro Dei gaudio perpluuntur, qui Deo obſequuntur non propter gaudium, ſed propter Deum; Deus obſequij, & ſeruitutis finis eſt, eſt & cauſa; ſibi ſeruire videtur, qui in Dei ſeruitio aliud extra Deum quærit, licet à Deo ſit; Felices animæ, quæ vberius gaudio perfunduntur, quò minus Deo ſe mancipant propter gaudium; gaudium ſequitur, quæ gaudium non ſequuntur; & copioſius poſſident, quò minus illæ illius poſſidendi deſiderio poſſidentur. Da purè amantem, & eò iam re peruenit, quò ſcriptione iſtâ noſter calamus vix euadit, aut ne vix quidem.

Deo ipſi nos ipſos demus, dabit ipſe nobis ſuum gaudium, etiamſi non petamus; quærit illud qui non quærit illud, inuenit facilius, quia non quærit; vinci ſe à nobis non ſinit Deus, confert in nos ſua gaudia, ſi nos ad illum nos conferamus non gaudiorum causâ, quæ à Deo, ſed ipſius Dei.

Caput

Caput XXV.

Lætitia vera quærenda, verus riſus.

Omnes gaudere quærunt, *pauci* ſciunt.
Gaudium ſanctum *amandum*
In Domino *gaudere quiſq; ſtudeat.*
Quæratur gaudium, quod tollere *externa nequeant, nec inficere.*
Lætitia ſpiritualis telum *contra Satanicum hoſtem*.
Illo gaudio quiſque gaudeat, *quo* veluti ſtimulo *in Deum vrgeatur.*
Sola Dei lætitia poſſeſſores ſuos continet, *&* *totos* ambit.
Mentis gaudia *qui quærit* inania *æſtimat omnia alia.*
Vna ſpiritualis lætitia gutta *toti mundani gaudij* Oceano *præferenda.*
Bonorum *riſus æterni riſûs* arrha.
Mentis gaudia ſentiri *poſſunt*, *nequeunt* explicari.
Cum ridente mundo nemo rideat, nè cum lugente lugeat.

GAudium hucuſq; damnaui, lætitiã 165
punxi, & expunxi; non omne, non omnem, in fictum tantum gaudium armaui calamum, & contra fictam lætitiam iui, & pictum riſum; verum adeo

non damno, vt ad illum omnes prouocem, omnes inuitem; Vetus, & verum dictum eſt;

GAVDERE *quærunt omnes, multi neſciunt.*

Vt ſcias, diſcendum eſt; etiam Seneca ſic Lucillum ſuum alloquebatur; *Ante omnia fac mi Iucili*, DISCE GAVDERE; in fictum illud gaudium, quod frontes remittit, non implet pectus, nec extra *labiorum limites* it, fertur quilibet etiam abſq; doctore; aliud ergo gaudium quærendum eſt, vocamur ad aliud, quod non ita obiuum; hoc gaudium mentis eſt ex honeſto amore naſcens; quod inter virtutes pullulat, in ſolius innocentiæ ſolo coaleſcit, & in ſanctitatis ſinu ſedet, vt ſanctum quoq; dicatur; hoc enim titulo illud inſignis ille auctor inſigniuit, dum dixit: *Si das pacem, &* GAVDIVM SANCTVM *infundis, erit anima ſerui tui plena modulatione, & deuota in laude tua*; mundi gaudium ſanitatem inficit, aut etiam penitus tollit, quia non verum; gaudium, quod à Deo, ſanctitatem ipſam nutrit, & nutritur ab ipsâ.

166 Gaudeo ſi gaudium iſtuc quæras, neminem ab iſto abſtraho, omnes traho; quære gaudia vera, lętitiam veram quęre, & totum te in lætitiæ ſinum abdere non ſino tantum, ſed cupio; vis veris gaudijs perfundi? in non vera ne effundaris; in Domino gaude, ne mundus te ſuis pictis gaudijs decipiat, & abſtrahat à puris, & à veris; Sancti Chryſoſtomi hęc

hæc ſunt verba ad vera nos gaudia inuitantis: *Si vultis vera ſolemnitate vti, ſi veris gaudijs frui, gaudete, vt Apoſtolus ait, ſed gaudete in Domino ſemper. Sicut enim quædam, vt ſcitis ſunt* TVRPIA GAVDIA; ITA QVI IN DOMINO VVLT GAVDERE, FLAGITIOSA OPORTET GAVDIA NON REQVIRAT; ab illis ſe ſurripit, qui rapitur iſtis, non miſcentur hæc gaudia, non cohærent, ſi vera verè quæris, quæ non vera reijcias; non admittit illum in ſuum ſinum lætitia vera, qui in ſuum fucatam admittit.

Quæramus gaudium, ſed verum, quod huius vitę pericula non inficiant, in quod gladius, furor, inuidia, inſidiæ, morbi, curæ, & quæcunque alia hoſtilem faciem præſeferentia, licet ſęuiant, tolli tamẽ ab iſtis nequeat, ſed iſtis ſoleat extolli; quæramus lætitiam, cui nec aduerſa ipſa aduerſa ſint, ſurgatq; altius, tanquam flãma, quò magis premitur; amemus illum riſum, qui non in labijs domicilium ſuũ locat, ſed in corde; Mille diſcriminibus viros expoſitos alloquebatur Paulus cum diceret: *ſemper gaudete*, volebat nos terrenarum voluptatum hoſtes, mundanarum illecebrarum non ſectatores, ſed inſectatores; ad illos hæc verba dirigebat, quibus mundus, quibus infernus bellum indixerat, imo & prælium; ad gaudium vocat à terrenorum opum amore auocatos, probè ſciens etiam inter miſeriæ ſpinas gaudium germinare, ſi verum, inter fortunæ tormenta, atque 167

ludi-

ludibria, inter vitæ huius calamitates bene adoleſcere gaudium, quod in animo radices habet; miſeriæ adeo lætitiam animi non euertunt, vt illis velut quibuſdã machinis euehatur; ſemper gaudere poſſunt, qui gaudium non à rebus mutuatur, ſed rebus ipſis, vt ita dicam, mutuat, gaudioq; quo intus perfunditur gaudij materiam efficit etiam ea, quæ extra, & quod magis, non ſolum extra gaudij limites, ſed etiam contra gaudiũ.

168 Lætitiam probo, ſed quæ nutrit probitatem; illa, quam ſatanicus hoſtis abhorret, quærenda à nobis eſt; ex Sancti Antonij mente ſpiritalis lætitia telum potentiſſimum contra Dęmonem eſt; lætitiam odit lætitiæ incapax; odit eò acrius, quò vtiliorem nobis eam videt, terretur cum lętos nos in Dei obſequio conſpicit; par eſt Philiſtæis, qui triſtitia correpti fuere, cum exultationem per hebręorum exercitum excurriſſe auribus exceperunt; Pulchrè rem verſat Carenſis Vgo: *Lętitia*, inquit, *ſpiritualis* LAETITIA EST CONTRA DIABOLVM, *& multum roborat hominem, & confortat; hanc lætitiam multum timent Dęmones; vnde & Philiſtæi ingemuerunt dicentes: vę nobis, non enim fuit exultatio tanta ab heri nudiustertius, vę nobis*; nimirum hoſtes ſibi potius timent ab hoſtium lætitia, & gaudio, quam à viribus, & ab armis; quia in Dei obſequio plus laborantis lętitia valet, quam vires; multa, & magna forti animo facit, qui licet alioquin

viribus imbecillis afficitur lætitia ; hoc
quoq; boni ſecum ſpiritale gaudium af-
fert, quod operantis bona grandiora fa-
cit, Deoq; chariora cui ſiſtuntur ; ni-
mirum gaudium, quod leuiores labores
reddit; laborum fructibus pōdus adijcit.

Gaudium mentis ſinu excipe, non om- 169
ne, ſed illud, quod Deum ſapit, quod
vera, ſolidaq; gaudij materia parturit;
gaudendum Dei ſeruo eſt, vt gaudio tā-
quam ſtimulo in Dei obſequium vrgea-
tur; Audi ad verum gaudium inhortan-
tem. *Tibi ſacramentorum cœleſtium ſacro-*
ſanctæ myſteria committere, tibi iudicia-
riam dignitatem, & vitam æternam pro-
mittere, ſua ineffabili bonitate dignatus
eſt. Tibi iterum dico, qui talis es, GAVDE
IN DOMINO, *vt illi* ALACRIVS, ET AR-
DENTIVS VALEAS FAMVLARI, *vt per di-*
latationem iucundiſſimæ charitatis expedi-
tiùs mandatorum eius viam currere queas,
vt ſacrificium laudis & fragrantiam voto-
rum tuorum puriùs illi offerre valeas, vt
per iugem gratiarum actionem, & ignitum
cordis amorem amabiliorem te illi exhibeas.
Pro his cauſis ſecurè & indubitāter gaude;
gaudio vero perfuſus ad verum gaudium
nos his vocibus vocabat Beatus Lauren-
tius Iuſtinianus; gaude, & vt ex vero
gaudeas, gaudium excute, quod non ve-
rum; niſi gaudium falſum euomueris,
& gaudij falſi amorem, verè te gaudium
verum euomet, & lætitia vera, ac pura à
te abibit, niſi tu abieris à non purâ, abie-
ris à non verâ.

170 Falſa mundi lætitia eſt, eſt & manca; ab vna parte hominẽ tangit, reliquas mœrori, triſtitięq; ictibus exponit; ſola Dei lætitia totum hominẽ ambit; vt verè dixerit Propheta Regius; *Circũmdediſti me lætitia;* non poteſt hoc mundus; Dei ſolius lætitia circũdare illos poteſt, quibus datur; huius verbi vim expẽdens Carenſis Vgo; *Dixit, inquit, circumdediſti, vt notet* MAGNITVDINEM LAETITIAE, *quæ potius continet ſuos poſſeſſores, quàm contineatur ab eis*, totos ambit, quos ambit, nec triſtitiæ vulneribus nudum relinquit latus.

Mentis gaudia quære, vbi hæc ſenſeris, quam inania alia ſint, apertè cognoſces; Pulchrè Billius.

Sidere qui nũquam ſpectato ſole, videret,
Aut etiam quæ dat lumina nocte ſoror:
Nuſq̃ ſplendidius lumen, nec clarius orbi
Quæ præluceret, crederet eſſe facem.
Sic quoq; qui ſãctæ nõ ſentit gaudia mẽtis
Hęc caro q̃ ſeqtur, gaudia vera putat.
At qui lætitiam nouit, ſenſitq; piorum,
Protinus huic mundi nil ſapit omnis amor.

171 Hic error in errores magnos mundanos trahit, quod de lætitia iudicant antequam illam guſtent, quę ſancta, quæ diuina, quę vera; inq; errore ſuo radices agunt, quia mundana gaudia in ſuo volunt ſinu adoleſcere, non quęrunt ea guſtare, quę mundum cum non ſapiant, nihil habent non mundum, non purum, non defęcatum; ſi experientię libra res penderetur, vel vnica ſpiritualis gaudij gutta præferẽda toti mun-

mundani gaudij oceano eſt; crede, & experire, nec alienis teſtibus indigebis, tu tibi teſtis eris. Placent gaudia? quęre quę vera, amāti hoc gaudium, vel ſola gaudij iſtius memoria ſuauiſſima eſt; ſpiritualis iſta lętitia, ad quam te voco, libatio quædam eſt lętitiæ, quæ æternùm eſt beatos beatura; gaude igitur, vt gaudere ęternùm poſſis; amanda eſt pura mentis lętitia, non cauſa tantū ſui, ſed & illius æternę, quæ lętitiæ veræ terminus ſine vllo termino erit.

Bona bonorum lętitia, qua arrha quædam æterni eſt riſus, purę conſcientiæ purus fœtus, nobile virtutum germen, ſanctitatis comes, innocentiæ fructus, in vitę iſtius fluctibus anchora, in laborum æſtibus ros, in aduerſitatis tenebris ſol, in ridentis fortunæ illecebris fręnum, contra omnes hoſtes fortiſſimus murus; omnia paucis claudam, ſi dicam, omnibus puram iſtam lætitiam omnia eſſe; manna quoddā eſt, quod omnes ſapores continet, omnes ſuauitates; quid plura in gaudij iſtius cōmendationem adgero? ſi explicari poſſet, nō eſſet illud, quod verè eſt; quid caſſo labore verbis gaudium effero, quod verbis omnibus eſt maius? quid ſermone cōmendo, lętitiam illam, cui non ſemel ſermones officiunt? non fert extolli verbis, quæ nimio verborum fuſu plerunque tollitur, aut minuitur; ſatis lętitiam veram laudat, qui imparem ſe eius laudibus fatetur? ſilentio efferenda eſt, vt & ille à quo prodit. 172

Nolo

173 Nolo plura de vero riſu dare, nolo plura contra falſum adducere; mentem habenti ſufficient iſta, quæ de illo tetigi, in iſtum dixi, mentem non habenti, afferre plura, eſſet plura proijcere; diutius, ſed inaniter laborare. Laruam, quod initio promiſi, à perſonato mundi gaudio detraxi, vt perſonato gaudio deceptos à gaudio abſtraherem; hoc cupio, ſed ſine te à te hoc nequeo obtinere, imo nec tu à te ipſo, niſi ad te redeas, reddas te tibi, deceptumq; te ſentias hucuſq; ne deinceps decipiaris; diu te ficto riſu decepit mundus, deceptorem cognoſce, & dum cognoſcis & fuge, & fuga; Irridentem irride, irriſionem eius, quod etiam initio dixeram, anteuerte, ne te euertat, & irrideat; à probo calamo probum monitum habes; Sanctus Anſelmus perpetuus vbiq; mundi hoſtis hæc contra mundi illecebras exhibebat ad cautionem: *Si quando in aliquo ſui generis fauore vobis* RIDET, *nolite illi* ARRIDERE; *vtiq; non ad hoc ridet, vt in fine rideatis, ſed vt ſub principe ſuo irridente* CVM IPSO LVGENTE LVGEATIS. Si mentem habes menti hæc ita inſcribe, vt legantur in moribus; obſigno & altè inclamo:

Non moriture lætitiæ natus immori
non debet moriture,
Nec ficto gaudio hærere, qui vero gaudij Auctori eſt adhæſurus.

P Finis Risùs Sardonici. F.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

.11.

Digitized by Google

[illegible] Google